

PTÁCI & ZÁKON

aneb Právní příručka
nejen pro ornitologa

Vojtěch
Stejskal

Zdeněk
Vermouzek

Česká společnost
ornitologická

Ptáci a zákon
aneb Právní příručka nejen pro ornitologa

Autoři: JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.,
*odborný asistent na Katedře práva životního
prostředí Právnické fakulty UK v Praze*
Zdeněk Vermouzek,
*vedoucí programu Volná křídla
České společnosti ornitologické
volnakridla@birdlife.cz*

Autoři děkují všem, kteří radou či kritikou
připomínkou k dřívějším verzím textu přispěli ke
vzniku jeho konečné podoby.

Ilustrace a typografická úprava: Jiří Kaláček © Vojtěch Stejskal, Zdeněk Vermouzek, 2004.
Předmluva: prof. RNDr. Karel Štastný, CSc. © Česká společnost ornitologická, 2004.
Překlad: Jana Vanková

Vydala Česká společnost ornitologická Publikace má nekomerční charakter,
v rámci programu Volná křídla bez souhlasu vydavatele je zakázán její prodej
www.birdlife.cz a zveřejnění na internetu. Pořizování kopií publikace
nebo jejích částí jakýmkoli
Tisk: Střední odborné učiliště polygrafické, způsobilým pro individuální potřebu
Olomouc je dovoleno.

ISBN 80-902216-9-6
76 stran
vydání první

Vydání publikace Ptáci a zákon bylo podpořeno v rámci výběrového řízení Ministerstva životního prostředí na podporu projektů předkládaných nestátními neziskovými organizacemi, Nadací Open Society Fund Praha a partnerskou organizací OSI/COLPI Budapešť, Nadací na ochranu zvířat, příspěvkem poskytnutým Jihočeským, Královéhradeckým a Olomouckým krajem, Českým svazem ochránců přírody a Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR.
Vydáno ve spolupráci s Ochranou fauny České republiky.

Obsah

1 Úvod	9	4.6 Hospodářský chov	41
1.1 Jak příručku používat	9	4.7 Sokolnictví	42
1.2 Základní pravidla práva ochrany přírody ..	10	4.8 Handicapovaní jedinci	42
1.3 Jak postupovat ve styku s úřady	12	4.9 Kříženci	44
2 Prameny právní úpravy	13	4.10 Dovoz a vývoz	45
2.1 Mezinárodní úmluvy	13	4.11 Komerční využití ptáků	47
2.2 Právní předpisy Evropské unie	15	5 Další důležité informace	51
2.3 České právní předpisy	17	5.1 Pohyb v krajině, vstup na pozemky	51
3 Volně žijící ptáci	19	5.2 Odpovědnost za protiprávní jednání	54
3.1 Pozorování ptáků	20	5.3 Pravomoci kontrolních orgánů	54
3.2 Fotografování, filmování, nahrávky zvuku ..	20	5.4 Postup při podezření	
3.3 Výzkum	21	na protiprávní jednání	56
3.4 Lov ptáků	26	5.5 Právo na informace	58
3.5 Získávání živých ptáků z přírody	29	6 Odpovědné úřady	59
3.6 Sběratelství a preparace	31	7 Výklad pojmů	65
3.7 Neúmyslné ohrožení ptáků	32	8 Přehled právních předpisů	67
4 Ptáci v zajetí	35	9 Použitá a doporučená literatura	69
4.1 Obecné povinnosti chovatele	35	10 Rejstřík	71
4.2 Zájmový chov ptáků	39	11 English summary	73
4.3 Záchranný chov a vypouštění odchovaných jedinců do přírody	39		
4.4 Chov ptáků v zoologických zahradách	40		
4.5 Chov pro vědecké účely	41		

Ve větvích jsou ptáci

Ve větvích jsou ptáci

Konaj svoji práci

Stavěj hnízda

Jen to hvízdá

Za dva, za tři tácy,

Pak mne klovnou do oka

Přesně podle Hitchcocka

Předmluva

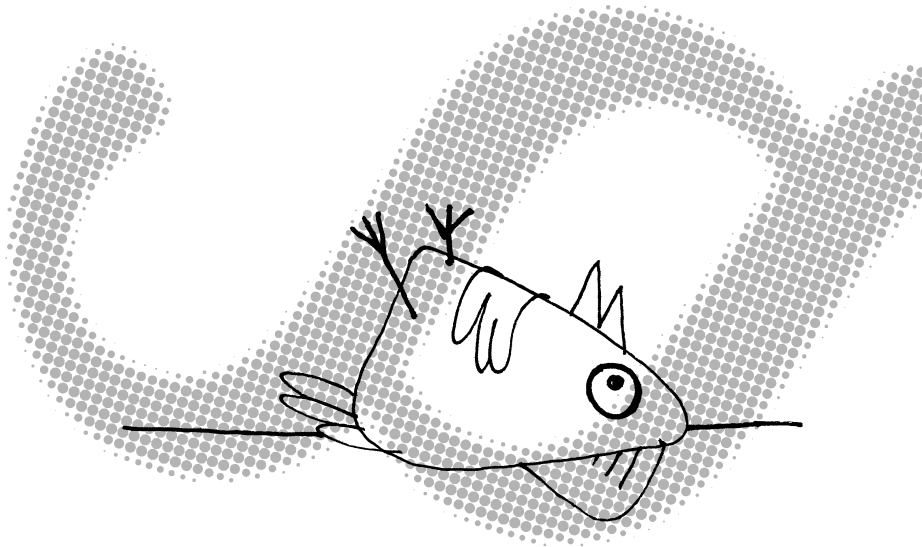
Je asi jen málo lidí, kteří se dovedou bez obtíží pohybovat mezi spleťtými klíčkami paragrafů. A přitom je jasné, že mnozí z nás to při své každodenní činnosti potřebují a se zákoutími paragrafů by se měli seznámit. Mezi takové patří i všichni zájemci o ochranu přírody a zvláště ochranu i výzkum ptactva, tedy především ornitologové, ať již profesionální či amatérští. Nejen jim je věnována publikace „Ptáci a zákon“.

Už její výstižný název naznačuje, že hlavním objektem zájmu ve vztahu k paragrafům jsou skutečně ptáci. I když se autoři nevyhýbají ani obecněji koncipovaným zákonům, odkazují se na ně především v poznámkách pod čarou a hlavní texty patří takřka výlučně avifauně. Jistě není náhodou, že už v roce 1998, v souvislosti s plánovaným vstupem naší republiky do Evropské unie, vydala Česká společnost ornitologická publikaci „Legislativa EU a ochrana přírody“ zabývající se nutností přiblížit naši legislativu legislativě evropské. I předkládaná kniha se těmto otázkám věnuje, tentokrát již v době, kdy členy EU skutečně jsme. Na dalších stranách se autoři úspěšně snaží přiblížit zájemcům o avifaunu problematiku týkající se volně žijících ptáků i ptáků chovaných v zajetí pro potěšení či pro účely hospodářské. Za mimořádně důležité pokládám části věnované pozorování ptáků, jejich výzkumu včetně kroužkování, ale třeba i vyvěšování a kontrolám budek. Těmto činnostem, stejně jako záchraně zraněných živočichů, se u nás s nadšením věnuje několik stovek ornitologů a ochránců přírody, ovšem většinou bez dostatečné znalosti legislativy. Autoři samozřejmě nezapomněli ani na myslivost včetně lovu, sokolnictví, pytláctví a preparace ptáků. Samostatný rozsáhlý blok věnují u nás také velmi oblíbenému chovatelství.

Přestože jde o tematiku složitou a řeč paragrafů je všeobecně pokládána za nezáživnou, text je velmi čtivý, zlehčený ještě množstvím vtipných kreseb. Výborným nápadem je vkládání tématických boxů s konkrétními příklady z praxe.

Kniha „Ptáci a zákon“ by se měla naprosto jednoznačně stát součástí knihovny každého zájemce o ornitologii, chovatele i milovníka přírody. Ukazuje totiž legální cesty, jak spojit chvályhodnou lásku a zálibu k našim opeřencům s ryze profesionálním a legislativci nenapadnutelným přístupem.

Karel Štastný
předseda ČSO

1 Úvod

Trendem současného evropského práva je definovat věci detailně a přesně, aby nevznikaly pochybnosti o výkladu. To s sebou nese vzrůstající objem právních předpisů i jejich rostoucí vnitřní složitost. Tento trend se u nás projevil ve zhuťněné podobě v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie, kdy bylo v krátkém časovém období novelizováno nebyvalé množství zákonů, vyhlášek a dalších předpisů. Vedle toho začala bezprostředně platit řada právních norem evropských. Vyznat se ve spleti paragrafů je v současnosti těžké i pro odborníky. Navzdory všem snahám o jasné formulace zůstává řada sporných otázek.

Popsaná situace se nevyhnula ani oblasti ochrany přírody a ochrany zvířat, jež jsou aktuálním tématem nejen ve střední Evropě. Vědci, studenti, chovatelé, myslivci, rybáři, fotografové, sběratelé přírodnin, ale i úředníci se takřka denně dostávají do situace, kdy si nejsou přesně jisti, jaká práva a povinnosti jim zákon ukládá. Pokud publikace, kterou právě držíte v ruce, pomůže alespoň k základní orientaci v problematice práva životního prostředí, konkrétně v oblasti nakládání s volně žijícími i v zajetí chovanými živočichy, její účel bude splněn.

Autoři publikace nejsou autory popisovaných právních norem, nevyjadřují se, až na výjimky, k jejich efektivitě ani nekomentují zjevné nedokonalosti. Snahou bylo pouze pře-

vést řeč paragrafů do srozumitelné češtiny a seznámit s ní nejširší veřejnost.

1.1 JAK PŘÍRUČKU POUŽÍVAT

Příručka Ptáci a zákon, jak již název napovídá, je zaměřena na právní omezení činnosti souvisejících s ptáky. Tato skupina živočichů je ovšem chápána jako modelová, většinu kapitol je možné s drobnými úpravami vztáhnout i na další skupiny živočichů, zejména na savce, obojživelníky a plazy.

Hlavní odlišností ochrany ostatních živočichů (obratlovců i bezobratlých) od ochrany ptáků je mnohem měkčí obecná ochrana podle zákona o ochraně přírody a krajiny. U jiných živočichů nejsou chráněni jedinci přímo, ale pouze jako sou-

část populací.¹ Striktní zákazy odchytu, chovu v zajetí, prodeje a podobně jsou stanoveny pouze pro druhy zvláště chráněné.² Na ryby a jiné vodní živočichy se navíc vztahuje rybářské právo,³ kterým se tato publikace nezabývá.

Ustanovení předpisů CITES, zákona o myslivosti a zákona o náhradě škod způsobených chráněnými živočichy se týkají vždy přesně vymezeného okruhu druhů. Pravidla popsaná v této příručce se vztahují bez rozdílu na všechny druhy, které jsou vyjmenovány v příslušných seznamech.⁴

Zákon na ochranu zvířat proti týrání je zaměřen na všechny obratlovce, jak ve volné přírodě, tak i v zajetí.

Cílem publikace je podat srozumitelný přehled nejdůležitějších právních omezení. Není v lidských silách si jen představit všechny možné kombinace okolností, natož podat přesný návod, jak v které situaci postupovat. Ve většiny složitějších případech bude v praxi nezbytné sáhnout po přesném znění právních předpisů, případně záležitost konzultovat s odpovědnými úřady nebo s právníkem.

Chci se rychle dovědět, co mám dělat v konkrétní situaci.

Konkrétní situace jsou popsány v šedě podtiskřených boxech.

Příklady jsou voleny tak, aby dohromady pokryly různé kombinace ochrany jednotlivých druhů.

Stojí tedy zato pročíst si důkladně všechny boxy.

Na rozdíl od komentovaných znění zákonů a jiné právní literatury je příručka strukturována podle jednotlivých typů lidské činnosti. Po úvodních kapitolách a přehledu právních norem následují kapitoly 3 a 4, které tvoří

základ celé příručky. Kapitola 3 je věnována volně žijícím ptákům a veškerým s nimi souvisejícím záležitostem, kapitola 4 se zaměřuje na ptáky držené v zajetí. Obě obsahují základní přehled související legislativy a dále jsou členěny na řadu podkapitol věnovaných různým lidským činnostem. Kapitola 5 obsahuje informace, které se sice ptáků přímo netýkají, ale s tématem publikace bezprostředně souvisí. Jde o pravidla pohybu v krajině, pravomoci orgánů veřejné správy a o problematiku porušování zákonných norem. V závěru je uveden slovníček pojmů, rejstřík a seznam související literatury.

Samotná znění předpisů nejsou až na výjimky v publikaci citována. Pro jejich snadnější nalezení mimo tuto příručku jsou přesné odkazy uváděny v poznámkách pod čarou. Protože legislativa se průběžně vyvíjí, je text příručky kompromisem mezi snahou o co největší přesnost v současnosti a její budoucí použitelností. Celou příručku v aktualizované podobě je možné nalézt na webu České společnosti ornitologické www.birdlife.cz, stejně jako aktuálně platná znění relevantních evropských i českých právních norem, zákonů i podzákonných předpisů, které jsou v příručce zmíněny.

1.2 ZÁKLADNÍ PRAVIDLA PRÁVA OCHRANY PŘÍRODY

V textu příručky jsou používány některé pojmy, které v běžné řeči mohou mít širší význam než v řeči právníké. Je tedy na místě podat jejich stručné vysvětlení, stejně jako vysvětlit principy, které jsou společné pro celou zájmovou oblast. Je třeba mít na paměti i používání rozdílné terminologie v různých předpisech. Pojem „zvíře“ neznámá totéž, co „zvěř“, ani jedno pak není shodné s pojmem „živočich“. Vysvětlení pojmů je uvedeno v kapitole 7.

1 § 5 zák. č. 114/1992 Sb.

2 § 48 a 50 zák. č. 114/1992 Sb.

3 zák. č. 99/2004 Sb. a vyhl. č. 197/2004 Sb.

4 nařízení č. 1497/2003/ES, § 2 zák. č. 449/2001 Sb.,

§ 3 zák. č. 115/2000 Sb.

1.2.1 Neplatí princip komplexnosti a integrovanosti rozhodování

V oblasti ochrany přírody, myslivosti, ochrany zvířat atd. neplatí princip komplexnosti a integrovanosti rozhodování. Jednotlivé vydané dokumenty (souhlasy, výjimky, rozhodnutí o odchylném postupu, závazná stanoviska atd.) nenahrazují další nutné úřední dokumenty. Týká se to jak různých právních předpisů, tak i různých situací v rámci téhož zákona. Projekt pokusu podle zákona na ochranu zvířat proti týrání nenahrazuje výjimku ze zákona o ochraně přírody a krajiny, bude-li výzkum probíhat na chráněných druhích živočichů. Ani tyto dva dokumenty nenahrazují povolení ke vstupu a vjezdu do národní přírodní rezervace.

1.2.2 Platnost dosavadních výjimek zůstává nezměněna

Text příručky i uvedené příklady postupu vycházejí ze znění právních předpisů novelizovaných v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie. Řada omezení platila v různé míře i dříve, řada subjektů již dříve získala povolení k jinak zakázané činnosti (k chovu v zajetí, ke vstupu do chráněných území, k výzkumu chráněných druhů atd.). Platné dokumenty vydané před novelizací legislativy zůstávají nadále v platnosti, změna legislativy na ně nemá vliv.

1.2.3 Na výjimku není právní nárok, lze ji změnit či zrušit

Jistým specifickým českého právního řádu je jeho poměrně velká přísnost, kterou vyvažuje možnost získání individuálních výjimek. Na udělení výjimek (či odchylky, souhlasu) není ale právní nárok, k jejímu udělení by mělo docházet jen ve skutečně výjimečných přípa-

dech. Pokud by se udělování výjimek stalo pravidlem, dojde k popření obsahu a cíle příslušné legislativy. Pokud je výjimka udělena, jejím adresátem je žadatel a je dále nepřenositelná. Vydanou výjimku lze změnit či zrušit jen za podmínek stanovených zákonem.

1.2.4 Všechny subjekty jsou si před zákonem rovny

Někteří lidé mají tendenci podléhat dojmům, že se na ně některé zákonné povinnosti nevztahují. Tento přístup je chybný, pro místního chataře platí zákaz vjezdu na kole mimo cesty v národní přírodní rezervaci stejně jako pro kohokoli jiného. Podobně věhlasný fotograf potřebuje výjimku k fotografování kriticky ohroženého ptačího druhu na hnízdě stejně jako profesor ornitologie k jeho výzkumu. Jedinou výjimkou z tohoto principu jsou práva nájemců a uživatelů pozemků ve zvláště chráněných územích.

1.2.5 Zákon o ochraně přírody a krajiny má přednost před jinými zákony

Ačkoliv se tato příručka nevěnuje jen zákonu o ochraně přírody a krajiny, je třeba upozornit na jeho stěžejní význam pro danou problematiku. Zákon o ochraně přírody a krajiny má v případě kolize (střetu zájmů) či duplicitní právní úpravy přednost před aplikací předpisů o lesích, vodách, územním plánování a stavebním řádu, o ochraně nerostného bohatství, ochraně zemědělského půdního fondu, myslivosti a rybářství.⁵ Tuto zásadu vyplývající přímo ze zákona by měli mít při svém rozhodování na paměti zejména úřady veřejné správy.

⁵ § 90 zák. č. 114/1992 Sb.

1.3 JAK POSTUPOVAT VE STYKU S ÚŘADY

Velká část příručky popisuje správný postup v případě, kdy je k zamýšlené činnosti třeba úředního povolení či jiného dokumentu. Přehled nejčastějších povolení, výjimek, souhlasů, stanovisek spolu s odpovědnými úřady je uveden v kapitole 6. Pro všechna podání, ať již jsou adresována kterémukoli úřadu, platí obecná pravidla popsaná především ve správním řádu.⁶

Každá žádost musí věcně a přesně popsat, o co se žádá (nejlépe odkazem na paragraf či článek zákona nebo evropského nařízení), a musí být náležitě zdůvodněna.⁷ Žádost je třeba adresovat úřadu, nikoli některému jeho zaměstnanci. Mezi další náležitosti patří datum, podpis a kontaktní údaje (minimálně poštovní adresa, případně telefon, e-mail). Většina žádostí se vyřizuje ve správním řízení, během něhož úřad informuje o řízení další zainteresované osoby, prozkoumá žádost, stanoviska dalších účastníků i skutečný stav věci a na závěr vydá rozhodnutí. Rozhodnutí musí být písemné, musí mimo jiné obsahovat název úřadu, který rozhodnutí vydal, adresáta rozhodnutí, vlastní výrok, jeho odůvodnění a poučení o opravném prostředku.

Správní řád upravuje i postup v případě, že některý z účastníků (včetně žadatele) není s rozhodnutím spokojen. Mezi nejčastější opravné prostředky patří odvolání a rozklad, poučení o nich musí být uvedeno v rozhodnutí. V případě, že úřad nerozhodoval podle zákona (nedostatečně zjistil skutečný stav věcí, použité důkazy se ukázaly být nepravdivými, rozhodnutí není v souladu se zákonem),

je možno použít mimořádných opravných prostředků (obnova řízení, přezkoumání mimo odvolací řízení). Proti rozhodnutí, které již nabýlo právní moci, lze podat žalobu ve správním soudnictví⁸ ke krajskému soudu. Proti jeho rozhodnutí je v některých případech možná kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu. V mimořádných případech se lze obrátit na Ústavní soud ČR, případně po neúspěchu až na Evropský soud pro lidská práva. Tento postup je vždy nezbytné konzultovat s právníkem.

Poměrně novým způsobem, jak se může občan domáhat ochrany svých práv v případě, že se cítí poškozen jednáním nebo nečinností úřadů, je podnět adresovaný veřejnému ochránci práv neboli ombudsmanovi. Občan se nejprve musí pokusit domoci se svých práv u příslušného úřadu a teprve pokud neuspěje, může se obrátit na ombudsmana. Z podnětu musí být jasné, kdo jej činí, kterého úřadu se týká, v čem je spatřována nesprávnost jeho postupu a dále doklad, že byl tento úřad neúspěšně vyzván k nápravě (např. kopie stížnosti).⁹

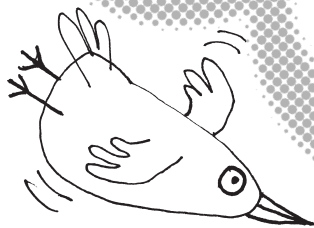
Ombudsman se může zabývat porušením předpisů buď na základě podnětu občanů nebo z vlastní iniciativy. V druhém případě tak často činí, jedná-li se o podnět pro porušení předpisů na ochranu přírody. Ombudsman provede šetření a podle jeho výsledků může vyzvat příslušný úřad k nápravě. O výsledku šetření vždy vyrozumí stěžovatele. Pokud zjistí pochybení úřadu, musí zároveň stěžovateli sdělit, zda považuje nápravná opatření přijatá tímto úřadem za dostatečná. Může také sám navrhnout přijetí jiných nápravných opatření.

⁶ v době vydání příručky zák. č. 71/1967 Sb.,
od 1. 1. 2006 zák. č. 500/2004 Sb.

⁷ pokud zákon výslovně nestanoví, že zdůvodnění není třeba –
např. u žádosti o informace o životním prostředí

⁸ zák. č. 150/2002 Sb.

⁹ zák. č. 349/1999 Sb.

2 Prameny právní úpravy

Základem práva ochrany přírody u nás jsou národní právní předpisy, které jsou publikovány ve Sbírce zákonů. Dalšími prameny práva jsou předpisy Evropské unie, z titulu členství České republiky v EU, a mezinárodní úmluvy, ke kterým Česká republika přistoupila. Mezinárodní úmluvy jsou publikovány ve Sbírce zákonů a ve Sbírce mezinárodních smluv, právní předpisy EU jsou publikovány v úředním věstníku Official Journal.

2.1. MEZINÁRODNÍ ÚMLUVY

Česká republika postupně přistoupila k většině významných mezinárodních úmluv v ochraně přírody, ať již sama nebo jako právní nástupce bývalého Československa. Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí našeho právního řádu¹. V následujícím přehledu jsou uvedeny základní charakteristiky všech mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána a jež jsou zaměřeny na oblast ochrany přírody, zejména ptactva.

Ramsarská úmluva² (1971)

Úmluva o mokřadech, které mají mezinárodní význam zvláště jako biotopy vodního ptactva

Cílem Úmluvy je zajistit co nejširší ochranu mokřadům jako zdrojům velkých hospodářských,

kulturních, vědeckých a rekreačních hodnot, jejichž ztráta by byla nenahraditelná. Hlavními objekty ochrany jsou mokřady samotné a vodní ptactvo na mokřady vázané. Ochrana se děje formou ochrany územní, druhové i zařazením nejvýznamnějších mokřadů do mezinárodního seznamu.

Washingtonská úmluva neboli CITES³ (1973)

Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

Předmětem Úmluvy je regulace obchodu s druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, jejichž přežití v přírodě je z různých důvodů ohroženo. Právní úprava se týká živočichů a rostlin živých i mrtvých a výrobků z nich. Ochrana poskytovaná Úmluvou spočívá v omezení mezinárodního obchodu s těmito

¹ čl. 10 ústavního zák. č. 1/1993 Sb.

² zák. č. 396/1990 Sb.

³ zák. č. 572/1992 Sb.

druhy prostřednictvím permitů (povolení) a potvrzení, potřebných pro jejich vývoz a dovoz. Pro účely odstupňování a odlišení právního režimu se druhy rozdělují do tří příloh podle stupně ohrožení.

Bonnská úmluva⁴ (1979)

Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů

Předmětem Úmluvy je ochrana ohrožených druhů ptáků a ostatních migrujících suchozemských a mořských živočichů v celém areálu jejich výskytu a zejména na tahových cestách. Cíle úmluvy jsou naplňovány podporou a propagací výzkumu, zajištěním bezprostřední ochrany druhů a uzavíráním dílčích dohod o ochraně jednotlivých ohrožených druhů, kterými se vytváří prostor pro užší spolupráci zemí v jednotlivých regionech.

V současné době je v platnosti již 13 takových regionálních dohod a memorand, Česká republika je smluvní stranou jedné z nich.⁵ Přistoupení k dalším dohodám se připravuje.⁶

Úmluva o zachování biologické rozmanitosti z Rio de Janeira⁷ (1992)

Předmětem úmluvy je ochrana biodiverzity na úrovni ekosystémů, rostlinných a živočišných druhů a jejich genofondu, a to ve vzájemných souvislostech. Státy, které k Úmluvě přistoupí, se zavazují, že připraví plány ochrany a rozumného využívání druhového bohatství, provedou průzkum zdrojů a zahrnou tyto plány do svých strategií rozvoje. Požaduje se rovněž, aby signatářské státy vyhlásily zákonnou ochranu ohrožených

druhů i jejich prostředí a aby rozšiřovaly svá chráněná přírodní území.

Bernská úmluva⁸ (1979)

Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť

Cílem této Úmluvy je ochrana planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů včetně míst jejich přirozeného výskytu, a to zejména těch druhů a lokalit, jejichž zachování vyžaduje spolupráci několika států. Zvláštní důraz se přitom klade na ohrožené a zranitelné druhy a na druhy stěhovavé. Z Úmluvy plynou tři hlavní okruhy požadavků: státy uvedou svou legislativu do souladu se smluvními ustanoveními o ochraně lokalit a druhů, o regulovaném využívání volné přírody, o zákazu nehumánních prostředků lovu a zabíjení živočichů. Ochrana přírody se stane součástí celostátní politiky, k níž se přihlédně při plánování a řízení hospodářského rozvoje; bude se podporovat vzdělání a rozšiřování informací o potřebě zachovat druhy a jejich stanoviště ve volné přírodě. Státy budou podporovat všestrannou mezinárodní spolupráci k posílení ochrany přírody. Součástí úmluvy jsou čtyři přílohy se seznamy ohrožených druhů rostlin, živočichů a nedovolených způsobů lovu.⁹

Mezinárodní dohody v rámci Rady Evropy

Česká republika je také smluvní stranou evropských dohod týkajících se ochrany zvířat. Jde zejména o Evropskou dohodu o ochraně zvířat v zájmovém chovu,¹⁰ Evropskou dohodu o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě,¹¹ Evropskou dohodu o ochraně zvířat chovaných

⁴ zák. č. 127/1994 Sb.

⁵ Dohoda o ochraně populací evropských nepopřírů - Londýnská úmluva neboli EUROBATS (1991), zák. č. 208/1994 Sb.

⁶ Dohoda o ochraně africko-euroasijských stěhovavých vodních ptáků - Haagská úmluva neboli AEWA (1995) a Memorandum o ochraně a managementu středoevropské populace dropta velkého (2000).

⁷ zák. č. 134/1999 Sb.

⁸ zák. č. 107/2001 Sb.

⁹ Při podpisu Úmluvy byly uplatněny výhrady k Příloze II a IV.

¹⁰ č. 19/2000 Sb. m.s.

¹¹ č. 20/2000 Sb. m.s.

pro hospodářské účely¹², Evropskou dohodu o ochraně jatečných zvířat¹³ a Evropskou dohodu o ochraně obrotlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely¹⁴. Většinou se tyto mezinárodní dohody týkají ochrany zvířat v zajetí.

2.2 PRÁVNÍ PŘEDPISY EVROPSKÉ UNIE

Ochrana živočichů je v evropském právu řešena především jednotlivými směrnicemi, nařízeními a rozhodnutími, případně stanovisky a doporučeními. Oblast ochrany přírody je regulována převážně směrnicemi, jež jsou do praxe uváděny příslušným národním zákonem. V oblasti obchodování s ohroženými druhy však platí přímo aplikovatelná nařízení.

Nejdůležitější z předpisů upravujících v evropském právu ochranu živočichů jsou Směrnice o ochraně volně žijících ptáků¹⁵ a Směrnice o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin¹⁶.

Důležitým pramenem pro interpretaci předpisů evropského práva jsou i rozhodnutí Evropského soudního dvora. Dosavadní judikatura se ochraně přírody věnuje soustavně, mnohé z rozsudků měly vliv i na dodržování závazků členských států v oblasti ochrany ptáků.¹⁷ Rozeznáváme dva typy rozsudků. Jeden se týká tvorby, vyhlášení a ochrany ptáčích oblastí¹⁸, druhý odchylných řešení od základních ustanovení na ochranu ptactva,

např. stanovení dob lovu, způsobů lovu, obchodu s ptáky.¹⁹

2.2.1 Směrnice v oblasti ochrany přírody

Směrnice o ochraně volně žijících ptáků

Tzv. Směrnice o ptácích vyhláší ochranu všech druhů ptáků, které se přirozeně vyskytují ve volné přírodě na evropském území členských států Evropské unie. Ochrana se vztahuje na ptáky, jejich vejce, hnízda a stanoviště. Směrnice o ptácích stanoví přesná pravidla ochrany. Přípouští však, neexistuje-li jiné uspokojivé řešení, jednoznačně definované a kontrolovatelné odchylky z uvedené obecné ochrany, a to z určitých přesně vyjmenovaných důvodů.²⁰

Klíčovou povinností podle Směrnice o ptácích je vyhlásit pro 194 vybraných mimořádně zranitelných ptáčích druhů a poddruhů, zařazených do přílohy I, nejvhodnější oblasti pro jejich ochranu (Special Protection Areas – SPAs, u nás nazvané „ptačí oblasti“) a zajistit jim odpovídající ochranná opatření. Státy jsou povinny přijmout rovněž obdobná opatření pro oblasti rozmnožování, pelichání a přezimování a tahové zastávky pravidelně se vyskytujících stěhovavých druhů, které nejsou uvedeny v příloze I. I když vlastní text směrnice nehovoří o žádných kritériích, jak mají být ptačí oblasti určeny, platí, že se pro jejich identifikaci

12 č. 21/2000 Sb. m. s.

13 č. 114/2003 Sb. m. s.

14 č. 116/2003 Sb. m. s.

15 Směrnice č. 79/409/EHS

16 Směrnice č. 92/43/EHS

17 např. rozsudky C-355/90: *Komise versus Španělsko* (1993),

C-3/96: *Komise versus Nizozemí* (1998),

C-182/02: *Liga na ochranu ptactva versus Francie* (2003)

a C-209/02: *Komise versus Rakousko* (2004).

18 např. rozsudky C-57/89: *Leybucht* (1991),

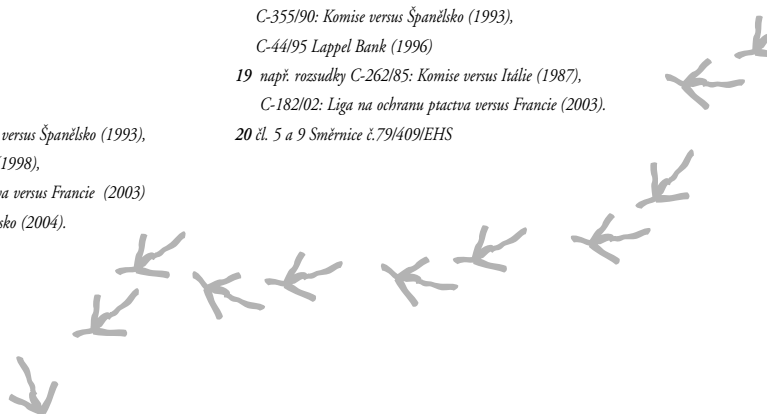
C-355/90: *Komise versus Španělsko* (1993),

C-44/95 *Lappel Bank* (1996)

19 např. rozsudky C-262/85: *Komise versus Itálie* (1987),

C-182/02: *Liga na ochranu ptactva versus Francie* (2003).

20 čl. 5 a 9 Směrnice č. 79/409/EHS

používají kritéria připravená mezinárodní nevládní organizací na ochranu ptáků BirdLife International²¹ v rámci programu Významných pračích území (Important Bird Areas – IBAs). Dále směrnice stanoví pravidla ochrany ptáků, jejich lovu a uvádění na trh a stanoví zakázané prostředky a způsoby lovu. Směrnice obsahuje seznam druhů, které mohou být loveny podle národní legislativy daného státu. Členské státy zajistí, že lov těchto druhů nenaruší úsilí o jejich ochranu.

Prodej, doprava a držení i chov v lidské péči za účelem prodeje a nabízení živých nebo mrtvých ptáků a jejich částí jsou možné pouze u vybraných druhů, a to za předpokladu, že ptáci byli legálně zabití nebo odchyceni nebo získáni jiným zákonným způsobem.

Zvláštní pozornost směrnice věnuje pravidlům výzkumných a monitorovacích činností u všech druhů ptáků, na něž se členské státy mají přednostně zaměřit.²² Směrnice se rovněž zabývá otázkou nepůvodních druhů ptáků. Členské státy jsou povinny zajistit, aby vysazování těchto druhů ptáků, jež se ve volné přírodě na evropském území členských států nevyskytují, nepříznivě neovlivnilo místní flóru a faunu.

Směrnice o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

Tzv. Směrnice o stanovištích má přispět k ochraně a uchování biologické rozmanitosti živočichů a rostlin a stanovišť (habitats) na území členských států Evropské unie. K tomu slouží zejména vyhlášení evropsky významných lokalit (Sites of Community Importance – SCIs), které spolu s pračmi oblastmi podle Směrnice o pračích tvoří evropskou soustavu

chráněných území NATURA 2000. Členský stát má za povinnost zajistit přísnou ochranu oblastem zvláštní ochrany (Special Areas of Conservation – SACs), stanovištím, populacím a druhům.

*Nařízení o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi.*²³

Toto nařízení upravuje podrobně pravidla pro povolování vývozu, dovozu, zpětného vývozu a tranzitu ohrožených druhů zvířat a rostlin přes hranice EU a regulace obchodu a držby druhů uvnitř EU. Nařízení přímo platí ve všech členských státech.

*Směrnice o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách*²⁴

Směrnice se snaží přísnými podmínkami zajistit, aby zoologické zahrady nejen chovaly zvířata a vystavovaly je pro veřejnost, ale aby se i aktivně účastnily ochrannářského výzkumu a plnily osvětovou funkci. Směrnice ukládá členským státům zajistit kontrolu dodržování podmínek licence pro provozování zoologické zahrady. Důležitá je i povinnost garantovat odpovídající nakládání se zvířaty v případě, že bude zoologická zahrada uzavřena.

2.2.2 Předpisy v oblasti ochrany zvířat

V evropské legislativě je problematika ochrany zvířat řešena velmi detailně, zejména vzhledem k chovu hospodářských zvířat a jejich využití. Samotnému chovu se věnují dvě směrnice,²⁵ další předpisy stanoví přesné postupy, aby bylo zabráněno týrání zvířat při přepravě a při porážce.²⁶ Několik předpisů stanoví podmínky pro vnitrounitní obchod se zvířaty a jejich

21 V tomto směru byl precedenčním rozsudek Evropského soudního dvora C-3/96 v případě Komise vs. Nizozemí, na základě kterého je v celé EU akceptováno, že území SPAs musí být vybrána podle vědeckých kritérií a aktuálních informací.

22 čl. 10 a příloha V. Směrnice č. 79/409/EHS

23 Nařízení č. 338/97/ES

24 Směrnice č. 1999/22/ES

25 Směrnice č. 98/58/ES, Směrnice č. 1999/74/ES

26 Směrnice č. 91/628/EHS, Nařízení č. 1255/97/ES, Nařízení č. 411/98/ES, Směrnice č. 93/119/EHS

produkty i veterinární podmínky dovozu zvířat ze třetích zemí.²⁷

Z hlediska tématu příručky Ptáci a zákon je nejvýznamnější Směrnice o ochraně zvířat používaných k pokusným a jiným vědeckým účelům.²⁸ Směrnice zcela zakazuje provádění pokusů na druhích z přílohy I úmluvy CITES, stanoví detailní podmínky pro provádění pokusů na zvířatech a kvalifikační podmínky pro osoby, které pokusy provádějí.

Samostatným nařízením²⁹ je zakázáno používání nášlapných pastí (želez) a jejich prodej. Toto nařízení zároveň zakazuje dovoz kožešin těch druhů, které jsou do nášlapných pastí chytány.

2.3 ČESKÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY

Obecné předpisy v oblasti ochrany přírody

Základem českého práva ochrany přírody je zákon o ochraně přírody a krajiny spolu s prováděcími vyhláškami a nařízeními.³⁰ Tyto předpisy se týkají všech volně žijících živočichů včetně ptáků, a to jak jedinců, tak populací jednotlivých druhů. Chrání jednak všechny druhy živočichů na obecné úrovni, jednak vybraným druhům poskytují zvýšenou ochranu. V obou případech jsou chráněni živočichové jak přímo, tak prostřednictvím ochrany jejich prostředí. Cílem je zachování biologické rozmanitosti v České republice.

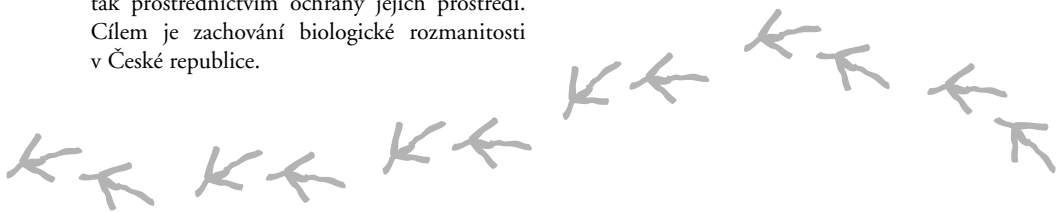
Předpisy regulující určitou činnost

Některé lidské činnosti jsou natolik specifické, že si vyžádaly samostatnou právní úpravu. Tyto předpisy se týkají vždy přesně vymezeného okruhu živočišných druhů a přesně specifikované lidské činnosti. Předpisy z této oblasti usměrňují především lov zvěře, ryb a jiných vodních organismů³¹ a mezinárodní obchod s ohroženými druhy.³² Podobný charakter má i právní úprava náhrad škod způsobených chráněnými druhy živočichů.³³

Předpisy v oblasti péče o zvířata

Právní úprava veterinární péče,³⁴ transportu zvířat, podmínky chovu v zajetí a jejich ochrany před týráním³⁵ se vztahuje především na zvířata a ptáky v chovech. Výjimkou je jejich využití pro vědecké účely. Zákon na ochranu zvířat proti týrání přísně reguluje i kontaktní výzkum volně žijících živočichů včetně ptáků. Samostatný zákon je věnován chovu zvířat v zoologických zahradách.³⁶

Tři výše uvedené okruhy právních předpisů tvoří prostor, v jehož rámci se pohybuje převážná část této příručky.

27 Směrnice č. 89/662/EHS, Směrnice č. 90/425/EHS,

Směrnice č. 90/675/EHS, Směrnice č. 91/496/EHS

28 Směrnice č. 86/609/ES

29 Nařízení č. 3254/91/EHS

30 zák. č. 114/1992 Sb., vyhl. č. 395/1992 Sb., nařízení vlády,

kterými se vyhláší pačtí oblasti

31 zák. č. 449/2001 Sb. a vyhl. č. 245/2002 Sb., zák. č. 99/2004 Sb. a vyhl. č. 197/2004 Sb.

32 zák. č. 100/2004 Sb. a vyhl. č. 227/2004 Sb.

33 zák. č. 115/2000 Sb. a vyhláška č. 360/2000 Sb.

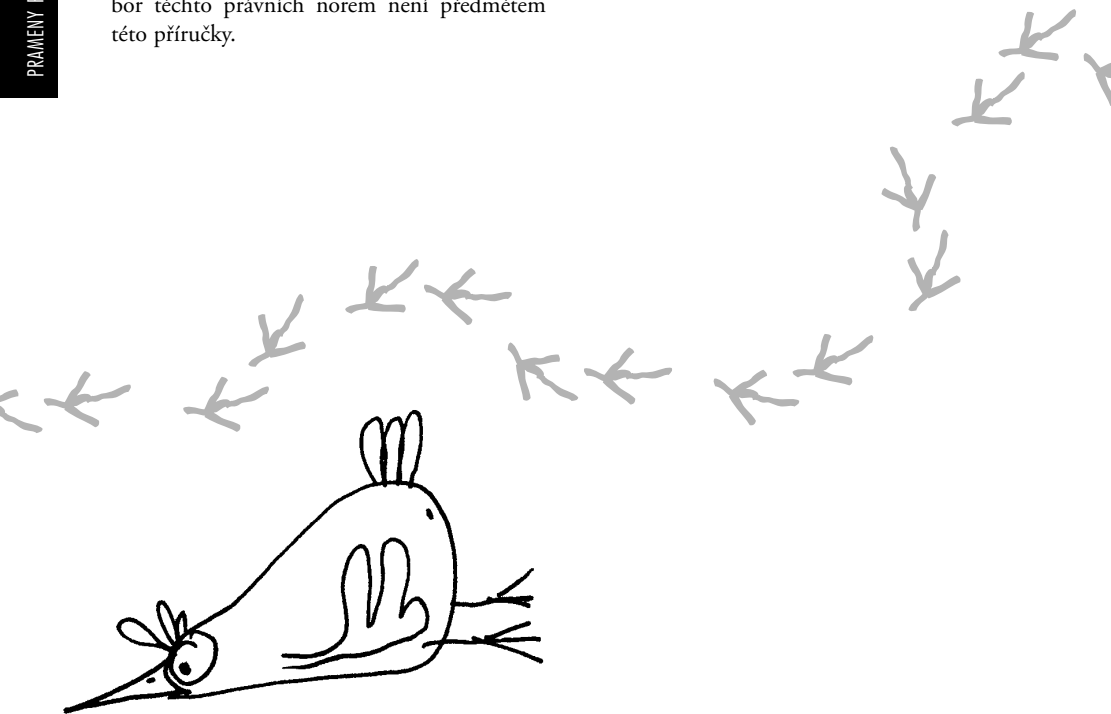
34 zák. č. 166/1999 Sb., vyhl. č. 296/2003 Sb.

35 zák. č. 246/1992 Sb., vyhl. č. 75/1996 Sb., vyhl. č. 193/2004 Sb., vyhl. č. 207/2004 Sb., vyhl. č. 208/2004 Sb. a vyhl. č. 382/2004 Sb., nařízení vlády č. 27/2002 Sb.

36 zák. č. 162/2003 Sb.

Související právní předpisy

Existuje celá řada předpisů, které sice přímo problematiku ptáků neupravují, ale s oblastí ochrany přírody nějakým způsobem souvisejí. Jde především o předpisy z oblasti zemědělství a lesního hospodářství³⁷, včetně používání chemických látek a přípravků³⁸, předpisy na ochranu vod a ovzduší³⁹, právní předpisy preventivního charakteru⁴⁰, předpisy z oblasti vlastnického práva⁴¹ či z oblasti právní odpovědnosti za protiprávní jednání⁴². Detailní rozbor těchto právních norem není předmětem této příručky.

37 zák. č. 91/1996 Sb., zák. č. 326/2004 Sb., zák. č. 289/1995 Sb.

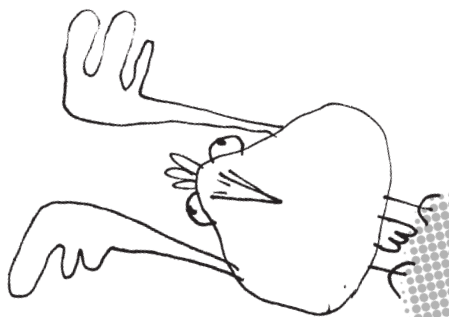
38 zák. č. 356/2003 Sb., zák. č. 120/2002 Sb.

39 zák. č. 254/2001 Sb., zák. č. 86/2002 Sb.

40 zák. č. 100/2001 Sb., zák. č. 76/2002 Sb.,
zák. č. 123/1998 Sb., zák. č. 50/1976 Sb.

41 zák. č. 40/1964 Sb., zák. č. 219/2000 Sb.

42 zák. č. 140/1961 Sb., zák. č. 200/1990 Sb.

3 Volně žijící ptáci

Volně žijícím ptákem se rozumí jedinec živočišného druhu třídy *Aves*, jehož populace se v přírodě udržují samovolně, a to i v případě jeho chovu v lidské péči.¹ Z právního pohledu jsou ptáci věci, kterou nelze ovládat, „nejsou nič“². Smyslem jejich ochrany je uchování jejich populací jako součásti přírodního prostředí a ochrana jedinců před negativními zásahy do jejich přirozeného vývoje. Tato ochrana je definována především zákonem o ochraně přírody a krajiny² a zákonem na ochranu zvířat proti týrání.³ Využívání některých druhů a s tím související ochranu definuje zákon o myslivosti.⁴

Zákon o ochraně přírody a krajiny poskytuje ochranu všem druhům ptáků, kteří se volně vyskytují na území Evropské unie (dále je používán termín evropské ptáci). Všechny druhy evropských ptáků je zakázáno úmyslně zabít, chytat a držet v zajetí, úmyslně poškozovat nebo odstraňovat jejich hnízda, sbírat jejich vejce a úmyslně je vyrušovat zejména během rozmnožování a odchovu mláďat. Také je zakázáno ptáky držet v zajetí a prodávat je, jak živé, tak i mrtvé, včetně jejich částí a výrobků z nich.

Zákazy zabíjení, držení v zajetí a prodeje neplatí pro druhy, které jsou lovnou zvěří. Z ostatních zakázek lze v odůvodněných případech získat povolení k odchylnému způsobu jednání.

Vzácnější druhy ptáků jsou navíc zařazeny mezi zvláště chráněné, do jedné ze tří kategorií ohrožený, silně ohrožený, kriticky ohrožený. Jejich ochrana se ale po implementaci Směrnice o ptácích do české legislativy příliš neliší od ochrany obecné, hlavním rozdílem je rozdělení kompetencí mezi různými správními úřady.

¹ Pojem „volně žijící pták“ není legislativně zakotven, a to ani ve Směrnici č. 79/409/ES, o ptácích. Nejde proto o oficiální definici, je vytvořena pro účely této publikace při respektování stávajícího legislativního znění pojmu „volně žijící živočich“ v § 2 zák. č. 100/2004 Sb., pojmu „volně žijící živočich“ v § 2 zák. č. 162/2003 Sb. a pojmu „volně žijící zvíře“ v § 3 zák. č. 246/1992 Sb. Definice volně žijícího

živočicha podle § 3 zák. č. 114/1992 Sb. ve znění zák. č. 218/2004 Sb. je věcně i právně chybná a autoři ji pro účely směrnice neakceptují; v dalším textu věnovaném platnému právu však respektují její existenci.
² zák. č. 114/1992 Sb.
³ zák. č. 246/1992 Sb.
⁴ zák. č. 449/2001 Sb.

Zákon na ochranu zvířat proti týrání se dotýká i volně žijících zvířat. Především zakazuje bezdůvodné zabití jakéhokoli zvířete, dále uvádí zakázané způsoby lovu a odchytu a upravuje podmínky provádění pokusů na zvířatech, které se mohou vztahovat i na volně žijící ptáky.⁵

Zákon o myslivosti stanovuje především právo lovit a přivlastňovat si ulovenou zvěř a s tím související povinnosti subjektů provozujících myslivost. Tento zákon se tedy týká jen přesně vymezeného okruhu druhů ptáků. V zájmu ochrany těchto druhů stanovuje ale jistá obecná omezení, z nichž nejvýznamnější je zákaz plašit zvěř, zejména v době hnízdění, a povinnost zbytečně neohrožovat a nezraňovat zvěř ani její životní podmínky.⁶

3.1 POZOROVÁNÍ PTÁKŮ

Člověk každý den náhodně při pohybu ve městě či na výletě v přírodě přichází do kontaktu s ptáky. Velmi oblíbenou činností je v posledních letech tzv. birdwatching, kdy lidé cílevědomě pořádají výlety za účelem pozorování ptáků. Pro pozorování ptáků platí obecné zásady uvedené výše, zejména zákaz ptáky chytat, zabíjet, poškozovat jejich hnízda a vejce a rušit je v přirozeném vývoji.

Organizují exkurze birdwatcherů na hnízdiště puštek bělavých. Samce vždy provokují nahrávkou.

Jde o opakované rušení kriticky ohroženého druhu, které je zakázáno. Za porušení zákazu je možné udělit pokutu.

Při jakémkoli pohybu krajinou, zejména v době hnízdění, je třeba se chovat tak, aby nedocházelo k rušení ptáků. Přestože výslovně zakázáno je jenom úmyslné vyrušování

(v případě chráněných druhů ale i neúmyslné!), každý návštěvník přírody by se k ní měl za všech okolností chovat maximálně šetrně. Snaha spatřit vzácného ptáka nikdy nesmí vést k jeho ohrožení. To platí o volbě místa pozorování stejně jako o provokaci ptáků např. přehráváním nahrávky. Přitom je třeba myslet na to, že vyrušen může být i jiný druh, než který je zrovna středem našeho zájmu.

Mimo to je nejdůležitějším omezením povinnost dodržovat předpisy o pohybu v územích podléhajících zvýšené ochraně vzhledem k jejich přírodnímu či strategickému charakteru nebo dodržovat pravidla stanovená majitelem či uživatelem pozemku. Podrobnější rozbor problematiky vstupu do krajiny a pohybu v ní je uveden v kapitole 5.1.

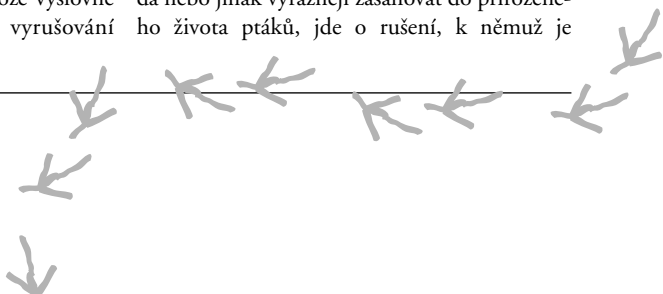
3.2 FOTOGRAFOVÁNÍ, FILMOVÁNÍ, NAHRÁVKY ZVUKU

Spolu s prostým pozorováním ptáků se stává stále oblíbenějším i zaznamenávání zážitků na film, magnetofonový pásek nebo digitální nosič dat. Takovýto materiál pak slouží i jako doklad výskytu určitého druhu v určitém místě. Dávno pryč je doba, kdy jako doklad sloužily vycpaniny ptáků. Pro pořizování audiovizuální dokumentace platí ve zvýšené míře nutnost šetrného přístupu. Velmi vhodnou formou je tzv. digiscoping – fotografování digitálním fotoaparátem přes stativový dalekohled, při němž se nemusíme dostat do těsné blízkosti fotografovaného objektu.

Náhodné fotografování, filmování a nahrávání jako součást běžného pozorování ptáků není zákonem omezeno. Je-li ale k pořízení zamýšlených záběrů třeba budovat kryt, instalovat kameru nebo mikrofon do blízkosti hnízda nebo jinak výrazněji zasahovat do přirozeného života ptáků, jde o rušení, k němuž je

⁵ § 14 zák. č. 246/1992 Sb.

⁶ § 8 a 9 zák. č. 449/2001 Sb.

potřeba výjimka (odchylka). To je výslovně stanoveno vyhláškou pro druhy chráněné, ale po zavedení ochrany všech volně žijících ptáků je nutno takto postupovat vždy.

Má-li fotografický kryt trvalější podobu (bude stát na místě několik dní nebo třeba celou hnízdní sezónu), je nutné se předem dohodnout s majitelem pozemku. Je také vhodné informovat mysliveckého hospodáře, aby kryt nebyl považován např. za pytlácký posed.

Chci fotografovat výra velkého na hnízdě.

Předem je nutno požádat o vydání výjimky ze základních ochranných podmínek zvláště chráněného druhu (§ 56 zák. č. 114/1992 Sb.). Pro výra velkého (ohrožený druh) ji může vydat krajský úřad (na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem jejich správy).

V případě výzkumných projektů lze fotografování a jiné snímání dat zahrnout do projektu pokusu (kapitola 3.3), to ale nenahrazuje potřebná povolení podle zákona o ochraně přírody a krajiny.

3.3 VÝZKUM

Výzkum můžeme rozlišit na výzkum bez fyzického kontaktu s ptákem (bezkontaktní, neinvazivní) a výzkum spojený s odchytom, případně přímo s narušením fyzické integrity jedince (kontaktní, invazivní). Kromě obecných zásad ochrany přírody (pohyb v území, rušení, ochrana druhů), kterým je třeba se podřídit, má výzkumná činnost řadu specifík. Zejména jde o skutečnost, že jakýkoli výzkum, při kterém dochází k přímé manipulaci s ptáky, je velmi striktně regulován.⁷

3.3.1. Výzkum bez odchytu

Definici pokusu podle zákona na ochranu zvířat proti týrání neodpovídají některé základní metody ornitologického výzkumu založené na pozorování ptáků – sčítání ptáků na liniových a bodových transektech (např. Jednotný program sčítání ptáků), mapování hnízdních okrsků, kvadrátové mapování, zimní sčítání vodních ptáků. Všechny podobné bezkontaktní výzkumné metody nejsou zákonem omezeny. Jejich organizátoři a spolupracovníci jsou povinni respektovat omezení jako v případě běžného pozorování ptáků (kapitola 3.1 – zejména omezení pohybu v chráněných územích), ale další náležitosti nejsou třeba.

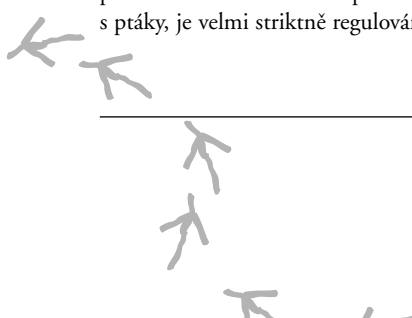
Chci studovat průběh inkubace kosa černého, přitom budu přemisťovat vejce mezi různými hnízdy.

Jde o zásah do hnízdění, předem je třeba požádat o odchylku (§ 5b zák. č. 114/1992 Sb.) z obecné ochrany ptáků. Individuální odchylku pro druhy obecně chráněné může vydat obecní úřad obce s rozšířenou působností (na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem jejich správy).

Manipulace s vejci nespadá pod režim zákona na ochranu zvířat proti týrání.

Spornou oblastí, která může být považována za přechod mezi bezkontaktním a kontaktním výzkumem, jsou metody založené na soustavném pozorování určitého ptačího druhu, např. pozorování průběhu hnízdění (hnízdni karty). Pokud součástí výzkumu nejsou přímé zásahy do průběhu hnízdění (např. příkládání mláďat), není takový výzkum pokusem podle zákona na ochranu zvířat proti týrání. Podobně,

⁷ zák. č. 246/1992 Sb.

je-li cílem výzkumu popsat přirozený průběh přírodních dějů, je jedním z jeho předpokladů, že nebude docházet k rušení, jež by mohlo přirozené děje ovlivnit. V tom případě není třeba ani výjimka z ochranných podmínek chráněných druhů. Posouzení této skutečnosti je vždy třeba učinit na základě všech konkrétních okolností, resp. v případě, že výjimka udělena není, vyvarovat se jakékoli činnosti, jež by mohla k rušení⁸ vést. Jednání ve víře, že k zakázané činnosti nedojde, nezabývá odpovědnosti v případě, že k ní dojde, neboť ornitolog měl jako odborník tuto možnost předpokládat.⁹ Obstarání výjimky je nutné zejména v případě soustavného studia některého chráněného druhu.

Často používanou metodou je sledování predace pomocí umělých hnízd a vajec. V chráněných územích a ptačích oblastech doporučujeme použití metody konzultovat s příslušným orgánem ochrany přírody, jinde nejsou úřední povolení potřeba.

3.3.2 Výzkum spojený s odchytom

Pod přísný režim pokusů podle zákona na ochranu zvířat proti týrání spadá jakákoli manipulace s ptáky, která jim může způsobit bolest nebo vést ke ztížení přirozeného způsobu života. Přitom z pohledu zákona nejsou rozlišeni dospělí jedinci, které je třeba skutečně odchytit pomocí nějakého zařízení, a mláďata, která nejsou schopna samostatného pohybu. Mezi typické příklady výzkumu spojeného s odchytom patří kroužkování dospělců i mláďat, aplikace křídelních nebo nosních značek, připevnění vysílače pro telemetrické sledování, odchyt dospělců i mláďat na hnízdě, odebrání potravy pomocí krčních prstenců, odebrání a přidávání vajec nebo mláďat, odběry krve a vzorků tkání, případně odebrání jedinců z přírody natrvalo nebo dočasně pro pokusy v zajetí.

**Chci sledovat místní populaci motáků pochopů pomocí křídelních značek.
Kroužky používat nebudu, nejsem spolupracovníkem Kroužkovací stanice.**

Výzkum je možný pouze v případě, že jsem zaměstnán na akreditovaném pracovišti, a po schválení projektu pokusu k použití této metody (§ 18b zák. č. 246/1992 Sb.) příslušnou komisí.

Předem je třeba požádat o výjimku z ochranných podmínek zvláště chráněného druhu (§ 56 zák. č. 114/1992 Sb.). Pro motáka pochopa (ohrožený druh) ji může vydat krajský úřad (na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem jejich správy).

Bude-li výzkum probíhat v chráněném území, je třeba požádat o povolení vstupu resp. výzkumu v tomto území (§ 43 zák. č. 114/1992 Sb.). Odpovědným úřadem je vláda České republiky (bližší v kapitole 5.1.5).

V ptačích oblastech mohou být některé činnosti (např. vstup do litorálních porostů) vázány na souhlas krajského úřadu (pokud se na území ptačí oblasti nachází národní park, chráněná krajinná oblast, národní přírodní rezervace nebo národní přírodní památka je příslušná správa).

Základním předpokladem k jejich provádění je projekt pokusu, který může získat pouze akreditované pracoviště. Udělení akreditace Ústřední komisí pro ochranu zvířat i schvalování projektu pokusu se řídí přesnými pravidly, jejichž výčet přesahuje rámec této publikace. Mezi nejvýznamnější rysy patří skutečnost, že akreditaci k provádění pokusů na volně žijících zvířatech získává většinou pracoviště akademického

⁸ ve smyslu rušení, které by mohlo mít nepříznivý vliv např. na průběh hnízdění. Protože rušení není přesně definováno, je třeba vycházet z obecného účelu zák. č. 114/1992 Sb. a smyslu zvláštní druhové ochrany.

⁹ Vycházíme analogicky z obecné konstrukce přestupku ve formě vědomé nedbalosti podle § 4 zák. č. 200/1990 Sb.

nebo univerzitního charakteru. Některý z jeho vysokoškolsky vzdělaných pracovníků se po absolvování příslušných kursů může stát vedoucím pokusu. Po schválení projektu pokusu se skutečné práce se zvířaty mohou účastnit i další osoby, které mají osvědčení o odborné způsobilosti.¹⁰

V rámci diplomové práce budu studovat potravu rákosníků pomocí krčních prstenců.

Výzkum je možný pouze v případě, že pracoviště (fakulta) je akreditovaným pracovištěm, někdo z pedagogů má schválený projekt pokusu k použití této metody (§ 15 a násl. zák. č. 246/1992 Sb.) a student získal osvědčení o odborné způsobilosti (§ 17 zák. č. 246/1992 Sb.

Předem je třeba požádat o odchylku (§ 5b zák. č. 114/1992 Sb.) z obecné ochrany ptáků. Individuální odchylku pro druhy obecně chráněné může vydat obecní úřad ochrany s rozšířenou působností, na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem jejich správy. Bude-li výzkum probíhat v chráněném území, je třeba požádat o povolení vstupu resp. výzkumu v tomto území (§ 43 zák. č. 114/1992 Sb.). Odpovědným úřadem je vláda České republiky (blíže v kapitole 5.1.5). V ptačích oblastech mohou být některé činnosti (např. vstup do litorálních porostů) vázány na souhlas krajského úřadu (pokud se na území ptačí oblasti nachází národní park, chráněná krajinná oblast, národní přírodní rezervace nebo národní přírodní památka je příslušná správa).

U chráněných druhů je třeba si v případě kontaktního výzkumu opatřit výjimku ze zákazu chytání, rušení a jiných škodlivých zásahů do přirozeného vývoje. U ostatních druhů záleží na konkrétních podmínkách výzkumu – odchylka je nutná v případě, že by plánovaný výzkum mohl vést k rušení významnému z hlediska cílů Směrnice o ptácích, tedy např. k narušení přirozeného průběhu hnízdění (příkladem může být manipulace s počtem mláďat v hnízdech). Ze zákazů v rámci obecné ochrany ptáků i chráněných druhů může Ministerstvo životního prostředí stanovit paušální odchylný postup, např. i pro účely výzkumu a výuky.

Při výzkumu spojeném s fyzickým kontaktem s ptákem, který je zvěř podle zákona o myslivosti, je nutné nedostát se do konfliktu s pravidly na ochranu zvěře stanovenými zákonem o myslivosti.¹¹

3.3.3 Kroužkování a jiné značení ptáků

Zřejmě nejrozšířenějším typem výzkumu, při kterém dochází k přímému kontaktu s ptákem, je kroužkování. Navíc základním předpokladem kroužkování je úspěšný odchyt volně žijícího ptáka, je proto na místě věnovat této tématice o něco více prostoru než jiným metodám. Kroužkování přináší vědecké poznatky nejen z oblasti biologie ptáků, ale v rámci využití ptáků jako bioindikátorů stavu životního prostředí má velký význam i v praktické ochraně přírody. Tento význam mu přiznává i legislativa Evropské unie.¹²

Předpokladem legálnosti jakéhokoli značení ptáků je schválený projekt pokusu. Tyto náleži-

¹⁰ § 15–18f zák. č. 246/1992 Sb.

¹¹ § 8 a 9 zákona č. 449/2001 Sb. Ze zákazu rušení zvěře podle zákona o myslivosti nelze udělit výjimku. Výzkumník tak paradoxně může mít všechna povolení podle zákona o ochraně přírody a krajiny a zákona na ochranu zvířat proti týrání, ale nemůže získat výjimku ze zákona o myslivosti. Problém může nastat v případě přímých zásahů do hnízdění.

¹² Směrnice č. 79/409/EHS o ptácích obsahuje v příloze V seznam údajů o populačních stavech stěhovavých druhů na základě kroužkování a dále stanovení úlohů určitých druhů ptáků jako indikátorů znečištění.

losti vyřídila Kroužkovací stanice Národního muzea, jejíž vedoucí je i vedoucím pokusu. Kroužkovat a jinak individuálně značit ptáky jsou oprávněni i všichni spolupracovníci Kroužkovací stanice, kteří složili zkoušky odborné způsobilosti.¹³ Každý kroužkovatel je povinen dodržovat bližší podmínky zákona a schváleného projektu pokusu podle instrukcí Kroužkovací stanice. Především je třeba respektovat omezení v používání některých metod odchytu, minimalizovat možné utrpení chybného ptáka a možnost jeho úhynu (pravidelná kontrola sítí, omezit pobyt ptáka v síti, zejména na přímém slunci, za deště nebo mrazu) a bezprostředně po okroužkování vypustit ptáka na místo jeho původního výskytu.

Výše uvedené podmínky platí obecně pro kroužkování jakýchkoli druhů ptáků. Pro kroužkování silně a kriticky ohrožených druhů podle zákona o ochraně přírody a krajiny získala Kroužkovací stanice výjimku, která je platná do konce roku 2005 a platí pro všechny kroužkovatele.¹⁴ Po ukončení její platnosti se předpokládá legalizace kroužkování těchto druhů prostřednictvím odchylky. Pokud by odchylka stanovena nebyla, musel by každý kroužkovatel sám žádat o vydání výjimky na každý konkrétní druh.

Podobná výjimka či odchylka pro odchyt a kroužkování druhů v kategorii ohrožených a ptáků obecně chráněných zatím neexistuje, každý kroužkovatel by si měl sám požádat o udělení výjimky nebo odchylky příslušný orgán ochrany přírody. V současnosti probíhají jednání o vydání hromadné odchylky pro kroužkování, která by měla zavést podobný režim jako projekt pokusu v případě zákona o ochraně zvířat proti týrání.

Ornitologický odchyt není odchytom ani lovem podle zákona o myslivosti, protože ten je

i ve smyslu příslušné evropské legislativy míněn jako odchyt resp. lov za účelem přivlastnění si zvěře. Kroužkovatel si ptáka nepřivlastňuje, ani tak nemíní činit, proto se na něj omezení daná zákonem o myslivosti nevztahují.

Jako spolupracovník Kroužkovací stanice Národního muzea chytám ptáky do sítí v rákosině v přírodní rezervaci. Mám výjimku pro kroužkování na této lokalitě. Myslivecká stráž chce kontrolovat mé auto a vykázat mě z lokality, protože nemám povolení od mysliveckého hospodáře.

Myslivecká stráž je oprávněna kontrolovat vozidlo pouze za účelem zjištění, zda se v něm nenachází nelegálně ulovená zvěř. Ke kroužkování (v přírodní rezervaci ani nikde jinde) není třeba povolení mysliveckého hospodáře ani orgánu státní správy myslivosti.

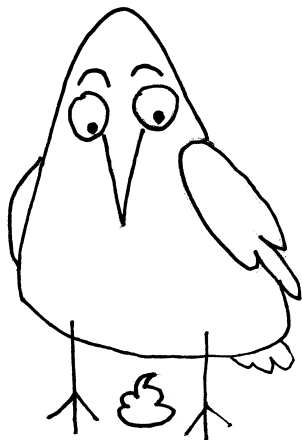
Jediným obecně dovoleným způsobem odchytu je odchyt do sítí v rámci ornitologického výzkumu. Schválený projekt pokusu Kroužkovací stanice NM umožňuje navíc kroužkovatelům provádět při dodržení všech podmínek opakovanou kontrolu hnízd, odchyt do sklopek, vrší a voliér, použití atrap predátorů, konkurentů nebo hnízdního parazita i použití reprodukováného hlasu a světla. Projekt pokusu umožňuje spolupracovníkům značit ptáky klasickými kroužky s nápisem N. MUSEUM PRAHA, plastovými barevnými kroužky, krčními límci (vrubozobí), křídelními a nosními značkami, krátkodobým barvením peří, případně vyslačem pro telemetrické sledování. Upozorňujeme, že zde uvedený přehled je pouze informativní, kroužkovatelé jsou povinni seznámit se se všemi detaily, za

¹³ § 17 zák. č. 246/1992 Sb.

¹⁴ Zprávy ČSO č. 49/1999, str. 26–28

nichž je možno tu kterou metodu odchyty nebo značení použít. V případě, že kroužkovatel používá jako návnadu vycpaninu (např. výra), jedná se o držení mrtvého jedince a držitel je povinen na výzvu prokázat jeho legální původ, nejlépe pomocí písemné dokumentace.

Kroužkování mladých i dospělých ptáků na hnízdě bývá občas příčinou konfliktů mezi ornitology navzájem i mezi kroužkovateli a státní ochranou přírody. Žádný právní předpis toto výslovně nereguluje, je však třeba mít na mysli, že rozmnožování je tou částí životního cyklu ptáků, kdy jsou zvláště citliví na vyrušování. Je nutné dodržovat pravidla stanovená Kroužkovací stanicí NM, která omezují kroužkování koloniálních a „konfliktních“ druhů. Kroužkování je třeba provádět v souladu se zásadami dobré praxe, kroužkovatel musí sám na základě svých zkušeností posoudit, zda jeho činnost nemůže mít negativní následky. Kroužkováním mláďat nesmí dojít k jejich ohrožení.

Průkaz kroužkovatele a s ním spojená oprávnění nenahrazují povolení ke vstupu a vjezdu do chráněných území, kam je vstup nebo vjezd zakázán (kapitola 5.1.5). Doporučujeme před kroužkováním v národních parcích, v chráněných krajinných oblastech, v národních přírodních rezervacích, v národních přírodních památkách, v přírodních rezervacích, v přírodních památkách i v přechodně chráněných plochách a v pračích oblastech informovat se u příslušného orgánu o omezeních platných pro tu kterou lokalitu a případně požádat o potřebná povolení.

3.3.4 Odběry vzorků

Jednou z metod invazivního výzkumu ptáků jsou odběry vzorků krve a jiných tkání, zejména peří, za účelem další analýzy (cílem může být získání vědeckých poznatků o potravních zvyklostech, o parazitech, atd.).

Vesmíš jde o činnosti spojené s přímým kontaktem s ptákem, kdy se výzkumník neobejde bez porušení integrity živočicha, byť na zlomek vteřiny. Proto je nutné dbát především povinností vyplývajících z předpisů na ochranu zvířat proti týrání – podobným činnostem se lze věnovat pouze na základě schváleného projektu pokusu a je třeba respektovat obecné povinnosti při provádění pokusu. V případě chráněného druhu je nutné mít příslušnou výjimku. U ostatních druhů ptáků stačí respektovat ustanovení na jejich ochranu nebo požádat o vydání odchylky. V případě druhu, který je zároveň zvěř podle zákona o myslivosti, je třeba si počínat tak, aby při těchto činnostech nedošlo k rušení zvěře při hnízdění a aby nepůsobily záporně na život zvěře jako volně žijících živočichů.¹⁵

Bez projektu pokusu a dalších náležitostí lze sbírat pouze vypelichané peří, zbytky potravy, trus nebo vývržky, a to pouze za předpokladu,

že při této činnosti nedojde k rušení ptáků (např. pravidelný odběr vývrzků z hnízdní dutiny sov je v době hnízdění rušením).

3.3.5 Vyvěšování a kontroly budek a hnízdních podložek

K umístování budek na strom je nutný souhlas majitele pozemku, na kterém strom stojí. Strom je považován za součást pozemku, jde o zásah do sféry vlastnického práva.¹⁶ V případě vyvěšování budek v chráněných územích (a na památné stromy) je třeba vždy věc konzultovat s orgánem ochrany přírody a případně získat souhlas. Budky, umělá hnízda ani hnízdní podložky by se neměly věšet na sloupy elektrického vedení – je třeba vzít v úvahu zákaz umístování jakýchkoli konstrukcí v ochranných pásmech nadzemního elektrického a telekomunikačního vedení.¹⁷

Na zahradě mám dvě budky pro sýkory, které každý rok na jaře kontroluji a na podzim čistím.

Zakázáno je škodlivě zasahovat do přirozeného vývoje ptáků, podzimní čištění budek je zcela v pořádku.

Jarní kontroly je třeba omezit tak, aby nedocházelo k ohrožení hnízdění.

Kontroly budek jsou stejně jako kontroly hnízd (kapitola 3.3.1) z pohledu zákona hraniční činností. Ornitolog musí jako odborník posoudit, zda jeho činností nemůže dojít k rušení chráněného druhu,¹⁸ to jej ale nezbavuje odpovědnosti za případné porušení zákona.¹⁹ Takováto

činnost je pak možná pouze na základě udělené výjimky. V praxi je obstarání výjimky nezbytné v případě cíleného vyvěšování budek pro určitý chráněný druh, resp. v případě plánovaného výzkumu, který zahrnuje více kontrol nebo další manipulaci s vejci a mláďaty.

3.4 LOV PTÁKŮ

3.4.1 Myslivecký lov

Zákon o myslivosti přesně určuje, kdo a za jakých podmínek je oprávněn lovit. Kdo loví zvěř, musí mít u sebe lovecký lístek, povolenku k lovu a potvrzení o povinném pojištění; při lovu se zbraní též zbrojní průkaz a průkaz zbraně a při lovu s loveckým dravcem jeho evidenční kartu.²⁰ Povolenku k lovu může získat pouze držitel loveckého lístku. K získání loveckého lístku je mimo jiné třeba být trestně bezúhonný, starší 16 let a vykonat myslivecké zkoušky.

Pouze některé druhy volně žijících zvířat jsou zvěř,²¹ a jen některé z nich je možné běžně lovit. Jsou to tak zvané druhy, které je možno obhospodařovat lovem. K jejich lovu je stanovena řada podmínek, z nichž nejvýznamnější je určený způsob a doba lovu,²² resp. doba hájení (tabulka 3.4.1). Obecně platí, že jedinými možnými způsoby lovu je lov odpovídající palnou zbraní, lov loveckým dravcem (kapitola 4.7) a v některých případech odchyt.

Na letištích lze celoročně lovit všechny uvedené druhy pernaté zvěře, které by mohly ohrozit bezpečnost leteckého provozu.

Při nedodržení kterékoli ze stanovených podmínek se lovec stává pytlákem bez ohledu na to, zda jinak je k lovu oprávněn či nikoli.

16 zák. č. 40/1964 Sb.

17 § 46 zák. č. 458/2000 Sb., a § 92 zák. č. 151/2000 Sb.

18 ve smyslu rušení, které by mohlo mít nepříznivý vliv např. na průběh hnízdění. Protože rušení není přesně definováno, je třeba vycházet z obecného účelu zák. č. 114/1992 Sb. a smyslu zvláštní druhové ochrany.

19 pokud by k rušení došlo, přestože nebylo předpokládáno.

Vycházíme analogicky z obecné konstrukce přestupku ve formě vědomé nedbalosti podle § 4 zák. č. 200/1990 Sb.

20 § 46–48 zák. č. 449/2001 Sb.

21 § 2 zák. č. 449/2001 Sb.

Tabulka 3.4.1: Doby lovu pernaté zvěře

bažant královský – kohout	16. 10. – 15. 3.
bažant královský – slepice	16. 10. – 31. 12. pouze v bažantnicích
bažant obecný – kohout	16. 10. – 31. 12. ve volné krajině ²³
bažant obecný	16. 10. – 31. 1. pouze v bažantnicích ²⁴
bažant obecný	1. 9. – 31. 12. pouze lov dravcem
hrdlička zahradní	16. 10. – 15. 2.
holub hřivnáč	1. 8. – 31. 10.
husa běločelá	16. 8. – 15. 1. lov na honech pouze ve středu, v sobotu a v neděli
husa polní	16. 8. – 15. 1.
husa velká	16. 8. – 15. 1.
kachna divoká	1. 9. – 30. 11. lov na honech pouze ve středu a v sobotu
krocan divoký – krocan	1. 10. – 31. 12. 15. 3. – 15. 4.
krocan divoký – krůta	1. 10. – 31. 12.
lyska černá	1. 9. – 30. 11. lov na honech pouze ve středu a v sobotu
perlička obecná	16. 10. – 31. 12.
polák chocholačka	1. 9. – 30. 11. lov na honech pouze ve středu a v sobotu
polák velký	1. 9. – 30. 11.
straka obecná	1. 7. – konec února
vrána obecná	1. 7. – konec února

3.4.2 Pytláctví, ilegální pronásledování

Pojem „pytláctví“ podle trestního zákona²⁵ v současnosti zahrnuje nejen klasické pytláctví (lov bez patřičných oprávnění), ale i jinak legální lov s porušením některých podmínek zákona o myslivosti, dále lov v rozporu s předpisy na ochranu přírody a protiprávní usmrcení pro jiné účely než získání trofeje a masa. Jedná se zejména o likvidaci tzv. „škodné“, např. střílení dravců a sov a vystřelování jejich hnízd, líčení želez a jestřábích košů nebo pokládání otrávených návnad.

Nutným předpokladem pro klasifikaci takového jednání jako pytláctví je, aby byl uloven (usmrcen) druh, který je zvěří, nebo aby činnost k tomuto cíli alespoň směřovala. Pokud je nelegálně usmrcen (uloven) druh, který není zvěří, jde o přestupek proti zákonu o ochraně přírody a krajiny, v závažných případech i o trestný čin na tomto poli.²⁶ U chráněných druhů, které jsou současně zvěří, může jít o souběh obou trestných činů.

Přestupkem nebo trestným činem je i používání některé ze zakázaných metod odchytu, mezi něž patří oka, tlučky, sítě, smyčky, železa,

22 Zakázané způsoby lovu stanoví § 45 zák. č. 449/2001 Sb.,

§ 14 zák. č. 246/1992 Sb. a může je stanovit i prováděcí předpis k zák. č. 114/1992 Sb. V praxi jsou ve všech zmíněných předpisech seznamy zakázaných způsobů lovu (odchytu) takřka shodné.

Doby lovu stanoví vyhl. č. 245/2002 Sb. Některá její ustanovení pozbyla platnosti dnem vstupu ČR do EU.

23 Obě pohlaví bažanta obecného je možno lovit i odchytom od 1.1.

do 31.3., s výjimkou bažantnic. Na stejném honebním pozemku lze lovit bažanta obecného pouze dvakrát v roce s výjimkou bažantnic a lovu pomocí dravců.

24 Obě pohlaví bažanta obecného lze v bažantnicích lovit odchytom od 1.2. do 31.3.

25 § 178a zák. č. 140/1961 Sb.

26 § 181f–181h zák. č. 140/1961 Sb.

otrávené návnady, jestřábí koše, chytání na lep, střelení lukem nebo kuší, střelení pomocí víceranné automatické zbraně, použití zbraně s elektronickým zaměřováním, chytání pomocí magnetofonu, zrcadel, nočního světla nebo za použití živých zvířat jako návnady.²⁷ Železa a lepicí pasti je zakázáno i vyrábět, dovážet a prodávat.²⁸ Zakázané způsoby lovu a odchytu se nevztahují na některé specifické případy, jako je deratizace (prováděná v souladu s veterinárním zákonem²⁹) nebo kroužkování, kterému je věnována zvláštní kapitola 3.3.3.

Soused je holubář a na dvoře má past na chytání dravců, kteří mu na holuby útočí.

Toto počínání není legální, je třeba jej ohlásit České inspekci životního prostředí, státnímu zastupitelství nebo Policii ČR.

Za ilegální pronásledování mohou být uděleny vysoké pokuty a dokonce i trest odnětí svobody až na osm let.³⁰

3.4.3 Ptáci způsobující škody

Řada ptáčích druhů může způsobovat méně i více závažné škody na majetku nebo může být jinak obtížná. Nejčastěji vznikají konflikty u dravců, kteří útočí na hospodářsky chovaná zvířata, u rybožravých ptáků (kormorán, volavka), u špačků na vinicích. Občas si lidé stěžují i na znečištění pod hnízdy havranů nebo jiříček či na strakapoudy poškozující polystyrenové zateplení budov. Pro všechny tyto situace shodně platí, že jakýkoli zásah proti škodícím jedincům (nebo hejnu, druhu) je možný

pouze na základě vydaného povolení k zamýšlené činnosti.

V případě jakéhokoli konfliktu musí být prvním krokem pokus zamezit škodám ochrannými opatřeními (zamezení přístupu, různé způsoby plašení apod.). To sice není přímo stanoveno žádným právním předpisem, je to ale nezbytným předpokladem pro kladné vyřízení případné pozdější žádosti o odchyt nebo usmrcení škodících ptáků. Navíc ve většině případů vhodně zvolená ochranná opatření škodám buďto zcela zamezí nebo je sníží na únosnou úroveň (prkénko připevněné pod hnízdem jiříček zabrání znečišťování lépe než odstraňování hnízd).

V případě, kdy alternativní ochranná opatření nejsou možná nebo nejsou účinná, je možno výjimečně přistoupit k invazivnímu zásahu, v praxi většinou k přímé likvidaci škodícího jedince. K tomu je třeba požádat o povolení; který úřad je příslušný, to závisí na kategorii ochrany škodícího ptáka (kapitola 6). Povolit zásah spočívající v odstřelu, odchytu, odebrání vajec nebo ničení hnízd je možné pouze v případě, že neexistuje jiné uspokojivé řešení (plašení se ukázalo jako neefektivní) a takovýto zásah je potřebný v zájmu veřejného zdraví, letecké bezpečnosti či při prevenci závažných škod na úrodě, domácích zvířatech nebo rybářství.³¹ Orgán, který rozhodnutí vydává, musí stanovit řadu podmínek, které je třeba dodržet.

Ministerstvo životního prostředí může stanovit paušální odchylný postup pro blíže neurčený okruh osob. Zásahy podle takového odchylky se pak řídí postupem, který je v ní uveden. V době přípravy příručky není vydána žádná paušální odchylka, připravuje se odchylka

27 § 14 zák. č. 246/1992 Sb.

28 § 5 zák. č. 246/1992 Sb., Nařízení č. 3254/91/EHS

29 § 14 zák. č. 246/1992 Sb.

30 § 178a, 181f, 181g, 181h zák. č. 140/1961 Sb.

31 § 5b a § 56 zák. č. 114/1992 Sb., v textu jsou uvedeny pouze k ptákům relevantní důvody a situace

k zabránění škodám na rybách způsobených kormorány a volavkami a odchylka k zabránění škodám působených špačky na vinicích.

Strakapoud vyklovává díry do polystyrenového zateplení obytného domu.

Chci se ho nějak zbavit.

K odchytu nebo přímé likvidaci škodícího ptáka je třeba povolení. Individuální odchylku (§ 5b zák. č. 114/1992 Sb.) pro druhy obecně chráněné (strakapoud velký) může vydat obecní úřad obce s rozšířenou působností (na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem jejich správy). Doporučujeme vyzkoušet různé způsoby plašení.

Je-li nutné vlastní zásah provádět lovem, je třeba po získání povolení podle zákona o ochraně přírody a krajiny získat ještě povolení k takovému lovu od orgánu státní správy myslivosti, kterým je krajský úřad. Ten může v případě potřeby povolit lov i na nehonebních pozemcích, lov mimo stanovenou dobu lovu, případně lov druhů, které nejsou zvěří. V rozhodnutí pověřil uživatele honitby nebo přímo osoby, které zásah provedou. Pověřené osoby jsou pak oprávněny vstupovat se souhlasem vlastníka se zbraní, případně s loveckým dravcem na určené pozemky a provádět vlastní lov podle podmínek uvedených v rozhodnutí (denní doba, koordinace postupu osob atd.). Těmto osobám patří i ulovená zvěř.³²

3.4.4 Vyláčení náhrad za škody způsobené ptáky

Podle zákona o myslivosti hradí škody způsobené zvěří, kterou lze lovit, uživatel honitby.³³

³² § 40 a 41 zák. č. 449/2001 Sb.

³³ § 52 zák. č. 449/2001 Sb.

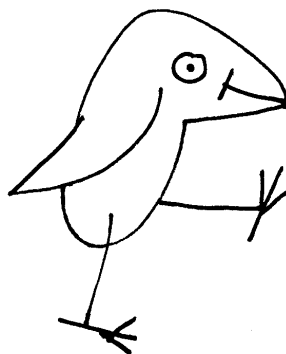
³⁴ zák. č. 115/2000 Sb.

V praxi jde zejména o škody na zemědělských plodinách či lesních porostech. Zákon vypočítává i škody způsobené zvěří, které se neuhrazují.

Náhradu za škody způsobené volně žijícími ptáky lze uplatňovat pouze u kormorána velkého.³⁴ Žádost o náhradu škody je třeba podat krajskému úřadu do 10 dnů ode dne, kdy se postižený o škodě dověděl, nejpozději však do 6 měsíců ode dne, kdy ke škodě došlo. U žádosti je třeba doložit a prokázat výši škody (škoda může vzniknout jen na něčím majetku, žádat mohou tedy pouze majitelé nebo nájemci rybníků s chovem ryb; nelze uplatňovat náhradu škody na tekoucích vodách).

3.5 Získávání živých ptáků z přírody

Čižba a s ní spojený chov ptáků v zajetí byly velmi populárními činnostmi řadu staletí. Dosud mnoho lidí chová ptáky nebo zatouží po tom, mít krásně zbarveného stehlíka či majestátního orla doma. Bohužel zájem je větší, než je příroda schopna uspokojit, čemuž odpovídají i zákonná omezení získání ptáků z volné přírody. Nejdůležitějším předpisem v této oblasti je zákon o ochraně přírody a krajiny, i když této sféry se dotýká i zákon na ochranu zvířat proti týrání a předpisy CITES. Samotnému chovu v zajetí a s ním spojenými úkony (prodej, koupě atd.) je věnována celá kapitola 4, zde uvádíme pouze možnosti získání živočichů z přírody.

Volně žijící živočichové nejsou předmětem vlastnictví, neboť jsou z právního pohledu věcí, kterou nelze ovládat.³⁵ Lze říci, že všichni volně žijící ptáci a zvířata „nejsou ničtí“. Předmětem vlastnictví se pták nebo zvíře může stát pouze na základě legálního způsobu nabytí, což je např. kupní smlouva, výjimka ze zákazu odchytu nebo nález uhynulé zvěře držitelem práva myslivosti. Nález uhynulého ptáka, který není zvěř, zákon neupravuje, lze jej tedy považovat za legální způsob nabytí.

Ujal jsem se zvonka se zlomeným křídlem, který již nebude létat. Chci si jej ponechat.

Je nutno bez odkladu požádat o odchylku (§ 5b zák. č. 114/1992 Sb.) z obecné ochrany ptáků. Individuální odchylku pro druhy obecně chráněné může vydat obecní úřad obce s rozšířenou působností (na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem jejich správy).

Platí zákaz odchytu ptáků jakýmkoliv způsobem a držení ptáků.³⁶ To se vztahuje jak na dospělce, tak na všechna vývojová stadia včetně vajec. Tyto zákazy neplatí pro druhy, jejichž lov je povolen.³⁷

K umožnění odchytu ostatních druhů lze za přísných podmínek udělit výjimku resp. odchylku. Správní orgán je může udělit jen při splnění řady podmínek. Žadatel je povinen prokázat existenci jiného veřejného zájmu výrazně převyšujícího zájmy ochrany přírody³⁸ a neexistenci jiného uspokojivého řešení např. není možné druh získat z již existujícího chovu. Správní orgán pak musí posoudit, zda odch-

tem skutečným na základě výjimky nedojde k ohrožení příznivého stavu druhu z hlediska jeho ochrany. Výjimka ze zákazu ve svých důsledcích může znamenat buď dočasný zásah do populací druhů nebo zásah s trvalými následky, zde by měl správní orgán rozhodovat velmi uvážlivě. V daných souvislostech je třeba poznamenat, že pokud by se udělování výjimek stalo pravidlem, dojde k popření obsahu a cíle příslušné legislativy a celá druhová ochrana tím ztrácí smysl.

Na balkóně mi hnízdí poštolky, chci nejslabší mládě odebrat a vyvcvičit si je.

K odebrání (odchytu) je třeba předem požádat o odchylku (§ 5b zák. č. 114/1992 Sb.) z obecné ochrany ptáků. Individuální odchylku pro obecně chráněné druhy může vydat obecní úřad obce s rozšířenou působností (na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem jejich správy). Po jejím získání je třeba požádat o souhlas k chovu zvěře v zajetí (§ 7 zák. č. 449/2001 Sb.). Může jej vydat krajský úřad.

Zároveň je nutno požádat krajskou veterinární správu o povolení k chovu nebezpečných druhů zvířat (§ 13 zák. č. 246/1992 Sb. – poštolka obecná je, jako všichni dravci, nebezpečný druh).

Na chovanou poštolku obecnou se nevztahuje povinnost registrace, přestože je CITES A, neboť jde o druh volně žijící v přírodě ČR.

Zvláštním případem odchytu, který může vést k přivlastnění, je ujmout se zraněného, zesláblého nebo jinak handicapovaného jedince. Tomuto tématu je věnována samostatná kapitola 4.8.

35 zák. č. 40/1964 Sb.

36 § 5a zák. č. 114/1992 Sb. a § 14 zák. č. 246/1992 Sb.

37 § 5a zák. č. 114/1992, § 2 zák. č. 449/2001 Sb.

38 Taxativní výčet důvodů je uveden v § 56 zák. č. 114/1992 Sb.

3.6 SBĚRATELSTVÍ A PREPARACE

Nenávrtně pryč je doba, kdy se výskyt vzácného druhu ptáka dokumentoval jeho zastřelením a uložením v některé sbírce. Z pohledu dnešní ochrany přírody je takovýto způsob dokumentace zcela nepřijatelný, stejně jako vytváření sbírky ptačích vajec. Přesto ale mnohá muzea spravují cenné ornitologické sbírky, které jsou považovány za národní kulturní dědictví.³⁹ Mnoho myslivců má doma vypcpané ptáky a řada ornitologů vytváří srovnávací sbírky peří.

3.6.1 Sběr mrtvých ptáků, vajec a hnízd v přírodě

Sběr vajec ve volné přírodě, a to i prázdných, a jejich držení je výslovně zakázáno. Stejně je zakázáno odstraňování hnízd všech druhů. K cílenému sběru opuštěných snůšek nebo hnízd, např. pro vědecké účely, je vždy potřeba povolení orgánu ochrany přírody.

Nalezeného mrtvého jedince je možné sebrat a zpracovat, není-li tím sledován komerční účel. Zakázán je pouze jejich prodej včetně výměny, držení, přeprava a nabízení za účelem prodeje. Tento zákaz se vztahuje jak na mrtvé jedince jako takové, tak na výrobky z nich (preparáty) nebo jejich části (peří, lebky).⁴⁰ Nalezeného mrtvého ptáka lze tedy sebrat a ponechat si jej, případně jej darovat muzeu bez obav, že by se nálezce či pracovník muzea dostal do konfliktu se zákonem.

Obecná možnost přivlastnit si nalezeného uhynulého ptáka neplatí pro druhy, které jsou zvěří podle zákona o myslivosti. Uhynulá zvěř patří uživateli honitby, nalezené jedince těchto druhů je třeba odevzdat mysliveckému hospodáři honitby, ve které byli nalezeni.⁴¹

Jsem kurátorem muzea a obyvatelka města mi donesla mrtvou vlaštovku, která narazila do skla autobusové zastávky.

Sběr uhynulých jedinců pro nekomerční účely je možný bez dalších náležitostí. K preparaci ohrožených druhů (vlaštovka obecná) je třeba povolení krajského úřadu (na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem jejich správ). Držitel mrtvého jedince je povinen na vyzvání prokázat legální původ jedince, v případě muzea je vhodné vést evidenci převzatých živočichů spolu s datem převzetí a údaji o nálezci, nejlépe s jeho podpisem.

3.6.2 Preparace

Preparování mrtvých obecně chráněných ptáků není zakázáno ani omezeno. Kdokoli si může legálně získaného ptáka vypreparovat nebo nechat kdekoli vypreparovat.

Chráněné druhy lze preparovat pouze na základě povolení⁴² vydaného příslušným orgánem ochrany přírody, kterým je krajský úřad (na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem jejich správy). Preparátor je povinen vést knihu záznamů, ve které eviduje údaje stanovené v povolení. Kdokoli si může nechat vypreparovat legálně získaného chráněného ptáka u preparátora, který má příslušné povolení.

Zakázán je však prodej mrtvých ptáků, včetně jakýchkoliv rozpoznatelných částí ptáků nebo výrobků nich.⁴³ Preparátor ani nikdo jiný nesmí tedy preparát prodat ani jinak komerčně využívat (vystavovat, nabízet k prodeji, apod.). Tento zákaz se nevztahuje na ptáky, kteří jsou lovnou zvěří. Výjimku ze zákazu může udělit

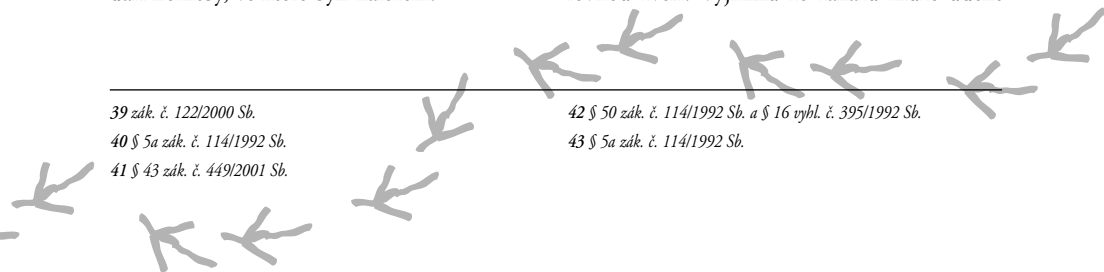
39 zák. č. 122/2000 Sb.

40 § 5a zák. č. 114/1992 Sb.

41 § 43 zák. č. 449/2001 Sb.

42 § 50 zák. č. 114/1992 Sb. a § 16 vyhl. č. 395/1992 Sb.

43 § 5a zák. č. 114/1992 Sb.

úřad obce s rozšířenou působností (na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem jejich správy).

3.6.3 Správa sbírek, prokazování původu

Z předchozích odstavců je patrné, že není apriori zakázáno budovat sbírku vycpanin nebo ptačího peří, pokud jsou exponáty získávány pouze náhodným sběrem uhynulých jedinců a pokud tím není sledován komerční účel. Nicméně kdokoli má takové ptáky v držení, je povinen na výzvu prokázat jejich zákonný původ a svou totožnost. Původ je třeba prokázat pomocí písemné dokumentace, pouze výjimečně se kontrolní orgán může spokojit i s čestným prohlášením. U sbírkových institucí, jako jsou muzea, je třeba vést velmi pečlivě záznamy o původu exemplářů zařazovaných do sbírky, pokud možno včetně údajů o nálezci, okolnostech nálezu atd.

Mám doma několik starých vycpaných ptáků po otci – myslivci, mimo jiné orla skalního a výra velkého.

Pokud byly preparáty získány před 28.4.2004, je jejich držení i nadále legální. Držitel ale musí na výzvu prokázat jejich legální nabytí, nejlépe pomocí písemné dokumentace. V případě, že písemná dokumentace neexistuje a ostatní okolnosti toto tvrzení podporují (např. zjevné stáří jedince), může se kontrolní úřad spokojit s čestným prohlášením.

Využití sbírkových předmětů muzejními institucemi není považováno za komerční využití, je tedy možné bez dalších náležitostí (nejedná-li se o komerční zápůjčku). K prodeji

soukromých sbírek (vycpanin, ale i peří) je třeba odchylka či výjimka ze zákazu prodeje, u druhů CITES A navíc výjimka ze zákazu obchodních činností CITES (kapitola 4.11).

3.7 NEÚMYSLNÉ OHROŽENÍ PTÁKŮ

K neúmyslnému zraňování či zabíjení ptáků nebo zničení jejich hnízd a vajec dochází při celé řadě činností od lesní těžby, přes údržbu budov, budování pozemních staveb a použití chemických prostředků v zemědělství až po nevhodnou regulaci hladiny ve vodních nádržích.

Zákon o ochraně přírody a krajiny zakazuje úmyslné usmrcování, vyrušování nebo odstraňování hnízd všech druhů ptáků.⁴⁴ Dochází-li k ohrožení ptáků neúmyslně, v rámci jiné činnosti, není tato činnost sama o sobě nelegální. Jsou-li ale způsobené následky významným ohrožením druhu, jeho populace nebo prostředí, může orgán ochrany přírody, obvykle Česká inspekce životního prostředí, nařadit omezení či zákaz rušivé činnosti.⁴⁵

U chráněných druhů se úmysl nezkoumá, poškozování jejich sídel a jejich usmrcování je zakázáno vždy (s výjimkou ohrožených druhů, u nichž je pro zásahy v rámci běžného obhospodařování majetku nutné předchozí stanovisko příslušného orgánu).⁴⁶ Je tedy povinností každého ověřit si před uskutečněním činnosti možné ohrožení chráněných druhů, a v případě nutnosti požádat o stanovisko nebo výjimku příslušný úřad ochrany přírody. Podmínkou udělení výjimky může být realizace náhradních či ochranných opatření. Neznalost nebo víra, že k ohrožení nedojde, nezbavuje odpovědnosti v případě, že k ohrožení nebo zničení chráněných živočichů dojde.

Při rekonstrukci nebo stavbě nového elektrického vedení je vždy povinné zabezpečit je proti úhynům ptáků.⁴⁷

⁴⁴ § 5a zák. č. 114/1992 Sb.

⁴⁵ § 66 zák. č. 114/1992 Sb.

⁴⁶ § 50 zák. č. 114/1992 Sb., § 16 vyhl. č. 395/1992 Sb.

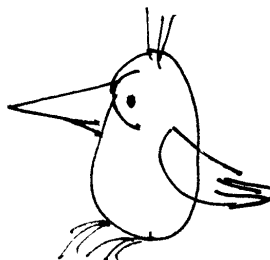
⁴⁷ § 5a zák. č. 114/1992 Sb.

Značně negativní důsledky může mít nevhodná regulace vodní hladiny v době hnízdění. Zaplavování hnízd lze zabránit úpravou manipulačních či provozních řádů vodních děl, do kterých by měly dotčené orgány ochrany přírody (na území NP či CHKO jejich správy, na ostatním území obecní úřady obcí s rozšířenou působností) prosadit zásady ochrany přírody.

U větších investičních projektů, záměrů a koncepcí je nutné jejich preventivní hodnocení z hlediska vlivů na životní prostředí.⁴⁸ Provádí se obvykle biologické hodnocení podle zákona o ochraně přírody, a v případě, že se jedná o vliv na evropsky významnou lokalitu soustavy NATURA 2000, provádí se speciální posuzování vlivů záměru či koncepce. Zároveň se provádí i zjišťovací řízení nebo přímo posuzování vlivů na životní prostředí.⁴⁹

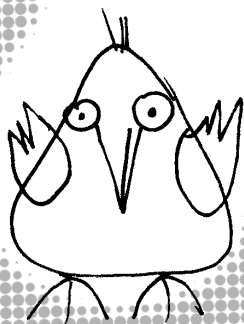
Jako správce toku provádím úpravy břehových porostů po jarní povodni.

Odstranění povodňových škod je dovoleno vodním zákonem (§ 83 zák. č. 254/2001 Sb.), není podle něj nutné získat předchozí souhlas k zásahu do významného krajinného prvku. Avšak v případě, že by činnost mohla způsobit nedovolenou změnu přírody, může Česká inspekce životního prostředí takovou činnost omezit nebo zakázat. Docházeli k ohrožení biotopu některého druhu, musí správce vodního toku získat příslušné povolení (odchylku a výjimku – § 5b resp. § 56 zák. č. 114/1992 Sb.).

48 § 45b, 45i, 67 zák. č. 114/1992 Sb.

49 zák. č. 100/2001 Sb. a příloha 1 k tomuto zákonu

4 Ptáci v zajetí

Ptáci jsou oblíbeným předmětem chovu v zajetí, ať už pro zájmový chov nebo za jiným účelem. Z hlediska občanského práva je pták, stejně jako každý jiný živočich, věcí. Je tedy předmětem občanskoprávních vztahů, z nichž nejdůležitějším je vlastnictví. Na rozdíl od volně žijících ptáků, kteří „nejsou nič“¹, lze ptáky v zajetí vlastnit nebo jen držet (nájem, výpůjčka, dočasná držba za účelem transportu). Vlastnictví lze nabýt především koupí, darem, směnou nebo dědictvím. Stát může nabýt vlastnictví i ze zákona zabavením jedinců.¹

Zvláštním případem získání do vlastnictví je legální okupace, kdy si budoucí vlastník přisvojí věc, která do té doby nikomu nepatřila. V praxi jde o získání ptáka odchytem z volné přírody, jak je popsáno v kapitole 3.5. U ptáků odchovaných v zajetí se stává automaticky jejich vlastníkem majitel rodičů (i v případě, že rodiče byli zapůjčeni jinému chovateli).

Chovem v zajetí rozumíme držení živých jedinců mimo jejich přirozené přírodní prostředí, kdy je pták přímo závislý na lidské péči² (nemůže si například sám obstarat potravu). Chovem se rozumí jakékoli držení živočicha v zajetí,³ tedy jak přímé vlastnictví, tak i dočasné držení. Osoba, která zvířata vlastní, dočasně nebo trvale se o ně stará, přepravuje je, provo-

zuje záchranné stanice nebo zoologické zahrady nebo provádí se zvířaty jiné úkony, je chovatelem. Většina zákonných omezení přesný vlastnický vztah nezkoumá a stanovuje povinnosti pro každého, kdo danou činnost se zvířaty vykonává.

4.1 OBECNÉ POVINNOSTI CHOVATELE

Základní povinnosti chovatele jsou stanoveny v zákoně o veterinární péči a v zákoně na ochranu zvířat proti týrání. Zákon o veterinární péči obsahuje především požadavky na ochranu zdraví chovaných zvířat, přičemž základní povinností chovatele je chovat zvířata způsobem, v prostředí a podmínkách, které vyžadují jejich biologické potřeby, fyziologické

¹ § 34 zák. č. 100/2004 Sb., § 89 zák. č. 114/1992 Sb.

² s využitím definice v § 3 zák. č. 246/1992 Sb.

³ § 3 zák. č. 114/1992 Sb., § 3 zák. č. 246/1992 Sb.

funkce a zdravotní stav, a předcházet poškození jejich zdraví. Mezi další povinnosti patří sledovat zdravotní stav zvířat, bránit jejich onemocnění, dodržovat hygienické podmínky chovu a podmínky jakosti podávané vody a krmiv.⁴

Zákon na ochranu zvířat proti týrání zakazuje týrání ve všech jeho formách.⁵ Jedná se zejména o zákaz chovat zvířata v nevhodných podmínkách nebo tak, aby si mohla způsobovat utrpení; zacházet se zvířetem způsobem, který vyvolává nepřiměřenou bolest, utrpení nebo vede k jeho neúměrnému fyzickému vyčerpání; používat k vázání prostředky, které zvířeti způsobují poranění nebo bolest; usmrtit zvíře způsobem působícím nepřiměřeně utrpení; krmit zvíře násilným způsobem, nejde-li o zákrok nezbytný k záchraně jeho zdraví; používat živá zvířata ke krmení, není-li to nutné; opustit (vyhnat) zvíře závislé na lidské péči.

Výše uvedené platí pro všechny druhy chovů společně, dále budou uvedeny pouze specifické problémy vztahující se k určitému druhu chovu.

4.1.1 Chov evropských druhů ptáků

Oblíbenou zábavou našich předků byl chov ptáků, kteří se jinak vyskytují volně v přírodě. S ohledem na požadavky ochrany přírody není toto dnes možné ani u doposud běžných druhů, jako jsou stehlíci nebo pěnkavy. Pomineme-li výjimečnou možnost získání těchto ptáků z přírody (kapitola 3.5), je možné chovat pouze ptáky, kteří byli odchováni v zajetí od legálně získaných rodičů.

Tito ptáci musejí být nezaměnitelně označeni nesnímatelným kroužkem nebo mikročipem a evidováni krajským úřadem (na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem jejich správami), případně mohou být chováni na základě vydané výjimky. V době přípravy této publikace se vyjasňuje přesný postup evidence.

Legálně chovám pár sov pálených a odchoval jsem mláďata.

Mláďata je třeba do 30 dnů od vylíhnutí nezaměnitelně označit (např. nesnímatelnými kroužky) a požádat orgán ochrany přírody o vzetí do evidence (§ 54 zák. č. 114/1992 Sb.).

Příslušným orgánem pro silně ohrožené druhy (sova pálená) je správa CHKO (na území národního parku jeho správa). K žádosti o vzetí do evidence je třeba doložit legální původ jejich rodičů.

Druhou možností je chovat mláďata na základě dříve vydané výjimky k chovu jejich rodičů, pokud to umožňuje. Je možné také požádat o individuální výjimku z podmínek ochrany zvláště chráněného druhu k chovu mláďat (§ 56 zák. č. 114/1992 Sb.).

Pro sovu pálenou (silně ohrožený druh) ji může vydat příslušná správa chráněné krajinné oblasti nebo národního parku.

Takto chované ptáky je možné převést pouze na osobu, která má také k jejich chovu výjimku.

Všechny sovy jsou CITES A, proto je k prodeji mláďat potřeba požádat o výjimku ze zákazu obchodních činností CITES (§ 23 zák. č. 100/2004 Sb. + čl. 8 nařízení 338/97/ES). Výjimku může udělit krajský úřad (na území chráněných krajinných oblastí nebo národních parků jejich správy).

Sova pálená je nebezpečný druh (jako všechny sovy), k jejímu chovu je třeba povolení krajské veterinární správy (§ 13 zák. č. 246/1992 Sb.).

Povolení je vydáváno na druh, odchovaná mláďata je tedy možno chovat v souladu s povolením chovu jejich rodičů.

Chovatel, který mláďata odchoval, musí prokázat, že jde o legální odchov. Jakým způsobem se legální odchov prokazuje, určuje orgán, který evidenci provádí.

⁴ § 4 a 5 zák. č. 166/1999 Sb.

⁵ § 4 zák. č. 246/1992 Sb.

U neohroženějších druhů může požadovat důkaz pomocí molekulárních metod (lidově test DNA). U všech druhů platí povinnost prokázat na vyzvání orgánu ochrany přírody původ chovaného jedince.

4.1.2 Chov druhů ptáků CITES

Mezinárodní úmluva CITES (kapitola 2.1) a na ni navazující legislativa evropská i česká omezuje především mezinárodní obchod s živočichy a stanovuje u vybraných druhů povinnost registrace. Jde o druhy CITES A⁶ kromě druhů přirozeně žijících v přírodě České republiky a několika druhů stanovených vyhláškou a příslušným nařízením.⁷ Stejná vyhláška stanovuje registrační povinnost i pro některé další druhy.⁸ Aktualizovaný seznam druhů, které registraci podléhají, lze nalézt na webu www.birdlife.cz.

V praxi registrace znamená, že jedince, kteří jí podléhají, musí zaregistrovat každý vlastník nebo "dlouhodobý držitel".⁹ Registraci provádějí na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a ochranných pásem jejich správy, jinde krajské úřady. Vlastník nebo dlouhodobý držitel je povinen hlásit úřadu změny týkající se registrovaného jedince, zejména výpůjčku, nájem, prodej, koupi, darování nebo jiný převod, dodatečné označení jedince, přírůstky, trvalý vývoz z České republiky, to vše do 15 dnů ode dne, kdy změna nastala. Registrační úřad zaznamená změny do registračního listu a do jeho kopie, kterou si ponechá. V případě úhynu nebo ztráty jedince (ulétnutí, ukradení) nebo v případě vývozu v rámci EU odevzdá vlastník do 15 dnů registrační list úřadu, u kterého byl jedinec naposledy

registrován. V případě trvalého vývozu z EU odevzdá původní vlastník registrační list Ministerstvu životního prostředí.

Koupil jsem papouška žaka šedého

Žako šedý je CITES B, vyhláškou (č. 227/2004 Sb.)

je pro něj ale stanovena povinnost registrace.

Prodávající musí předat kupujícímu registrační list

a případně kopii dovozního permitu

(pokud jde o importovaného ptáka).

Nový majitel je povinen do 15 dnů oznámit nabytí

a jeho okolnosti registračnímu úřadu

(§ 23 zák. č. 100/2004 Sb.) a k tomu doložit

původní registrační list a případně dovozní permit.

Registračním úřadem je krajský úřad (na území národních

parků a chráněných krajinných oblastí jejich správy).

Registrace je pouze aktem evidence, proto se neprovádí ve správním řízení, není osvědčením o nabytí vlastnictví ani dokladem o legálním původu. Nenahrazuje jiné správní akty, jako je vývozní či dovozní povolení CITES (tzv. permit), výjimka ze zákazu komerčního využití či povolení k chovu nebezpečného druhu. Povinná registrace platí pouze na území České republiky.

Vlastník jedince podléhajícího registraci je povinen jej na své náklady nezaměnitelně označit. Způsob označení, podobu značky, způsob číslování značek a další náležitosti stanoví zákon a vyhláška.¹⁰ V zajetí odchovaní ptáci se označují nesnímatelnými kroužky,¹¹ na kterých je vyražen identifikační údaj sestávající z písmen CZ a pořadového čísla přiděleného

6 Nařízení č. 1497/2003/ES

7 § 4 vyhl. č. 227/2004 Sb. a příloha 3 této vyhlášky,

čl. 32 Nařízení Komise č. 1808/2001/ES

8 § 5 vyhl. č. 227/2004 Sb. a příloha 4 této vyhlášky

9 § 23 zák. č. 100/2004 Sb.

10 § 23 zák. č. 100/2004 Sb. a § 6 vyhl. č. 227/2004 Sb.

11 tj. nedělené, celistvé, bezesové a uzavřené,

velikost dle živočišného druhu

Ministerstvem životního prostředí. V odůvodněných případech může být i odchovaný jedinec označen mikročipem.

Chovatel je povinen si na vlastní náklady opatřit nesnímatelné kroužky, číselnou řadu přiděluje Ministerstvo životního prostředí buď přímo chovatelům nebo výrobcům kroužků. Systém u nás není uspokojivě dořešen, neexistují akreditovaní výrobci, kteří by zaručili, že nebudou vyrobeny dva či více shodných kroužků. Na odchované sokoly stěhovavé a rarohy velké v současné době přiděluje kroužky AOPK ČR. Chovatel je povinen mláďata ve vhodném věku označit a pak žádat o registraci.

Pravidla jsou stanovena i pro přemísťování živých jedinců CITES A uvnitř Evropské unie. Přemístění jedince CITES A, který byl na území unie dovezen ze zahraničí a jehož místo určení bylo na dovozním permitu jednoznačně specifikováno, smí být provedeno pouze s povolením Ministerstva životního prostředí.¹² Toto omezení se nevztahuje na jedince, kteří byli odchováni na území Evropské unie.

U všech druhů CITES platí povinnost každého držitele prokázat na výzvu příslušného orgánu legální původ jedince,¹³ případně svoji totožnost. Za legální původ se považuje především legální dovoz, legální odebrání z přírody nebo odchov od legálně držených rodičů. Původ se prokazuje především pomocí písemné dokumentace a nezaměnitelného označení (nesnímatelné kroužky, mikročip).

4.1.3 Chov nebezpečných druhů ptáků

Nebezpečným druhem zvířete je takový druh, který má zvláštní nároky na zacházení, umístění, kmení, napájení, případně ošetřování, a který

je běžně způsobitelný ohrozit zdraví nebo život člověka. Z ptáků jsou vyhláškou stanoveni za nebezpečné všechny druhy pštrosů a kasuárů (řady *Struthioniformes*, *Rheiformes*, *Casuariiformes*), veslonohých (*Pelecaniformes*), dravců (*Falconiformes*), sov (*Strigiformes*), všechny druhy brodivých (*Ciconiiformes*) s výjimkou kolpíků (čeleď *Plataleidae*), velké druhy jeřábů (rody *Grus*, *Anthropoides* a *Balearica*) a velké druhy papoušků (rody *Ara*, *Anodorhynchus*, *Calyptorhynchus*, *Probosciger*).¹⁴ V době přípravy této příručky se připravuje nová vyhláška, aktuální seznam nebezpečných druhů je vždy dostupný na www.birdlife.cz.

Nebezpečný druh zvířete může chovat pouze osoba starší 18 let. K zájmovému chovu nebezpečných zvířat je třeba povolení krajské veterinární správy. Jakoukoliv změnu podmínek chovu je chovatel povinen do 30 dnů oznámit veterinární správě, ta může následně povolení změnit nebo odejmout. Povolení se vydává na tři roky a může být prodlouženo. Hodlá-li chovatel chovat i jiný druh nebezpečného zvířete než ten, na který již má povolení, musí pro chov tohoto druhu podat novou žádost.¹⁵

4.1.4 Chov pernaté zvěře

Druhy, které jsou zvěří podle zákona o myslivosti, bývají často i předmětem zájmu chovatelů. Důvodem může být zájmový chov, ale i přímý užitek z chované zvěře, dočasný nebo trvalý chov handicapovaných živočichů i umělý odchov za účelem vypouštění zvěře do přírody. Specifická postavení těchto činností jsou uvedena v následujících kapitolách. Zákon o myslivosti hovoří o chovu i v souvislosti s povinností myslivců „chovat“ volně žijící zvěř v honitbách, takovému myslivecké

12 § 21 zák. č. 100/2004 Sb.

13 § 24 zák. č. 100/2004 Sb., § 54 zák. č. 114/1992 Sb.

14 § 3 zák. č. 246/1992 Sb., vyhl. č. 75/1996 Sb.

15 § 13 zák. č. 246/1992 Sb.

hospodaření není ale chovem v zajetí a není do této kapitoly zahrnuto.

Koupil jsem na inzerát mládě krkavce.

Krkavec velký je chráněný druh, jež lze chovat pouze tehdy, jde-li o řádně evidovaného jedince pocházejícího z legálního odchovu. Takový jedinec je označen nesnímátelným kroužkem. Jinou možností je chovat jej na základě předem vydané výjimky ze základních ochranných podmínek zvláště chráněného druhu (§ 56 zák. č. 114/1992 Sb.). Pro krkavce velkého (ohrožený druh) ji může vydat krajský úřad (na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem jejich správy). Chov neoznačeného jedince bez dokladu o původu je přestupkem proti zákonu o ochraně přírody a krajiny a může za něj být uložena pokuta. Nelegálně držené jedinci mohou být odebráni. Před získáním jedince je třeba požádat krajský úřad o souhlas k chovu zvěře v zajetí (§ 7 zák. č. 449/2001 Sb.).

Chov zvěře v zajetí je možný jen se souhlasem krajského úřadu jako orgánu státní správy myslivosti.¹⁶ K žádosti o udělení souhlasu předkládá žadatel vyjádření k navrhovaným podmínkám chovu od Krajské veterinární správy a platnou výjimku (odchylku) podle zákona o ochraně přírody a krajiny.¹⁷ Souhlas orgánu státní správy myslivosti je tedy jakousi nadstavbou po splnění povinností podle kapitoly 4.1.1 a případně i 4.1.2 a 4.1.3.

Souhlas orgánu státní správy myslivosti není potřeba k chovu zvěře pro účely zazvěřování a péče o zraněnou zvěř po nezbytnou dobu. Toto ustanovení se ovšem vztahuje pouze na uživatele honitby.

Souhlas také není třeba pro držení zvěře ve stanicích potřebné péče o zraněné živočichy.¹⁸

Vypouštění zvěře do honitby je obecně zakázáno a lze tak učinit pouze se souhlasem orgánu státní správy myslivosti, kterým je obecní úřad obce s rozšířenou působností.¹⁹

4.2 ZÁJMOVÝ CHOV PTÁKŮ

Zvířetem v zájmovém chovu se rozumí zvíře, u kterého hospodářský efekt není hlavním účelem chovu, a to buď chované v prostorách k tomu určených nebo v domácnosti. Zájmový chov slouží především zájmové činnosti člověka nebo zvíře slouží člověku jako společník.²⁰

Speciální podmínky ochrany zvířat v zájmových chovech upravuje zákon na ochranu zvířat proti týrání.²¹ Zvíře nesmí být chováno, jestliže nejsou zabezpečeny přiměřené podmínky pro zachování jeho fyziologických funkcí a zajištění jeho biologických potřeb nebo jestliže se zvíře nemůže adaptovat, přestože tyto podmínky zabezpečeny jsou. Současně je třeba učinit opatření proti úniku zvířat. Každý, kdo chová zvíře v zájmovém chovu, odpovídá za jeho zdraví a dobrý stav. Je zakázáno zvířata chovat, jestliže by v dalších generacích docházelo k zjevné degeneraci.

4.3 ZÁCHRANNÝ CHOV A VYPOUŠTĚNÍ ODCHOVANÝCH JEDINCŮ DO PŘÍRODY

Záchranný chov je zvláštním prostředkem ochrany chráněných druhů, který lze provádět pouze v souladu se schváleným záchranným programem vypracovaným pro příslušný druh.²² V době vydání publikace jsou v ČR schváleny a prováděny záchranné programy pro

16 § 7 zák. č. 449/2001 Sb.

17 § 66 zák. č. 449/2001 Sb.

18 § 7 zák. č. 449/2001 Sb.

19 § 5 zák. č. 449/2001 Sb.

20 § 3 zák. č. 246/1992 Sb.

21 § 13 zák. č. 246/1992 Sb.

22 § 52 zák. č. 114/1992 Sb. a § 16 vyhl. č. 395/1992 Sb.

tetřeva hlušce (resp. všechny tetřevovité) a perlorodku říční, dalších několik připravuje Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. Řadu let již funguje Poradní sbor pro záchranu sokola stěhovavého a raroha velkého, záchranný program ale nebyl oficiálně schválen.

Odchoval jsem mladé sýčky a chci je vypustit do přírody.

Vypuštění je možné pouze se souhlasem orgánu ochrany přírody (§ 54 zák. č. 114/1992 Sb.). Pro sýčka obecného (silně ohrožený druh) jej může udělit příslušná správa chráněné krajinné oblasti (na území národních parků a jejich ochranných pásem jejich správy).

Záchranným chovem se rozumí držení většího počtu chráněných živočichů za účelem jejich rozmnožování. Záchranný chov lze povolit jen v souladu se schváleným záchranným programem vypracovaným pro příslušný druh.

Vypouštění odchovaných jedinců do přírody by mělo probíhat jen v souladu se schváleným záchranným programem. Vypouštět do přírody chráněné živočichy odchované v zajetí lze pouze se souhlasem příslušné správy CHKO (na území národního parku a jeho ochranného pásma se souhlasem jeho správy), u zvěře je navíc nutné projednání s orgánem státní správy myslivosti, jímž je krajský úřad, a uvědomění držitele a uživatele honitby.²³ Vypuštění odchovaných zvířat je vždy zásahem do přirozeného vývoje volně žijící populace, který může být za určitých okolností škodlivý (mladí ptáci vypuštění v blízkosti obsazeného „divokého“ hnízda budou rušit hnízdící pár, odchovaní jedinci mohou zanést do populace nepůvodní geny).

Je tedy na místě k němu přistupovat pouze výjimečně. Přípravu zvířete k vypuštění je nutné provádět kvalifikovaně a v souladu s předpisy o ochraně přírody a myslivosti, jinak se jedná o týrání zvířat.²⁴

4.4 CHOV PTÁKŮ V ZOOLOGICKÝCH ZAHRADÁCH

Ptáky lze chovat i v zoologických zahradách v souladu se zákonem o podmínkách provozování zoologických zahrad.²⁵ Takové zařízení může být provozováno pouze na základě licence vydané Ministerstvem životního prostředí. Chov ptáků pak musí být prováděn v souladu s podmínkami obsaženými v licenci za dodržení všech ostatních zákonných podmínek. Pokud provozovatel licenci ztratí (např. je mu odejmuta jako sankce za porušení povinností) nebo ukončí provozování zoo, pak je povinen se o chované živočichy řádně postarat i po skončení činnosti zoo.

Chovám legálně dvacet druhů exotických ptáků, chci své chovy zpřístupnit jako soukromou zoologickou zahradu.

Zpřístupnění chovů nic nebrání, pouze označení „ZOO“ nebo „zoologická zahrada“ je možné používat pouze po získání licence, kterou uděluje Ministerstvo životního prostředí (§ 3 zák. č. 162/2003 Sb.). Použití těchto označení bez platné licence je přestupkem.

Podle současné praxe nejsou zoologické zahrady sdružené v Unii českých a slovenských zoologických zahrad považovány za komerční zařízení, k vystavování jedinců CITES A nepotřebují výjimku ze zákazu obchodních činností.

²³ § 7 zák. č. 449/2001 Sb.

²⁴ § 4 a 6 zák. č. 246/1992 Sb.

²⁵ zák. č. 162/2003 Sb.

4.5 CHOV PRO VĚDECKÉ ÚČELY

Chov pro pokusné účely je možno provádět jen v chovném zařízení s osvědčením vydaným Ústřední komisí pro ochranu zvířat.²⁶ Získání živočicha z přírody, nákupem nebo odchovem podléhá omezením popsaným v jiných částech příručky, stejně jako případný chov nebezpečných zvířat, chov druhů CITES, chov zvěře (kapitola 4.1). Poměrně přísně je však regulováno samotné využití k vědeckým účelům, tedy provádění pokusů.²⁷

Základním předpokladem je projekt pokusu, který může předložit pouze akreditované pracoviště. Udělení akreditace Ústřední komisí pro ochranu zvířat i schvalování projektu pokusu se řídí přesnými pravidly, jejichž výčet přesahuje rámec této publikace. Mezi nejvýznamnější rysy patří skutečnost, že akreditaci získává většinou pracoviště akademického nebo univerzitního charakteru. Některý z jeho vysokoškolsky vzdělaných pracovníků se po absolvování příslušných kursů může stát vedoucím pokusu. Po schválení projektu pokusu se skutečné práce se zvířaty mohou účastnit i další osoby, které mají osvědčení o odborné způsobilosti.

Druhy CITES není možné používat k výzkumu, který má komerční charakter, resp. je třeba vlastnit výjimku ze zákazu obchodních činností (kapitola 4.11.2).

4.6 HOSPODÁŘSKÝ CHOV

Některé druhy zvířat a ptáků jsou odpradáвна hospodářskými zvířaty chovanými pro maso, vejce, kůži, peří a řadu dalších produktů. Jejich chov pro vlastní potřebu i jako součást zemědělské výroby podléhá řadě předpisů, z nichž základními jsou veterinární zákon²⁸ a zákon na ochranu zvířat proti týrání.²⁹ Chov hospodářských zvířat není předmětem této publikace, zájemce o problematiku odkazujeme na chovatelskou literaturu, která se věnuje i otázkám práva.

Chci z Německa dovést 25 mladých pštrosů a chovat je na svém statku na maso.

Je třeba ověřit, zda mláďata nejsou potomky některé z přísně chráněných populací (seznam na www.birdlife.cz). V opačném případě není k jejich dovozu nutný žádný dokument CITES, je třeba dodržet pouze veterinární opatření včetně karantény (zák. č. 166/1999 Sb.).

Farmový nebo jiný hospodářský chov volně žijících druhů ptáků, resp. chráněných druhů, je možný po splnění obecných podmínek chovu (kapitola 4.1), zejména po získání odchylky, resp. výjimky. To se nevztahuje na jedince pocházející z legálního chovu, jež je třeba nechat včas řádně evidovat.

Náležitosti chovu zvěře podle zákona o myslivosti jsou popsány v kapitole 4.1.4.

Hospodářský chov předpokládá komerční využití chovaných ptáků, tedy nejčastěji jejich prodej nebo prodej z nich získaných surovin (masa, peří, apod.). Kromě druhů CITES A legislativa na ochranu přírody takového využití neomezuje, je ale třeba dodržet veterinární a hygienické předpisy, případně předpisy na ochranu zvířat proti týrání (např. při jejich porážce). Pro CITES A platí zákaz komerčního využívání, ze kterého může být pro jedince odchované v zajetí udělena výjimka. Takovou výjimku může udělit krajský úřad (na území národních parků a chráněných krajinných oblastí jejich správy). U CITES B a evropských druhů je vždy třeba prokázat legální původ, a to i u mrtvých živočichů nebo výrobků z nich. Komerční využití jedince bez udělené výjimky nebo neprokázání původu je kvalifikováno jako

26 § 17a zák. č. 246/1992 Sb.

27 § 15 až 18f zák. č. 246/1992 Sb.

28 zák. č. 166/1999 Sb.

29 zák. č. 246/1992 Sb.

přestupek či jiný správní delikt, případně jako trestný čin.³⁰

4.7 SOKOLNICTVÍ

Chov dravých ptáků a sov a s ním spojené středověké způsoby lovu prožívají v posledních letech nebývalý příliv zájmu. Atraktivní jsou nejen chov a sokolnictví samotné, ale i veřejná představení s živými dravci a sovami. Sokolnicky držení dravci bývají využíváni i ke komerčním a obecně prospěšným činnostem, jako je ekologická výchova nebo biologická ochrana letišť. Přestože v řadě evropských zemí je sokolnictví zcela zakázáno, náš zákon o myslivosti jej považuje za součást národní kulturní tradice.

Sokolnictví je upraveno především zákonem o myslivosti, který určuje podmínky lovu s loveckými dravci. Pro chov dravců platí obecné podmínky chovu (kapitola 4.1), přičemž pro registrované lovecké dravce není potřeba souhlasu orgánu státní správy myslivosti. Od jiného chovu se sokolnictví odlišuje právě registrací legálně chovaného dravce jako loveckého, která umožňuje tohoto dravce používat k lovu. Takové nakládání může povolit krajský úřad osobě, která má složené sokolnické zkoušky a je členem sokolnické organizace.³¹ Loveckým dravcem může být jakýkoli druh dravce, bez ohledu na to, zda se vyskytuje v přírodě ČR, zda je zvěř či zda je chráněný. Je třeba zdůraznit, že tatáž osoba může chovat současně jak dravce registrované jako lovecké, tak jiné dravce, sovy nebo zcela jiné druhy ptáků. Pro všechny z nich lze rozdílu platí obecné podmínky chovu, lovit lze ovšem pouze s registrovanými loveckými dravci.

Při výcviku dravců, jak loveckých, tak ostatních, je nutné dodržet ustanovení zákona na

ochranu zvířat proti týrání, především nenutit zvíře k výkonům, které neodpovídají jeho fyzickému stavu a biologickým schopnostem. Při výcviku, exhibicích a výstavách dravců je třeba postupovat v souladu se schváleným řádem ochrany zvířat.³² Chovatel nesmí podrobit ptáka výcviku nebo veřejnému vystoupení, je-li to pro něj spojeno s bolestí, utrpením, zraněním nebo jiným poškozením. K vázání nelze používat prostředky, které mohou způsobovat poranění, bolest nebo jiné poškození zdraví.³³ V přípravě je i vyhláška o ochraně volně žijících zvířat při drezúře.

Pro ochranu letišť, městských aglomerací nebo jiných objektů je povoleno použít legálně držených sokolnicky vycvičených dravců.³⁴ Pokud je biologická ochrana, sokolnické představení nebo jiná činnost prováděna za úplatů (i když je třeba vybíráno dobrovolné vstupné), musí mít sokolník výjimku ze zákazu obchodních činností podle předpisů CITES, stejně jako k prodeji odchovaných mláďat (podrobněji kapitola 4.11).

4.8 HANDICAPOVANÍ JEDINCI

Lidská činnost a především technický pokrok s sebou nesou řadu změn v krajině, které mají za následek zraňování živočichů a jejich úhyny. Tisíce zvířat hynou po srážce s dopravními prostředky, ptáci narážejí do skleněných ploch a elektrických vedení, může je popálit elektrický výboj. Mnoho živočichů bývá zabito nebo zraněno při polních pracích. Výjimkou není ani úmyslné používání zakázaných metod lovu a odchytu tzv. škodné. Výsledkem je množství různě zraněných živočichů, které lze v přírodě nalézt. Je logické a naprosto správné, že se člověk snaží takto handicapovaným živočichům pomoci, v nejlepším případě umožnit jejich

30 § 31, 32 zák. č. 100/2004 Sb.,

§ 181f, 181g, 181h zák. č. 140/1961 Sb.

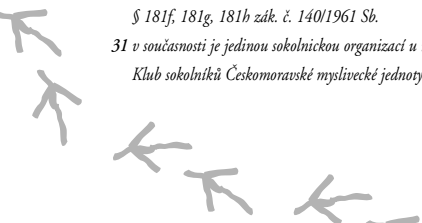
31 v současnosti je jedinou sokolnickou organizací u nás

Klub sokolníků Českomoravské myslivecké jednoty

32 vyhl. č. 192/2004 Sb.

33 § 3 a 4 zák. č. 246/1992 Sb.

34 § 14 zák. č. 246/1992 Sb.

plnohodnotný návrat do přírody, v tom horším alespoň zajistit bezpečné dožití v zajetí nebo zkrátit utrpení. V přírodě se ale vyskytují i ptáci zranění nebo zesláblí přirozeně, třeba v důsledku stárí nebo choroby. Mnoho mláďat hyne zcela přirozeně před dosažením dospělosti. Protože jde o přirozený jev, měla by se péče soustředit pouze na viditelně handicapované jedince. Nejčastěji půjde o jedince se zlomeninou, popáleného elektrickým proudem nebo postřeleného. Sporný je přístup k zesláblým jedincům v zimním období, naopak u mláďat jde téměř vždy o přirozený vývoj. U řady druhů lze v přírodě nalézt na první pohled opuštěná mláďata, o která ale rodiče normálně pečují. Mláďata je tedy možné „zachraňovat“ pouze v případech, že rodiče prokazatelně zahynuli vinou člověka.

Našel jsem mládě ptáka (neznámý druh).

Mládě je nejhodnější vrátit na původní místo, rodiče se o něj postarají. I k dočasnému chovu v zajetí je nutná výjimka nebo odchylka (záleží na druhu ptáka). Pokud není možno vrátit ptáka do přírody, je třeba okamžitě předat neznámý druh stanicí pro handicapované živočichy (seznam stanic lze nalézt na www.csop.ecn.cz).

Pro chráněné druhy živočichů neschopné v důsledku zranění samostatné existence v přírodě lze zřizovat stanice, ve kterých se jim poskytne potřebná péče.³⁵ Ke vzniku (založení, zřízení) není třeba žádné povolení, může ji založit a provozovat prakticky kdokoli, musí pouze dodržet stavební, hygienické a veterinár-

ní předpisy. Podobně se může kdokoli ujmout jakéhokoli handicapovaného jedince, všechna právní ustanovení platí pro všechny bez rozdílu, bez ohledu na to, zda má výjimečně občan v držení jednoho živočicha nebo zda se jedná o dlouhodobě fungující záchranou stanicí s desítkami zvířat.³⁶

Platí zásada, že každý, kdo se ujal péče o handicapovaného jedince, je odpovědný za jeho zdraví a stav a je povinen zajistit o něj odpovídající péči.³⁷ Tím se rozumí zejména vhodné umístění ptáka, světelné, vzdušné, tepelné a hygienické podmínky, odpovídající krmení a napájení a podobně. Za splnění této povinnosti se považuje i oznámení místa nálezu obci nebo předání zvířete do záchrané stanice, anebo, pokud se jedná o zvěř, mysliveckému hospodáři. Uzdraveného ptáka je povinné po doléčení okamžitě vypustit.³⁸

Známi mi přinesli mladou poštolku vypadlou z hnízda ve městě na rušnou ulici. Chci ji odchovat a vypustit.

K chovu poštolky v zajetí je třeba odchylka (§ 5b zák. č. 114/1992 Sb.) z obecné ochrany ptáků. Individuální odchylku může pro poštolku (druh obecně chráněný) vydat obecní úřad obce s rozšířenou působností (na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem jejich správy). Za chov bez odchylky může být udělena pokuta.

Pokud se handicapovaného jedince z přírody ujmeme, je potřeba neprodleně oznámit tuto skutečnost orgánu ochrany přírody (podle stupně ochrany jsou příslušné různé úřady),

35 § 50 zák. č. 114/1992 Sb. a § 16 vyhl. č. 395/1992 Sb.

36 Výjimkou je chov zraněné zvěře, pro který stanice nepotřebuje souhlas orgánu státní správy myslivosti (§ 7 zákona č. 449/2001 Sb.).

Nikde ale není určeno, jaké zařízení je stanicí potřebné péče podle tohoto ustanovení.

37 § 14 zák. č. 246/1992 Sb.

38 § 16 vyhl. č. 395/1992 Sb.

resp. požádat o výjimku (jedná-li se o druh chráněný) nebo o odchylku (u ostatních druhů), bez ohledu na to, jak dlouhá doba ošetření bude pravděpodobně potřeba. Ptáka drženého bez výjimky (odchylky) zákon považuje za nedovoleně drženého a kontrolní orgán může za takovouto „péči“ udělit pokutu.³⁹ Tento na první pohled paradoxní přístup je nezbytný vzhledem k tomu, že předstíraná péče o handicapované živočichy bývá zneužívána k legalizaci ptáků protizákonně získaných z přírody.

4.9 KŘÍŽENCI

V některých oblastech zájmového chovu je chov kříženců různých druhů poměrně rozšířen a oblíben. Příkladem může být chov kříženců velkých sokolovitých dravců (sokol stěhovavý, rarah velký, rarah lovecký), kteří jsou ceněni v sokolnictví, nebo běžné křížení našich i exotických druhů pěnkavovitých (pěnkavy, stehlíci, čížci, kanáři). Vzniká tak řada nejrůznějších kříženců, často i v několika generacích. Takovito kříženci se v přírodě sice přirozeně nevyskytují, mohou do ní ale uniknout nebo být záměrně vypuštěni.

Vlastní chov kříženců ani jejich záměrná produkce (odchov) není přímo omezen žádným předpisem, pokud v dalších generacích nedochází k tvarové a funkční deformaci potomků.⁴⁰

4.9.1 Chov kříženců

Podle legislativy CITES se na odchovaného jedince, který je hybridem různých živočišných druhů, vztahuje nejvyšší stupeň ochrany, kterým je chráněn alespoň jeden z jeho rodičů. Od takto stanoveného stupně ochrany se odvíjí omezení a formální náležitosti nutné k chovu, prodeji, komerčnímu využití atd. (kapitoly 4.1.2 a 4.11). Kříženci nejsou chráněni podle zákona o ochraně přírody a krajiny, vztahuje se tedy na ně povinnost registrace CITES, pokud

alespoň jeden z jejich rodičů je druhem podléhajícím registraci (jejich seznam je na www.birdlife.cz).

Chovám sokoly a rarohy (čisté druhy) na základě výjimky a odchovávám mláďata – křížence.

Odchovaná mláďata jsou CITES A (sokol stěhovavý i rarah velký jsou CITES A). Odchovaná mláďata je třeba do 15 dnů od vylhnutí označit kroužky vydávanými AOPK ČR a požádat o jejich registraci krajský úřad (na územích chráněných krajinných oblastí, národních parků a jejich ochranných pásem jejich správu).

4.9.2 Vypouštění kříženců a nepůvodních druhů

Záměrné vypouštění kříženců a geograficky nepůvodních druhů do přírody je možné jen s povolením orgánu ochrany přírody,⁴¹ kterým jsou obecní úřady obcí s rozšířenou působností (na územích chráněných krajinných oblastí, národních parků a jejich ochranných pásem jejich správy). V praxi by k němu nemělo docházet vůbec, neboť jejich zavádění do přírody může vést k ohrožení přirozených populací (zavedením nepůvodních genů, blokováním hnízdiště apod.).

Jsem držitelem honitby a chci do ní vypustit krocany divoké z odchovny.

Je třeba požádat povolení k vypuštění geograficky nepůvodního druhu (§ 5 zák. č. 114/1992 Sb.) a o povolení k vypuštění zvíře chované v zajetí (§ 5 zák. č. 449/2001 Sb.). Tato povolení může vydat orgán ochrany přírody, kterým je úřad obce s rozšířenou působností (na území chráněných krajinných oblastí, národních parků a jejich ochranných pásem jejich správy).

³⁹ § 87, 88 zák. č. 114/1992 Sb.

⁴⁰ § 13 zák. č. 246/1992 Sb.

⁴¹ § 5 zák. č. 114/1992 Sb.

K dovozu a vypouštění nepůvodních druhů zvěře je nutný předchozí souhlas úřadu obce s rozšířenou působností (na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem jejich správy) a Ministerstva zemědělství jako orgánu státní správy myslivosti. Zcela zakázáno je vypouštění kříženců druhů zvěře a hospodářských zvířat.⁴²

4.10 DOVOZ A VÝVOZ

S ptáky, stejně jako s dalšími živočichy a rostlinami, se čile obchoduje jak na národní, tak na mezinárodní úrovni. Omezení negativního vlivu obchodu na volně žijící živočichy je cílem mezinárodní úmluvy CITES, ke které se dosud přihlásilo 166 zemí světa. Jejím základem je omezení dovozu a vývozu ohrožených druhů,

Tabulka 4.10:

Přehled dokumentů nutných k dovozu a vývozu druhů CITES podle zařazení v jednotlivých kategoriích a pořadí, ve kterém je potřeba o ně žádat.

evropské nařízení	úmluva CITES	dovoz	vývoz	zpětný vývoz
A	CITES I	1. DP (<i>dovozce dostane kopii</i>) 2. VP (<i>ze země původu</i>) 3. DP (<i>originál</i>)	DP (<i>ze země dovozu</i>) VP	DP (<i>ze země dovozu</i>) PZV
A	CITES II	1. VP 2. DP	VP	PZV
A	Ne-CITES	1. DLP 2. DP	VP	PZV
B	CITES II	1. VP 2. DP	VP	PZV
B	Ne-CITES	1. DLP 2. DP	VP	PZV
C	CITES III	1.a VP (<i>ze země, kde je druh CITES III</i>) 1.b DLP (<i>ze země, kde není druh CITES III</i>) 2. OD	VP	PZV
D		OD		

Vysvětlení symbolů v tabulce: DP - dovozní permit
VP - vývozní permit
PZV - potvrzení o zpětném vývozu
DLP - doklad o legálním původu (jakýkoliv doklad, který prokazuje legální způsob nabytí)
OD - oznámení o dovozu

kteří pro celou Evropskou unii upravuje jednotně Nařízení Rady.⁴³

Předmětem zájmu je tzv. exemplář, což je každé živé či mrtvé zvíře, včetně částí a výrobků z nich. Dovozením a vývozem se rozumí přeprava zvířete z území třetího státu na území některého členského státu Evropské unie a naopak. O dovoz tedy nejde, přepravuje-li se například papoušek z Francie do ČR. Zpětným vývozem se rozumí vývoz exempláře dřívě dovezeného na území EU. Tranzitem je pak přeprava jedinců mezi dvěma body ležícími mimo EU přes její území.

Jedu na dovolenou do Brazílie, chci si tam koupit aru zelenokřídleho a dovést si jej.

Ara zelenokřídle je CITES B. Nejdříve je potřeba požádat o vývozní permit v zemi původu (v Brazílii je odpovědným orgánem Brazílský ústav životního prostředí a přírodních zdrojů), po jeho udělení požádat české Ministerstvo životního prostředí o dovozní permit. Dovoz je možný teprve s oběma platnými permity.

vedeny v tabulce 4.10. Povolení k dovozu nebo vývozu (dovozní a vývozní permity) a potvrzení o zpětném vývozu vydává v České republice Ministerstvo životního prostředí, v jiných zemích jejich výkonný orgán CITES. Který to je ve které zemi, může sdělit Ministerstvo životního prostředí. U druhů, u nichž je vyžadován dovozní nebo vývozní permit, je třeba předem opatřit potřebné permity a teprve potom dovoz nebo vývoz (přechod hranic) uskutečnit. Naproti tomu je oznámení o dovozu dokument, který je možné vyplnit přímo při celním odbavení.

Odchoval jsem ibisy posvátné a chci mláďata vyvézt do Ruska.

Ibis posvátný je CITES C, před vývozem je třeba požádat o vývozní permit Ministerstvo životního prostředí (čl. 5 nařízení č. 338/1997/ES). Permit musí být předložen při celním odbavení na hranicích Evropské unie.

Mezinárodní úmluva CITES zavádí tři kategorie ochrany, CITES I, CITES II a CITES III. Evropské nařízení má čtyři přílohy A, B, C a D. V textu příručky je pro zjednodušení použito pro druhy z různých příloh označení CITES A–D. Omezení daná úmluvou CITES se vztahují pouze na mezinárodní obchod, evropské nařízení naproti tomu reguluje i nakládání s živočichy na území Evropské unie. V případě dovozu a vývozu je tedy třeba brát v úvahu zařazení konkrétního druhu podle obou předpisů. Aktualizované seznamy druhů lze nalézt na webu ČSO www.birdlife.cz.

Úřední dokumenty k dovozu a vývozu a pořadí, v němž je potřeba o ně žádat, jsou

V případě zpětného vývozu všech CITES druhů je třeba opatřit si potvrzení Ministerstva životního prostředí o zpětném vývozu. Rozsáhlé podrobnosti o náležitostech žádosti o vydání permitů, resp. oznámení a potvrzení stanoví evropské nařízení a český zákon.⁴⁴ Protože Česká republika sousedí pouze se státy Evropské unie, jsou dovozní a vývozní permity vyžadovány pouze na mezinárodních letištích, případně na mezinárodních vylívacích postách. Jinak dochází k odbavení celních formalit při překročení hranice Evropské unie (všude platí stejné evropské nařízení).

Předpisy EU stanoví mírnější režim dovozu nebo vývozu některých předmětů, zejména jde o zpětný dovoz, o dovoz předmětů zpracovaných

⁴³ Nařízení č. 338/97/ES

⁴⁴ Čl. 4 a 5 Nařízení č. 338/97/ES a § 4–13 zák. č. 100/2004 Sb.

před více než 50 lety a o předměty s písemným potvrzením, že byly získány před platností CITES.⁴⁵

Dokumenty k dovozu, vývozu a zpětnému vývozu se nevyžadují v případech neobchodních záplůček, darů nebo výměn neživého materiálu pro vědecké účely mezi registrovanými vědeckými institucemi.⁴⁶ V České republice provádí jejich registraci Ministerstvo životního prostředí.

Dovoz „necitových“ druhů, tj. jiných druhů než CITES A–D, není omezen, pokud jej nereguluje národní legislativa v zemi původu. Vývoz evropských necitových ptáků je zakázán, resp. je možný pouze na základě odchylky vydané Ministerstvem životního prostředí.⁴⁷ Ministerstvo životního prostředí může vyhláškou stanovit chráněné druhy živočichů, které se vyskytují v přírodě ČR, k jejichž vývozu je třeba stejného permitu jako k vývozu CITES A.⁴⁸ Do doby vydání této příručky nebyla taková vyhláška vydána.

Při jakémkoli dovozu živých zvířat je třeba dodržet veterinární předpisy a předpisy o přepravě zvířat.⁴⁹ Ptáci nesmějí být dováženi, pokud v místě původu byla zjištěna aviární influenza (ptačí chřipka) nebo pokud oblast původu podléhá mimořádným veterinárním opatřením. Dovezení ptáci musí být drženi v karanténě. Papoušci navíc nesmí přijít do styku s psitakózou, musí být označeni podle pravidel Evropské unie a musí být dováženi s potvrzením veterináře.⁵⁰

4.10.1 Suvenýry z dovolené

Je třeba mít na zřeteli, že všechna popsaná omezení se vztahují nejen na živé jedince, ale zcela shodně i na jedince mrtvé nebo jejich části (např. jednotlivé ptačí pero) i na jedince zpra-

cované (např. vycpaniny nebo kabelky z hadí kůže). Protože člověk si většinou není jistý, ze kterých druhů výrobek pochází, je nejrozměšším řešením, jak se vyhnout nepříjemnostem, nevozit z ciziny žádné suvenýry přírodního původu. Prodej, resp. nákup v zemi původu může být legální, přestupku se dopouští až turista nebo obchodník, který předmět přiváží do své vlasti. To se týká stejně sošek ze slonoviny jako indiánských čelenek s papouščími peřím. Turista pak nejen o suvenýr přijde, navíc zaplatí i pokutu za nelegální dovoz.

4.11 KOMERČNÍ VYUŽITÍ PTÁKŮ

Ptáci jsou v zajetí chováni z řady různých důvodů, jednou z možností je jejich využití pro dosažení a udržení zisku. To je hlavním důvodem chovu hospodářských zvířat, jemuž se krátce věnuje kapitola 4.6. Komerčně jsou ale využívány i jiné druhy ptáků, včetně druhů chráněných.

Komerční využití není v předpisech z oblasti práva životního prostředí definováno, jedinou výjimku tvoří zákaz komerčního využití druhů CITES. S přihlédnutím k teorii obchodního práva lze komerční využití definovat jako jakékoli jednání, jehož účelem je dosažení zisku. Přitom není rozhodující, jaký subjekt danou činnost provádí, omezení platí stejně pro podniky a podnikatele jako pro obecně prospěšné společnosti nebo nevládní neziskové organizace.

Samotnou komerční činnost upravuje celá řada předpisů, počínaje občanským zákoníkem, obchodním zákoníkem, přes živnostenské a daňové zákony až po speciální zákony věnované nejrušnějším odvětvím. Celá šíře problematiky je mimo rámec této publikace, pozornost je proto soustředěna na omezení, se

45 Čl. 4 a 7 Nařízení č. 338/97/ES,

čl. 27 a 28 Nařízení č. 1808/2001/ES

46 Čl. 7 Nařízení č. 338/97/ES

47 § 5a a 5b zák. č. 114/1992 Sb.

48 § 18 zák. č. 100/2004 Sb.

49 zák. č. 166/1999 Sb., zák. č. 246/1992 Sb. a vyhl. č. 193/2004 Sb.

50 § 3 zák. č. 166/1999 Sb., § 49 vyhl. č. 382/2003 Sb.

kterými se může setkat běžný občan, resp. která přímo vycházejí z právních předpisů, jimiž se tato publikace především zabývá (zákon o ochraně přírody a krajiny, předpisy CITES, zákon na ochranu zvířat proti týrání, zákon o myslivosti). Popis může sloužit pro první orientaci v problematice, zájemcům o podnikání s využitím ptáků doporučujeme zevrubné studium odpovídajících právních předpisů.

4.11.1 Komerční využití evropských druhů ptáků

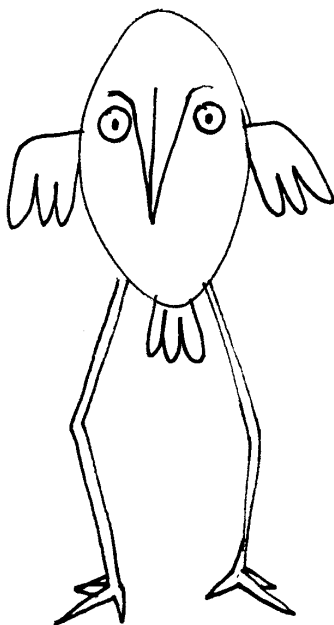
Je zakázán prodej, přeprava, držení, chov a nabízení za účelem prodeje živých nebo mrtvých ptáků volně žijících v Evropě, včetně jakýchkoliv snadno rozpoznatelných částí ptáků nebo výrobků z nich. Porušení zákazu lze sankcionovat pokutou za přestupek či správní delikt, případně trestem za trestný čin neoprávněného nakládání s volně žijícími druhy.⁵¹ Uvedený zákaz se nevztahuje na živočichy (ani chráněné), kteří byli odchováni v zajetí a jsou evidováni orgánem ochrany přírody (kapitola 4.1.1), a na druhy, které mohou být loveny.⁵² V jiných odůvodněných případech může být ze zákazu udělena výjimka.

Jiné formy komerčního využití evropských ptáků omezeny nejsou, pokud ovšem tyto druhy nespádají pod ochranu CITES (např. všichni dravci a sovy).

4.11.2 Komerční využití druhů CITES

Pro jedince CITES A platí obecný zákaz komerčního využívání, u jedinců CITES B, C a D omezení komerčního využití zavedeno není. Komerčním využitím (legislativa používá souhrnný termín „obchod“) se zde rozumí

nejen dovoz a vývoz, ale také přemísťování a převod vlastnictví jedinců, nabízení, vystavování a nabytí pro obchodní účely, prodej, držení nebo převážení za účelem prodeje. Za obchod se považuje i směna či pronájem. Zakázáno je i jakékoli jiné komerční využití, např. vystavování za úplatu v soukromých zoolokoutcích, využití k biologické ochraně letišť (všichni dravci jsou CITES A) atd. Přitom je jedno, zda danou činnost provádí soukromá osoba, podnikatel, veřejně prospěšná či nezisková organizace.

51 § 87, 88 zák. č. 114/1992 Sb.,
§ 181f, 181g, 181h zák. č. 140/1961 Sb.

52 § 5a zák. č. 114/1992, do praxe budou tato ustanovení
uvedena vyhláškou MŽP

Ze zákazů může být krajským úřadem (na území chráněných krajinných oblastí a národních parků jejich správami) udělena výjimka, a to pouze z některého z přesně definovaných důvodů,⁵³ z nichž nejčastějším je legální odchov v zajetí. Dalšími důvody mohou být legální dovoz za určitým účelem, chov, výzkum a vzdělávání za účelem zachování druhu a legální odběr z přírody v ČR. Komerční využití jedince bez výjimky udělené na základě některého z výše uvedených důvodů je kvalifikováno jako přestupek či jiný správní delikt, případně jako trestný čin.⁵⁴

4.11.3 Obchod

Kdokoli obchoduje se zvířaty pro zájmové chovy, je povinen vést evidenci o nakoupených a prodaných zvířatech, včetně dokladů o původu zvířete, a uchovávat ji po dobu 3 let. Zvíře v zájmovém chovu nesmí být prodáno nebo darováno osobě mladší 15 let bez souhlasu jejich rodičů.⁵⁵

Soused chytá drobné pěvce a prodává je.

Tato činnost není legální, je třeba ji ohlásit České inspekci životního prostředí, státnímu zastupitelství nebo Policii ČR.

Prodej evropských druhů ptáků, kteří jsou označeni nesnímatelným kroužkem a evidováni jako odchovaní v zajetí, je možný bez dalších náležitostí. Prodávající musí pouze kupujícímu předat s ptákem i doklad o vzetí do evidence. K prodeji evropských druhů ptáků, kteří nejsou evidováni jako odchovaní v zajetí, je třeba zvláštní povolení, pokud není obsaženo

již v povolení k chovu (toto ustanovení se týká především jedinců získaných z přírody a držených na základě výjimky nebo odchylky).

Chci si koupit exotického ptáka v obchodě se zvířaty.

Exempláře CITES podléhající registraci musí být viditelně označené.

Při prodeji těchto druhů musí prodávající předat kupujícímu registrační list a, pokud se jedná o CITES A, také výjimku ze zákazu obchodních činností. Nový majitel je povinen do 15 dnů oznámit nabytí a jeho okolnosti registračnímu úřadu (§ 23 zák. č. 100/2004 Sb.) a k tomu doložit původní registrační list.

Registračním úřadem je krajský úřad (na území národních parků a chráněných krajinných oblastí jejich správy).

U druhů bez registrační povinnosti musí být z kupního dokladu patrný původ jedince.

Legislativa CITES ukládá tomu, kdo prodává jedince podléhající registraci, opatřit je upozorněním „CITES, druh podléhající registraci“ a prodej uskutečnit jen s příslušným dokladem o registraci. Převod jedince podléhajícího registraci bez platného registračního listu je neplatný. Zákon uvádí další technické podrobnosti prodeje a ostatních případů změn vlastníka jedince.⁵⁶ Při nákupu jedince podléhajícího CITES doporučujeme vždy pečlivě ověřit, zda prodejce s jedincem předal i všechny potřebné doklady ke kupovanému zvířeti (u druhů podléhajících registraci registrační list a u druhů CITES A navíc výjimku ze zákazu obchodních činností).

53 čl. 8 Nařízení č. 338/97/ES

54 § 31, 32 zák. č. 100/2004 Sb.,

§ 181f, 181g, 181h zák. č. 140/1961 Sb.

55 § 13 a 13a zák. č. 246/1992 Sb.

56 § 23 zák. č. 100/2004 Sb.

Příslušné státní orgány mohou prodávat zabavené jedince CITES B, C a D pod podmínkou, že tím nedojde k jejich vrácení přímo osobě, již byly zabaveny. Takoví jedinci jsou potom považováni za legálně získané. Zabavené jedince CITES A nelze prodávat vůbec.

Na burze jsem si koupil křížence kanára a čížka. Nemám na to žádný doklad.

Kříženec kanára a čížka nemůže pocházet z přírody, žádný z rodičů není CITES, takže by žádný doklad neměl být potřeba. Pokud by se jednalo o „čistý“ druh (čížek, pěnkava, hýl, ...), je třeba vlastnit doklad prokazující jeho legální původ. Pták z odchovu v zajetí by měl být označen nesnímátnelným kroužkem.

Obchod s ptáky všech druhů není možný, pokud v místě původu byla zjištěna ptačí chřipka, nebo pokud oblast původu podléhá mimořádným veterinárním opatřením. Papoušci navíc nesmí přijít do styku s psitakózou a mohou být prodáváni pouze s potvrzením veterináře.⁵⁷

4.11.4 Ostatní způsoby komerčního využití

Jak již bylo dříve zmíněno, komerční využití se nevztahuje jen na obchod. Ptáci bývají

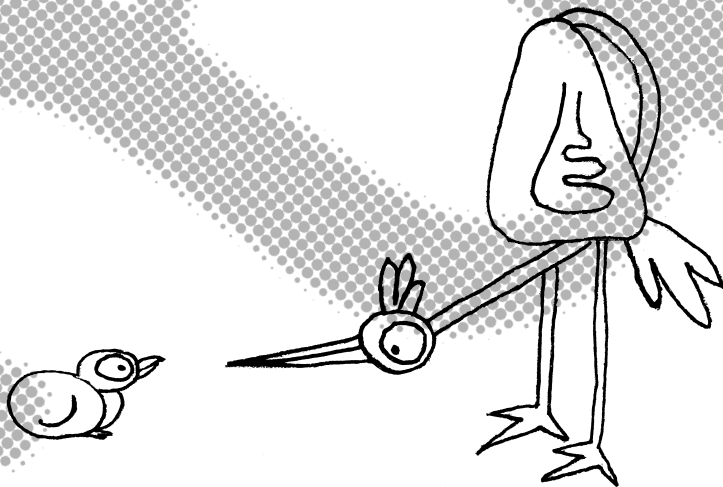
chováni pro maso a peří, dravci jsou používáni k biologické ochraně letišť, zvířata ze zájmových chovů i zoologických zahrad účinkují ve filmech. Protože možných kombinací ochrany různých druhů a jejich komerčního využití je téměř neomezené množství, není možné věnovat se každému detailně.

Relevantní kombinaci právních úprav lze ale snadno odvodit z různých částí této publikace. Především vždy platí obecné povinnosti chovatele (kapitola 4.1) a omezení komerčního využití podle příslušnosti druhu k určitému způsobu ochrany (kapitoly 4.11.1 a 4.11.2). Je třeba si vždy uvědomit, jakému stupni ochrany jedinec podléhá, a raději si předem ověřit na příslušných úřadech, jaké doklady jsou zapotřebí.

Jsem sokolník, legálně chovám dravce i jiné ptáky a provozuji za úplatu ukázkový dravcův zřícenině hradu.

K provozování ukázek je třeba mít schválený řád ochrany zvířat, veterinární podmínky a udělený souhlas obce s pořádáním veřejného vystoupení (§ 8 zák. č. 246/1992 Sb.). Pro každého jedince CITES A je třeba výjimka ze zákazu obchodních činností (§ 23 zák. č. 100/2004 Sb., čl. 8 nařízení Rady č. 338/97/ES). Výjimku může udělit krajský úřad (na území chráněných krajinných oblastí nebo národních parků jejich správou).

⁵⁷ § 49 vyhl. č. 382/2003 Sb.

5 Další důležité informace

5.1 POHYB V KRAJINĚ, VSTUP NA POZEMKY

Základním předpokladem pozorování živé přírody, výzkumu, i řady dalších činností je nutnost dostat se dostatečně blízko k objektu zájmu. To se neobejde bez pohybu po různých cestách a pěšinách a většinou ani přímého vstupu na cizí pozemky, ať již ve vlastnictví fyzické osoby, právnické osoby či státu. Právo na volný pohyb¹ se tak dostává do rozporu s požadavky vlastníků na ochranu jejich majetku. K tomu přistupuje možnost omezení volného pohybu na základě některých zákonů, takže i tato na první pohled jednoduchá problematika si jistě zaslouží poněkud zevrubnější rozbor.

Pro jakoukoli činnost v krajině platí obecně povinnost vyvarovat se činností, které vedou k ničení ekosystémů a přirozených stanovišť rostlin a živočichů nebo k ohrožování a zraňování volně žijících živočichů či zvěře. Povinností každého je nepoškozovat cizí majetek (stromy, půdní kryt, atd.).

5.1.1 Pohyb po cestách

V krajině se vyskytuje řada různě používaných stezek a pěšin. Z důvodu ochrany krajinného rázu není dovoleno stezky a pěšiny zřizovat ani rušit bez souhlasu příslušného orgánu ochrany

přírody, přitom obce mají povinnost evidovat veškeré cesty a pěšiny v obvodu své působnosti.² V praxi tato evidence téměř neexistuje, je ale možno tímto způsobem usilovat o zachování stávajících cest, pokud má vlastník v úmyslu je zrušit. Pohyb po takovýchto dlouho existujících cestách je vždy dovolen, pokud na nich přímo není vyznačen opak (např. hraniční tabulí národní přírodní rezervace, ochranného pásma vodního zdroje, přechodného uzavření části honitby apod.).

Samostatně je nutné zmínit jízdu. Obecně je jízda po komunikacích a cestách povolena,

¹ čl. 14 ústavní Listiny základních práv a svobod č. 2/1993 Sb.

² § 76 zák. č. 114/1992 Sb.

pokud zákon nestanoví jinak. Lesní zákon zakazuje jezdit a stát v lese s motorovými vozidly a mimo lesní cesty a vyznačené trasy jezdit na kole, na koni nebo na lyžích. Výjimku ze zákazu může povolit vlastník lesa, ve stanovených případech pak orgán státní správy lesů.³ Vjezd do zvláště chráněných území reguluje zákon o ochraně přírody a krajiny, přičemž vlastníci či nájemci pozemků v chráněných územích mají často privilegia.

5.1.2 Pohyb ve volném terénu

Pohyb ve volném terénu není omezen, pokud zákon nestanoví jinak nebo pokud vlastník nebo orgán veřejné správy nerozhodne o opaku. Každý má právo na volný průchod přes pozemky ve vlastnictví či nájmu státu, obce nebo jiné právnické osoby. Fyzické osoby mohou vstup na své pozemky zakázat. Stále častěji se setkáváme ve volné krajině s ohrazenými loukami a poli, které jsou označeny jako soukromé a kam je vstup zakázán. Tento zákaz je třeba respektovat, v případě nutnosti se pokusit s majitelem dohodnout. Jiní vlastníci než fyzické osoby mohou sice své pozemky ohradit, musí ale přitom zachovat možnost volného průchodu (např. pomocí žebříků).⁴

Vstupovat na jakékoli pozemky není možné, pokud by tím došlo ke způsobení škody. Orná půda, louky a pastviny jsou z oprávnění volného průchodu vyloučeny v době, kdy může dojít k poškození porostů či půdy nebo při pastvě dobytka. Posouzení této skutečnosti je třeba učinit vždy podle konkrétních okolností, každý je ale odpovědný za případnou způsobenou škodu. Z práva volného průchodu jsou zcela vyloučeny zastavěné a stavební pozemky, dvory, zahrady, sady, vinice, chmelnice a pozemky určené k faremnímu chovu zvířat.

5.1.3 Pohyb v lesích

Ani soukromý vlastník nemůže zakázat vstup do lesa, neboť lesní zákon zachoval právo každého vstupovat do lesů. Současně výslovně zakazuje les oplocovat, kromě obor, lesních školek a oplocení k ochraně lesních porostů před zvěří.⁵

V lesích platí ale řada omezení směřujících k jejich ochraně, pro běžné návštěvníky jsou nejdůležitější zákazy rozdělávání ohňů (až do vzdálenosti 50 m od kraje lesa), kouření v lese, odhazování kouřících nebo doutnajících předmětů, vjíždění a stání motorových vozidel, vstupování do míst oplocených nebo označených zákazem vstupu, vjíždění na koni, na kole a na lyžích mimo cesty a zákaz rušit lesní klid a ticho. Za porušení těchto zákazů může ČIŽP nebo lesní stráž uložit pokutu.⁶

Na návrh vlastníka lesa nebo z vlastního podnětu může orgán státní správy lesů či obec s rozšířenou působností rozhodnout z důvodu ochrany lesa nebo v zájmu zdraví a bezpečnosti občanů o dočasném omezení nebo vyloučení vstupu do lesa, nejvýše však na dobu tří měsíců, tu lze prodloužit nejvýše o další tři měsíce.

5.1.4 Pohyb na vodě a v jejím okolí

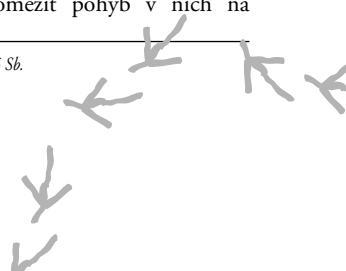
Povrchové a podzemní vody nejsou předmětem vlastnictví a nejsou součástí ani příslušenstvím pozemku, na němž nebo pod nímž se vyskytují. Pro pohyb po hrázích rybníků nebo po navigaci řek, ale i pro vstup do rákosin, do vody nebo pro plavbu po ní není třeba ani žádné povolení, ani souhlas vlastníka pozemku (nejde-li o oplocený pozemek soukromého vlastníka). Zejména u opakovaných návštěv, např. za účelem výzkumu ptáků, je ale vhodné se s vlastníkem dohodnout. U mokřadních biotopů vždy hrozí nebezpečí jejich poškození, takže je žádoucí omezit pohyb v nich na

3 § 20 zák. č. 289/1995 Sb.

4 § 63 zák. č. 114/1992 Sb.

5 § 19 a 32 zák. č. 289/1995 Sb.

6 § 53 zák. č. 289/1995 Sb.

nezbytné minimum a pohybovat se tak, aby k poškození nedošlo.

K plavbě po povrchových vodách není třeba povolení vodoprávního úřadu. Jistá omezení v použití plavidel platí na vodních cestách.⁷

5.1.5 Pohyb v chráněných územích

Nejčastější omezení volného pohybu, jak je popsán výše, stanovuje zákon o ochraně přírody a krajiny. Další omezení, většinou na přechodnou dobu, mohou být vyhlášena na základě zákonů o vodách, lesích či myslivosti. At je zákaz vstupu vyhlášen na jakémkoli základě, vždy musí být v terénu na hranicích předmětného území vhodným způsobem vyznačen.

Zcela vyloučen je volný pohyb pouze v I. zónách národních parků, v národních přírodních rezervacích⁸ a ve vojenských újezdech (dříve nazývaných „vojenský výcvikový prostor“).⁹ Obvykle jsou z těchto zákazů vyňati vlastníci a nájemci pozemků.

Účastním se celostátního výzkumu, mnou kontrolovaná lokalita se nachází v národní přírodní rezervaci. Na lokalitu potřebuji několikrát za sezónu dojet autem.

Je třeba požádat o výjimku ke vstupu resp. vjezdu do národní přírodní rezervace (§ 43 zák. č. 114/1992 Sb.). Odpovědným úřadem je vláda České republiky. Tato výjimka nahrazuje povolení vlastníka ke vjezdu do lesa na území národní přírodní rezervace. K průjezdu okolními lesy je třeba povolení vlastníka lesa (§ 20 zák. 289/1995 Sb.).

Návštěvním řádem může být volný pohyb omezen na celém území národních parků a chráněných krajinných oblastí. Podobná omezení mohou být stanovena i bližšími ochrannými podmínkami přírodních rezervací, národních přírodních památek, přírodních památek, ptáčích oblastí a přechodně chráněných ploch. Při návštěvách těchto území je nezbytné seznámit se s konkrétními ochrannými podmínkami (resp. s návštěvním řádem) a respektovat je. Zákon obsahuje zákazy některých činností v jednotlivých kategoriích chráněných území, z hlediska ornitologické praxe může jít kromě vstupu a vjezdu např. o odchty za účelem kroužkování. Zakázané činnosti je možné v chráněných územích provádět pouze na základě individuálně udělené výjimky.¹⁰ Výjimku uděluje v současné době usnesením vláda České republiky. S žádostí o udělení výjimky vlády je třeba se obracet nikoliv přímo na vládu, ale na Ministerstvo životního prostředí, které žádost Úřadu vlády postoupí.¹¹

Vodoprávní úřad může vyhlásit ochranné pásmo vodního zdroje a omezit v něm některé činnosti a volný pohyb. Podobně lze vyhlásit omezení pohybu v ochranných pásmech přírodních léčivých zdrojů a zdrojů minerálních vod podle lázeňského zákona.¹² Z důvodu ochrany lesa nebo v zájmu zdraví a bezpečnosti občanů může orgán státní správy lesů rozhodnout o dočasném omezení vstupu do lesa, nejvýše však na dobu tří měsíců. Stanovenou dobu lze prodloužit nejvýše o další tři měsíce. Orgán státní správy myslivosti může nařídít omezení nebo zákaz vstupu do honitby, zejména v době hnízdění, kladení a odchovu mláďat

7 § 3 a 7 zák. č. 254/2001 Sb., zák. č. 114/1992 Sb.

8 § 16 a 29 zák. č. 114/1992 Sb.

9 § 90 zák. č. 114/1992 Sb.

10 Zákazy, ze kterých lze udělit výjimku podle § 43 zák. č. 114/1992 Sb., jsou stanoveny v § 16, 26, 29, 34, 35, 36, 45b a 45i téhož zákona.

11 Úpravu řízení podle § 43 zák. č. 114/1992 Sb. zavedl zákon č. 218/2004 Sb. s účinností od 28.4.2004 na základě poslanecké iniciativy. Odborná veřejnost považuje tuto úpravu za protiprávní, zejména z hlediska ochrany procesních práv účastníků řízení, transparentnosti rozhodování či z hlediska procesních formalit.

12 § 30 zák. č. 254/2001 Sb., zák. č. 164/2001 Sb.

nebo v době provádění lovů. Z takto stanovených zákazů není možno získat individuální výjimku.

5.2 ODPOVĚDNOST ZA PROTIPRÁVNÍ JEDNÁNÍ

Jednáním v rozporu s pravidly uvedenými v této publikaci (a především jednáním v rozporu s konkrétními legislativními předpisy) se lze dopustit přestupku či jiného správního deliktu¹³ či dokonce trestného činu. Zatímco odpovědnost a případné sankce za přestupek stanovují jednotlivé zákony, k jejichž porušení došlo, trestné činy přesně definuje trestní zákon.

Z trestných činů přicházejí v úvahu trestný čin pytláctví, trestný čin neoprávněného nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a trestný čin týrání zvířat.¹⁴ Postihy se pohybují od pokut a zákazů činnosti až k osmi letům odnětí svobody, výše trestu závisí na konkrétním naplnění znaků skutkových podstat trestných činů.

Nedovoleným zabitím, odchytem či jiným poškozením jedince či skupiny volně žijících živočichů (zejména silně či kriticky ohrožených) lze způsobit ekologickou újmu ve formě ohrožení celého druhu.¹⁵

Kdo poškodí, zničí nebo nedovoleně změní částí přírody a krajiny chráněné podle zákona, je povinen navrátit je do původního stavu, pokud je to možné a účelné.¹⁶ O možnosti a podmínkách uvedení do původního stavu nebo o náhradních opatřeních rozhoduje orgán ochrany přírody. V oblasti ochrany ptactva se uvedení do původního stavu a náhradní opatření týkají zejména nedovoleného poškození stanovišť jednotlivých druhů.

Zvláštní pozornost věnuje náhradám škod zákon o myslivosti. Za škodu na zvěři odpovídá každý, kdo ji způsobil porušením právní

povinnosti. Škodou na zvěři se rozumí zejména pytláctví, úhyn zvěře, zničení hnízdišť, poškození nebo zničení prostředí a vypuštění nepůvodních živočichů. Na náhradu škody má nárok uživatel honitby.

Specifický prostředek odpovědnosti na úseku ochrany přírody představuje zabavení nedovoleně držených jedinců. Rozhodnutí o zabavení se vydává ve správním řízení, odvolání v tomto případě nemá odkladný účinek. Vlastníkem odebraného živočicha se stává stát.¹⁷

V případě týrání může úřad obce s rozšířenou působností nařídit umístění týraného zvířete do náhradní péče. Náklady spojené s touto péčí je povinen hradit majitel.¹⁸

Uložením povinnosti uvedení do původního stavu či náhradního opatření, náhradou škody na zvěři ani zabavením nedovoleně drženého jedince není dotčena povinnost náhrady škody podle jiných předpisů ani možnost postihu za přestupek, správní delikt či trestný čin.

5.3 PRAVOMOCI KONTROLNÍCH ORGÁNŮ

*Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP)*¹⁹

Prokazuje se služebním odznakem a průkazem. Kontroluje dodržování zákona o ochraně přírody a krajiny, zákona o obchodování s ohroženými druhy a zákona o lesích. Nemá kompetenci podle zákona na ochranu zvířat proti týrání a zákona o myslivosti. Má právo vyzvat k prokázání totožnosti a původu drženého živočicha, může vstoupit na pozemek kontrolovaného, může odebrat nedovoleně držené živočichy a zastavit rušivou činnost. Za zjištěné přestupky a správní delikty může uložit pokuty. Podle předpisů CITES ukládá pokuty výlučně ona, přestože kontrolu vykonávají i jiné orgány.

13 § 87 a 88 zák. č. 114/1992 Sb., § 31 a 32 zák. č. 100/2004 Sb.,

§ 35 zák. č. 200/1990 Sb. Sankce je obvykle pokuta, její výši

a podmínky, za kterých je uložena, upravují uvedené zákony.

14 § 178a, 181f až 181h a 203 zák. č. 140/1961 Sb.

15 § 10 a 27 zák. č. 17/1992 Sb.

16 § 86 zák. č. 114/1992 Sb.

17 § 89 a 90 zák. č. 114/1992 Sb., §26 a 34 zák. č. 100/2004 Sb.

18 § 28a zák. č. 246/1992 Sb.

19 zák. č. 282/1991 Sb.

Krajské veterinární správy (KVS)²⁰

Vykonávají dozor nad dodržováním povinností uložených podle zákona na ochranu zvířat proti týrání. Vydávají, mění nebo odnímají rozhodnutí o povolení chovu nebezpečných druhů zvířat a stanovují podmínky pro provádění pokusů na zvířatech. Na základě kontrolního zjištění ukládají nápravná opatření. Mohou vstupovat do chovatelských zařízení za účelem jejich kontroly. Neukládají však pokuty, to mohou učinit obecní úřady obcí s rozšířenou působností na základě podnětu krajské veterinární správy.

Ústřední komise pro ochranu zvířat (ÚKOZ)²¹

Projednává, koordinuje a kontroluje plnění podmínek ochrany volně žijících zvířat i zvířat v chovech a předkládá příslušným státním orgánům návrhy na nezbytná opatření. Stanovuje okruh a rozsah znalostí potřebných pro práci s pokusnými zvířaty a provádí jejich zkoušení. Rozhoduje o udělení, změně nebo odnětí akreditace k provádění pokusů na zvířatech. Schvaluje řády ochrany zvířat. Nemůže ukládat pokuty.

Lesní stráž²²

Prokazuje se průkazem a služebním odznakem. Kontroluje dodržování povinností spojených s užíváním lesů podle zákona o lesích. Je oprávněna zjišťovat totožnost osoby, která porušuje ustanovení lesního zákona a uložit pokutu za takový přestupek.

Stráž ochrany přírody²³

Prokazuje se průkazem a služebním odznakem. Kontroluje dodržování předpisů na ochranu přírody a krajiny. Je oprávněna zjišťovat totožnost

osoby, která se dopustila přestupku, může vstupovat na cizí pozemky za účelem kontroly a zadržet ke zjištění totožnosti osobu, kterou přistihne při porušování předpisů o ochraně přírody, do příjezdu policie. Může také s okamžitou platností zastavit rušivou činnost. Za zjištěné přestupky může uložit na místě pokutu, závažnější přestupky oznamuje orgánu, který ji ustavil.

Myslivecká stráž²⁴

Je vždy ustavena jen pro konkrétní honitbu. Prokazuje se průkazem a služebním odznakem. Je oprávněna usmrcovat zavlčené druhy živočichů a uprchlá hospodářská zvířata. Je oprávněna zadržet osobu, kterou přistihne v honitbě při neoprávněném lovu nebo při jiné činnosti zakázané zákonem o myslivosti, nebo osobu, kterou přistihne v honitbě se zakázanou loveckou výzbrojí anebo se střelnou zbraní. V takovém případě musí neprodleně přivolat Policii ČR. Smí zastavit a prohlížet v honitbě dopravní prostředky včetně přepravovaných zavazadel, je-li důvodné podezření, že přepravují nebo obsahují neoprávněně nabytou zvěř. Může požadovat předložení dokladu o nabytí zvěře. Prohlídka dopravních prostředků a zavazadel nesmí sledovat jiný zájem než zjištění, zda v těchto prostředcích a zavazadlech není upytláčená zvěř.

Myslivecká stráž je oprávněna ukládat pokuty za přestupky podle zákona o myslivosti.

Správy chráněných krajinných oblastí a národních parků, krajské úřady a úřady obcí s rozšířenou působností

Uvedené úřady dozírají na dodržování zákona o ochraně přírody a krajiny, zákona o myslivosti či zákona na ochranu zvířat proti týrání

20 § 22 zák. č. 246/1992 Sb.

21 § 21 zák. č. 246/1992 Sb.

22 § 38–39a zák. č. 289/1995 Sb.

23 § 81–81b zák. č. 114/1992 Sb.

24 § 12–16 zák. č. 449/2001 Sb.

a ukládají opatření k odstranění zjištěných závad. Tyto orgány zejména dozírají, jak jsou dodržována vydaná rozhodnutí. Za zjištěné přestupky mohou uložit pokutu. Jsou oprávněny provádět dozor i podle zákona o obchodování s ohroženými druhy, podle kterého však nemohou ukládat pokuty.

5.4 POSTUP PŘI PODEZŘENÍ NA PROTIPRÁVNÍ JEDNÁNÍ

Člověk při pobytu v přírodě nejen sám nějakou činnost provádí, ale často se stává i svědkem činnosti druhých. Bohužel ne všichni respektují všechna pravidla a omezení, řada lidí je z neznalosti nebo ze zlé vůle překračuje, a tím přírodu ohrožuje nebo přímo poškozuje. Je tedy na místě se ptát, jak postupovat, stane-li se svědky jednání, které považujeme za nelegální.

Na poli jsem našel dvě mrtvé káně, pravděpodobně zastřelené.

Pokud jsou káně zastřelené, jde o přestupek a podezření z několika trestných činů (§178a, § 181f, 181g trestního zákona). Nález je třeba ohlásit České inspekci životního prostředí, státnímu zastupitelství nebo Policii ČR. Doporučujeme konkrétní postup konzultovat s vedoucím programu Volná křídla České společnosti ornitologické.

Kontrolních institucí je celá řada, co zákon, to jiný způsob kontroly jeho dodržování. Prvním orgánem, na který by se měl ornitolog obracet v případě jakékoli nelegální činnosti v přírodě, ale i v případě nedovoleného chovu nebo obchodu s ptáky, je Česká inspekce životního prostředí. Institucí odpovědnou k posouzení, zda dochází k týrání zvířat, je krajská veterinární správa.

V případě závažného porušení předpisů, které by mohlo být trestným činem, je možné

obrátit se na orgány činné v trestním řízení, tedy na státní zastupitelství nebo na Policii ČR. Policii je třeba volat i v případech, kdy hrozí nebezpečí z prodlení nebo je třeba přímo zadržet pachatele. V případě podezření ze spáchání trestného činu může podezřelého zadržet do příjezdu policie kdokoli.²⁵

Hlavní zásady

1. Na místě samém si všimnout všech okolností, okamžitě si je zapsat, vyfotografovat nebo jinak zdokumentovat.
2. Oznámení učinit co nejdříve, v naléhavých případech ihned telefonicky.
3. Oznamujeme-li věc policii, nic nesbírat, niče se nedotýkat a nepoškodit stopy (nehrát si na vyšetřovatele).

Oznámení je možno podat osobně (ústně) do protokolu, telefonicky nebo písemně. Podáváme-li oznámení telefonicky, mělo by vždy následovat sepsání protokolu. V případech, které nejsou naléhavé, je možno podat oznámení písemně.

České inspekci životního prostředí podáváme stížnost pro porušení zákona, policii nebo státnímu zastupitelství oznamujeme podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku. Forma a obsah podání jsou ve všech případech podobné. Jako příklad uvádíme podrobněji pouze způsoby podání Policii ČR v nejzávažnějších případech.

Jakékoli zjištění je také vhodné sdělit České společnosti ornitologické, vedoucímu programu Volná křídla, který může poskytnout doporučení k nejlepšímu postupu. Příklady podání v typických situacích, jako je nález zastřeleného nebo otráveného dravce, vybraného hnízda nebo nelegálního chovu, lze nalézt na webu ČSO www.birdlife.cz v sekci Volná křídla.

Telefonické oznámení Policii ČR

v bezodkladných případech

- použijte tísňovou linku Policie 158
- sdělte, co přesně se stalo
- proč se domníváte, že se jedná o činnost trestnou
- kde přesně se trestná činnost provádí, popř. jak se tam policie dostane
- kdo podává oznámení a spojení na vás, popř. kde se nacházíte
- informace o možným pachatelích (popis, vozidlo, popř. jejich úniková trasa)

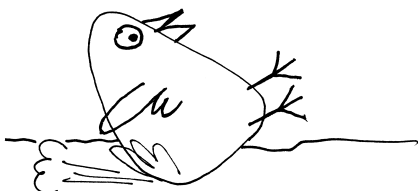
Ústní trestní oznámení Policii ČR

Věcný obsah ústního oznámení by měl být shodný s obsahem písemného oznámení, zvláště uvádíme pouze jeho specifika.

- ústní oznámení podejte do protokolu, který musí obsahovat všechny informace a návrhy, které považujete za podstatné
- oznámení podejte na služebně nejbližšího obvodního oddělení (orgán činný v trestním řízení má povinnost přijmout nahlášené každého oznamovatele bez ohledu na věcnou a místní příslušnost)
- v závěru protokolu požádejte o vyrozumění o opatřeních ve věci učiněných
- požadujte kopii oznámení (protokolu)

Písemné trestní oznámení

Podává se v případech, které snesou odkladu a jeho výhodou je možnost vše precizně formulovat.

- kterému orgánu je adresováno (nejlépe okresnímu státnímu zastupitelství, případně Policii ČR)
- kdo jej činí (já, člen ČSO, odborník – myslivec, ornitolog)
- které věci se týká a co se tím sleduje (věcně, odborně, srozumitelně popsat co se oznamuje a proč, co se požaduje)
- přesné místo nálezu
- datum a hodina nálezu
- datum a hodina předchozího telefonického ohlášení (pokud bylo učiněno)
- pozorované osoby a další okolnosti (např. výstřel, hon, člověk s lezeckým vybavením, stopy po stupačkách, zaparkované auto – barva, typ, značka, stopy pneumatik atd.)
- širší souvislosti, možné motivy spáchání trestného činu a jeho následky (proč dochází k pronásledování, využití ptáků pro chov, podobné nálezy v minulosti, vazba na biologii druhu – doba hnízdění, tah apod.)
- přílohy (věci, listiny, fotografie, video, pitevný protokol od veterináře, plánec místa činu atd. – ponechte si ale kopie)
- nabídněte odbornou pomoc a vysvětlení např. při určení druhu ptáka (prokažte svou způsobilost – např. člen ČSO), doporučte znalce nebo kontakt na orgány ochrany přírody (ČIŽP, AOPK ČR)
- uveďte další svědky činu a materiální stopy
- můžete navrhnout doplňující důkazy (např. posudek veterinárního lékaře k příčině úhynu)
- v závěru požádejte o vyrozumění o opatřeních ve věci učiněných
- uveďte datum, jméno, adresu a podpis oznamovatele (je možno podat i anonymní oznámení, v tom případě se ale zbavujete možnosti vyrozumění o výsledku šetření)
- nechte si pro sebe kopii oznámení s podacím lístkem, popř. kopii orazítkovanou na podatelně příslušného úřadu

Po přijetí oznámení má orgán činný v trestním řízení povinnost konat a, požádá-li o to oznamovatel, vyzkoušet jej o učiněných opatřeních. Posouzení skutečnosti, zda k přestupku či trestnému činu došlo, je ale výlučně v kompetenci tohoto orgánu. Není-li oznamovatel s průběhem nebo výsledky šetření spokojen, může po jeho skončení podat stížnost²⁶ témuž orgánu, který věc rozhodl, nebo orgánu nadřízenému. Stížnost nemá stanoveny formální náležitosti, je však třeba, aby obsahovala srozumitelně popis skutečností, jichž se týká, aby byla datována a podepsána, včetně adresy pisatele.

5.5 PRÁVO NA INFORMACE

Pokud chce občan či skupina lidí hájit zájmy ochrany přírody, musí mít k dispozici dostatek informací. Podle zákona o právu na informace o životním prostředí může kdokoliv žádat o jakékoliv informace týkající se životního prostředí a všechny orgány veřejné správy jsou povinny je poskytnout. Stejnou povinnost mají i organizace, které jsou zřízeny, řízeny nebo pověřeny k výkonu svých pravomocí orgány veřejné správy. Příkladem

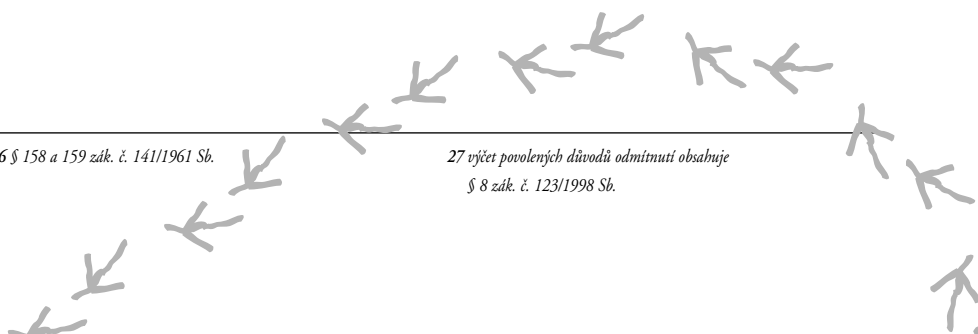
je Agentura ochrany přírody a krajiny ČR nebo státní podnik Povodí. S žádostí o poskytnutí informace se nelze obracet na Parlament či soudy.

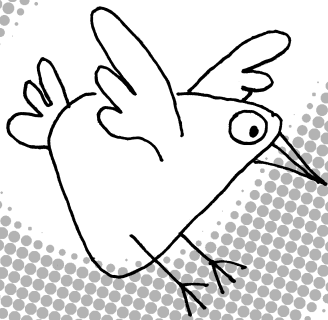
Žádost o poskytnutí informace musí srozumitelně definovat, o jakou informaci se žadatelé jedná. Žadatel nemusí uvádět důvod, proč o informaci žádá. Úřady musí poskytnout informaci nejpozději do 30 dnů, ve výjimečných případech do 60 dnů po obdržení žádosti. Pokud úřad odmítne informaci poskytnout, musí o tom vydat rozhodnutí, v němž musí uvést důvod, proč informaci poskytnout odmítl.²⁷ Proti rozhodnutí o odmítnutí se lze odvolat ve lhůtě 15 dnů od doručení.

Odvolání může žadatel podat i v případě, kdy již uběhla příslušná zákonná lhůta (30, případně 60 dnů) a úřad na žádost vůbec nereagoval. Odvolání je pak třeba podat do 15 dnů od uběhnutí oné lhůty. Nadřízený orgán musí rozhodnout o odvolání. Pokud tak neučiní, lze podat žalobu na nečinnost ke správnímu soudu, případně podat stížnost ombudsmanovi (kapitola 1.3).

²⁶ § 158 a 159 zák. č. 141/1961 Sb.

²⁷ výčet povolených důvodů odmítnutí obsahuje § 8 zák. č. 123/1998 Sb.

6 Odpovědné úřady

K vydání dokumentů a povolení popsanych v příručce jsou příslušné nejrůznější úřady. Stručný přehled nejčastěji používaných dokumentů a k nim příslušných institucí je uveden v tabulce. V adresáři jsou uvedeny instituce zhruba po krajskou úroveň, z prostorových důvodů chybí zejména obecní úřady obcí s rozšířenou působností.

KRAJSKÉ ÚŘADY

Krajský úřad Jihočeského kraje

U Zimního stadionu 1952/2
370 76 České Budějovice
tel: 386 720 111
podatelna@kraj-jihocesky.cz
<http://www.kraj-jihocesky.cz>

Krajský úřad Královéhradeckého kraje

Wonkova 1142
500 02 Hradec Králové
tel: 495 817 111
e-mail: posta@kr-kralovehradecky.cz,
<http://www.kr-kralovehradecky.cz/>

Krajský úřad Olomouckého kraje

Jeremenkova 40a
779 11 Olomouc
tel: 585 508 111
posta@kr-olomoucky.cz
<http://www.kr-olomoucky.cz>

Krajský úřad Jihomoravského kraje

Žerotínovo nám. 3/5
601 82 Brno
tel: 541 651 111
<http://www.kr-jihomoravsky.cz>

Krajský úřad Libereckého kraje

U Jezu 642/2a, 461 80 Liberec 2
tel: 485 226 111
info@kraj-lbc.cz
<http://www.kraj-lbc.cz>

Krajský úřad Pardubického kraje

Komenského nám. 125
532 11 Pardubice
tel: 466 026 111
posta@pardubickykraj.cz
<http://www.pardubickykraj.cz>

Krajský úřad Karlovarského kraje

Závodní 353/88
360 21 Karlovy Vary
tel: 353 502 111
<http://www.kr-karlovarsky.cz>

Krajský úřad Moravskoslezského kraje

28. října 117, 702 18 Ostrava
tel: 595 622 222
posta@kr-moravskoslezsky.cz,
<http://www.kr-moravskoslezsky.cz>

Krajský úřad Plzeňského kraje

P.O. BOX 313, Škroupova 18
306 13 Plzeň, tel: 377 195 111
posta@kr-plzensky.cz
<http://www.kr-plzensky.cz>

Tabulka 6:

Přehled úřadů kompetentních k vydání vybraných úředních dokumentů

stupeň ohroženosti živočicha	úřední doklad	platné zákonné nařízení	vydávající orgán
fotografování, filmování, při kterém by docházelo k rušení, zejména v době hnízdění • výzkum, při kterém by docházelo k rušení, zejména v době hnízdění • výzkum spojený s odchytom v přírodě • sběr vajec a hnízd v přírodě • odchyt v přírodě (pro chov či z jiného důvodu) • chov v zajetí (jedinců, kteří nejsou evidováni jako odchovaní v zajetí) • držení (i dočasné) handicapovaného jedince v zajetí • komerční využití volně žijících ptáků (živých i mrtvých i jejich částí a výrobků z nich) • jiná činnost, při které by mohlo dojít k ohrožení populace druhu či škodlivému zásahu do přirozeného vývoje ptáků			
1. obecně chráněný druh	odchylka	§ 5a a 5b zák. č. 114/1992 Sb.	ÚORP
2. ohrožený druh	výjimka	§ 50 a 56 zák. č. 114/1992 Sb.	KÚ
3. kriticky a silně ohrožený druh	výjimka	§ 50 a 56 zák. č. 114/1992 Sb.	SPRÁVY
preparace			
1. obecně chráněný druh	povolení není třeba		
2. ohrožený druh	povolení k preparaci	§ 50 a 56 zák. č. 114/1992 Sb.	KÚ(SPRÁVY)
3. kriticky a silně ohrožený druh	povolení k preparaci	§ 50 a 56 zák. č. 114/1992 Sb.	SPRÁVY
chov v zajetí			
1. v zajetí odchované evropské druhy	osvědčení o vzetí do evidence	§ 3 a 54 zák. č. 114/1992 Sb.	KÚ(SPRÁVY)
2. nebezpečné druhy	povolení	§ 13 zák. č. 246/1992 Sb.	KVS
3. zvěř	souhlas	§ 7 zák. č. 449/2001 Sb.	KÚ
4. zvěř	vyjádření k navrhovaným podmínkám chovu	§ 7 zák. č. 449/2001 Sb.	KVS
užívání dravce jako loveckého			
1.	evidenční karta loveckého dravce	§ 46 zák. č. 449/2001 Sb.	KÚ
2.	povolení použití loveckých dravců	§ 44 zák. č. 449/2001 Sb.	KÚ
vypouštění ptáků do přírody			
1. všechny geograficky nepůvodní druhy	povolení	§ 5 zák. č. 114/1992 Sb.	ÚORP
2. geograficky nepůvodní druhy - zvěř CIC	souhlas	§ 4 zák. č. 449/2001 Sb.	MZe
3. všichni kříženci	povolení	§ 5 zák. č. 114/1992 Sb.	ÚORP
4. všechny zvláště chráněné druhy	souhlas	§ 54 zák. č. 114/1992 Sb.	SPRÁVY
5. zvěř - v zajetí odchované zvláště chráněné druhy	výjimka	§ 5 zák. č. 449/2001 Sb.	SPRÁVY
6. zvěř - v zajetí odchované obecně chráněné druhy	výjimka	§ 5 zák. č. 449/2001 Sb.	ÚORP

registrace CITES

1. druh CITES A + § 5 vyhl. č. 227/2004 Sb.	registrační list	§ 23 a 25 zák. č. 100/2004 Sb.	KÚ(SPRÁVY*)
--	------------------	--------------------------------	-------------

dovoz a vývoz

1. viz tabulka 4.10	permit CITES	§ 4 až 7 zák. č. 100/2004 Sb.	MŽP
2. viz tabulka 4.10	potvrzení o zpětném vývozu CITES	§ 8 - 13 zák. č. 100/2004 Sb.	MŽP
3. viz tabulka 4.10	oznámení CITES	§ 13 zák. č. 100/2004 Sb.	CÚ
4. všechny zvláště chráněné druhy, které nejsou CITES	povolení	§ 53 zák. č. 114/1992 Sb. a § 18 zák. č. 100/2004 Sb.	MŽP
5. evropské druhy obecně chráněné, které nejsou CITES (pro obchodní účely)	odchylka	§ 5a a 5b zák. č. 114/1992 Sb.	ÚORP

přemístění CITES

1. CITES A	povolení přemístění CITES	§ 14 zák. č. 100/2004 Sb.	MŽP
2. ostatní druhy	povolení není potřeba		

komerční využívání CITES

1. CITES A	výjimka	§ 23 zák. č. 100/2004 Sb.	KÚ(SPRÁVY*)
2. ostatní druhy	povolení není potřeba		

vstup a vjezd do zvláště chráněných území (a jiné zakázané činnosti)

1. zvláště chráněná území, kam je vstup a vjezd zakázán	výjimka	§ 43 zák. č. 114/1992 Sb.	vláda ČR
---	---------	---------------------------	----------

Vysvětlení zkratk v tabulce:

ÚORP	– úřad obce s rozšířenou působností (na území národních parků, chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem jejich správy)
KÚ	– krajský úřad
KÚ(SPRÁVY)	– krajský úřad (na území národních parků a chráněných krajinných oblastí a jejich ochranných pásem jejich správy)
KÚ(SPRÁVY*)	– krajský úřad (na území národních parků a chráněných krajinných oblastí jejich správy)
SPRÁVY	– správa CHKO (pro celé území ČR mimo území národních parků a jejich ochranných pásem, tam správa národního parku)
KVS	– krajská veterinární správa
MZe	– Ministerstvo zemědělství
MŽP	– Ministerstvo životního prostředí
CÚ	– celní úřad při odbavení
vláda ČR	– vláda ČR prostřednictvím Ministerstva životního prostředí

Krajský úřad Středočeského kraje

Zborovská 11
150 21 Praha 5,
tel: 257 280 111
e-mail: podatelna@kr-s.cz
<http://www.kr-stredocesky.cz>

Krajský úřad Ústeckého kraje

Velká Hradební 3118/48
400 02 Ústí nad Labem
tel: 475 657 111
urad@kr-ustecky.cz
<http://www.kr-ustecky.cz/>

Krajský úřad kraje Vysočina

Žižkova 57
587 33 Jihlava
tel.: 564 602 111
posta@kr-vysocina.cz
<http://www.kr-vysocina.cz>

Krajský úřad Zlínského kraje

třída Tomáše Bati 3792
P.O.Box 220
761 90 Zlín
tel: 577 043 111
posta@kr-zlinsky.cz
<http://www.kr-zlinsky.cz>

Magistrát hlavního města Prahy

Mariánské náměstí 2
110 01 Praha 1
tel: 236 001 111
posta@cityofprague.cz
<http://www.praha-mesto.cz/>

**SPRÁVY NÁRODNÍCH
PARKŮ A CHRÁNĚNÝCH
KRAJINNÝCH OBLASTÍ****Správa Národního parku České Švýcarsko**

Pražská 52
407 46 Krásná Lípa
tel: 412 354 050
n.park@npcs.cz
<http://www.npcs.cz/>

Správa Krkonošského národního parku

Dobrovského 3, 543 01 Vrchlabí
tel: 499 456 111, info@krnap.cz
<http://www.krnap.cz/>

Správa Národního parku Podýjí

Na Vyhlídce 5
669 01 Znojmo
tel: 515 226 722, 515 282 240
info@nppodyji.cz
<http://www.nppodyji.cz/>

Správa Národního parku**a CHKO Šumava**

1. máje 260
385 01 Vimperk
tel: 388 450 111
<http://www.npsumava.cz/index.php>

Správa CHKO Beskydy

Nádražní 36
756 61 Rožnov p. Radh.
tel: 571 654 293

Správa CHKO Bílé Karpaty

Nádražní 318
763 26 Luhačovice
tel: 577 119 626

Správa CHKO Blaník

Louňovice pod Blaníkem č. 8
257 06, tel: 317 852 654

Správa CHKO Blanský les

Vyšný 59
381 01 Český Krumlov
tel: 380 716 618

Správa CHKO Broumovsko

Ledhujská 59
549 54 Police nad Metují
tel: 491 541 085

Správa CHKO Český kras

Karlštejn I/85, 267 18
tel: 311 684 023

Správa CHKO Český ráj

Dvořákova 294
511 01 Turnov
tel: 481 322 292

Správa CHKO České středohoří

Míchalská 260/14
412 01 Litoměřice
tel: 416 732 387

Správa CHKO Jeseníky

Šumperská 93
790 01 Jeseník
tel: 584 402 228

Správa CHKO Jizerské hory

U jezu 10
460 01 Liberec
tel: 482 428 999

Správa CHKO Kokořínsko

Česká 149
276 01 Mělník
tel: 315 622 149

Správa CHKO Křivoklátsko

270 24 Zbečno 5
tel: 313 554 834

Správa CHKO Labské pískovce

Teplická 424/69
405 02 Děčín
tel: 412 518 287

Správa CHKO Litovelské Pomoraví

Husova 906/5
784 01 Litovel
tel: 585 344 156

Správa CHKO Lužické hory

Školní 12
471 25 Jablonné v Podještědí
tel: 487 762 356

Správa CHKO Moravský kras

Svitavská 29
678 01 Blansko
tel: 516 417 825

Správa CHKO Orlické hory

Dobrovského 332
516 01 Rychnov n. Kněžnou
tel: 494 535 337

Správa CHKO Pálava

Náměstí 32, 692 01 Mikulov
tel: 519 510 585

Správa CHKO Poodří

ul. 2 května 1
742 13 Studénka
tel: 556 455 055

Správa CHKO Slavkovský les

Anglická 119/15
353 01 Mariánské lázně
tel: 354 624 081

Správa CHKO Třeboňsko

Valy 121
379 01 Třeboň
tel: 384 721 248

Správa CHKO Žďárské vrchy

Brněnská 39
591 02 Žďár nad Sázavou
tel: 566 653 111

Správa CHKO Železné hory

Náměstí 317
538 25 Nasavrky
tel: 469 677 420

VETERINÁRNÍ SPRÁVY**Státní veterinární správa ČR**

Slezská 7, 120 00 Praha 2
tel: 227 010 142
e.podatelna@svsscr.cz
<http://www.svsscr.cz/>

KVS pro Jihočeský kraj

Severní 9
370 10 České Budějovice
tel: 387 789 522
e-mail: kvsc@svsscr.cz

KVS pro Jihomoravský kraj

Palackého 174
612 38 Brno
tel: 541 594 472, kvsb@svsscr.cz

KVS pro Karlovarský kraj

kpt. Jaroše 318/4
360 06 Karlovy Vary
tel: 353 449 026, kvsk@svsscr.cz

KVS pro Královéhradecký kraj

Jana Černého 370
503 41 Hradec Králové
tel: 495 220 527, kvsh@svsscr.cz

KVS pro Liberecký kraj

Ostašovská 521
460 11 Liberec 11-Růžodol 1
tel: 485 246 691, kvsl@svsscr.cz

KVS pro Moravskoslezský kraj

Na obvodu 1
703 00 Ostrava-Vítkovice
tel: 596 781 910, kvst@svsscr.cz

KVS pro Olomoucký kraj

třída Míru 101, 779 00 Olomouc
tel: 585 700 730, kvsm@svsscr.cz

KVS pro Pardubický kraj

Husova 1747
530 03 Pardubice
tel: 466 263 122, kvse@svsscr.cz

KVS pro Plzeňský kraj

Družstevní 13
301 00 Plzeň
tel: 377 333 820, kvsp@svsscr.cz

KVS pro Středočeský kraj

Černoletská 1929
256 38 Benešov
tel: 317 742 033, kvss@svsscr.cz

KVS pro Ústecký kraj

Sebuzínská 38
403 21 Ústí nad Labem-Brná
tel: 475 501 011, kvsu@svsscr.cz

KVS pro kraj Vysočina

Rantířovská 22
586 05 Jihlava
tel: 567 301 873, kvsj@svsscr.cz

KVS pro Zlínský kraj

Lazy V. 654
760 01 Zlín 1
tel: 577 210 796, kvsz@svsscr.cz

MěVS v Praze

Na Kozačce 3
120 00 Praha 2
tel: 222 522 126, kvsa@svsscr.cz

MINISTERSTVA

Ministerstvo životního prostředí

Vršovická 65
100 10 Praha 10
tel.: 267 122 111

Ministerstvo zemědělství

Těšnov 17, 117 05 Praha 1
tel.: 221 811 111

Ústřední komise pro ochranu zvířat

Těšnov 17, 117 05 Praha 1
tel: 221 812 339
ukoz.sekr@mze.cz

ČESKÁ INSPEKCE ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Na břehu 267
190 00 Praha 9
tel: 222 860 111

Oblastní inspektorát Brno

Lieberzeitova 1
614 00 Brno
tel: 545 545 111

Oblastní inspektorát České Budějovice

Dr. Stejskala 6
370 21 České Budějovice
tel: 386 109 111

Oblastní inspektorát Havlíčkův Brod

Bělohradská 3304, 580 02
Havlíčkův Brod
tel: 569 429 822

Oblastní inspektorát Hradec Králové

Resslova 1229
500 02 Hradec Králové
tel: 495 773 111

Oblastní inspektorát Liberec

tř. 1. máje 858/26
460 01 Liberec
tel: 485 340 700

Oblastní inspektorát Olomouc

Tovární 41
772 00 Olomouc
tel: 585 243 429

Oblastní inspektorát Ostrava

Valchařská 15/72
702 00 Ostrava
tel: 595 134 111

Oblastní inspektorát Plzeň

Klatovská 48, 301 22 Plzeň
tel: 377 236 783

Oblastní inspektorát Praha

Dělnická 12, 170 04 Praha 7
tel: 266 793 370

Oblastní inspektorát Ústí n.L.

Výstupní 1644
400 07 Ústí nad Labem
tel: 475 500 547

DALŠÍ ORGANIZACE

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

Kališnická 4 - 6
130 23 Praha 3
tel: 222 580 013
aopkcr@nature.cz
<http://www.nature.cz>

Správa ochrany přírody

Nuselská 39
140 00 Praha 4
tel: 241 082 111

Česká společnost ornitologická

Hornoměřcholupská 34
102 00 Praha-Hostivař
tel: 274 866 700
cso@birdlife.cz
<http://www.birdlife.cz>

Českomoravská myslivecká jednota

Jungmannova 25
115 25 Praha 1
tel: 224 948 456, 224 948 477
vladimir.broukal@cmmj.cz
<http://www.cmmj.cz>

7 Výklad pojmů

Termíny používané v právních předpisech jsou v řadě případů vymezeny odlišně od jejich obecného chápání. Stejně termíny mohou být navíc v různých předpisech vykládány s drobnými rozdíly. Vysvětlení pojmů v této kapitole se vztahuje pouze na tuto příručku, nejde o přesný právní výklad jednotlivých pojmů, i když jeho smysl odpovídá relevantním zákonným úpravám.

akreditace

státem udělované oprávnění k výkonu určité odborné činnosti, např. k provádění pokusů na zvířatech podle § 15 zákona č. 246/1992 Sb.

čížba

odchyt ptáků (zvláště zpěvných) za účelem jejich chovu v zajetí

doba hájení

kalendářní doba stanovená v zákonech či podzákonných předpisech, obvykle dny a měsíce, po kterou se určitý druh živočicha nesmí lovit

doba lovu

kalendářní doba stanovená v zákonech či podzákonných předpisech, obvykle dny a měsíce, po kterou se určitý druh živočicha smí lovit

doba rozmnožování

období roku, kdy se ptáci rozmnožují. Pro většinu druhů zhruba od února do července, u řady druhů ale i v jiných částech roku

dovoz

dovoz přes vnější hranice Evropské unie a přidělení celně schváleného určení jiného než režim tranzitu

druh - chráněný

zvláště chráněný druh ve smyslu § 48 zák. č. 114/1992 Sb. Seznamy zvláště chráněných druhů jsou uvedeny v Příloze III. vyhl. č. 395/1992 Sb.

druh – nebezpečný

nebezpečným druhem zvířete je druh, který má vzhledem ke svým biologickým vlastnostem zvláštní nároky na zacházení a je běžně způsobilý ohrozit zdraví nebo život člověka. Pro jeho držení v zajetí platí zprísněné podmínky.

druh – obecně chráněný

všechny evropské druhy ptáků, které nejsou zařazeny mezi zvláště chráněné. Vztahuje se na ně pouze obecná ochrana § 5a zák. č. 114/1992 Sb.

držení ptáka, vajec

jakékoli vědomé nakládání s živými i mrtvými jedinci i jejich částmi nebo výrobky z nich

evropští ptáci

jedinci druhů, které volně žijí na evropském území členských států Evropské unie

exemplář

živý či mrtvý jedinec živočišného druhu, jeho část nebo výrobek z něj (termín se používá v legislativě CITES)

handicapovaný pták

pták neschopný v důsledku zranění nebo jiných okolností samostatné existence v přírodě.

Za handicapovaná se nepovažují mláďata v péči rodičů.

chovatel

kdokoli, kdo má v držení zvíře, a to i dočasně, nebo s ním jakkoli manipuluje (prodává, nabízí, přepravuje, provádí pokusy atd.)

komerční využití

jakékoli nakládání s živým či mrtvým živočichem, které je prováděno za účelem dosažení zisku (včetně prodeje, směny, pronájmu, vystavování a opakovaného využití v rámci podnikání)

kroužky nesnímatelné

celistvé bežečkové kroužky (pro mláďata) nebo kroužky takové konstrukce, aby je po nasazení nebylo možné sejmut bez zranění jedince nebo poškození kroužku

kříženec (hybrid)

jedinec, jehož rodiči jsou příslušníci různých biologických druhů

lov

činnost směřující k přisvojení si volně žijícího živočicha, většinou usmrcením. Ornitologický odchyt není lovem.

nezaměnitelné označení

označení, které nelze odstranit, pozměnit nebo převést na jiného jedince, aniž by došlo k jeho zranění nebo poškození značky (např. nesnímatelné kroužky)

odchyt

činnost směřující k získání kontroly nad volně žijícím jedincem; může následovat jeho přivlastnění, ale nemusí

orgán ochrany přírody

úřad, jehož pravomoci jsou stanoveny zákonem o ochraně přírody a krajiny

permit

povolení k dovozu či vývozu exemplářů CITES vydávané Ministerstvem životního prostředí

pokus

použití zvířete k pokusným nebo jiným vědeckým účelům, které u zvířete může vyvolat bolest nebo utrpení, nebo může vést k trvalému poškození nebo ke ztížení přirozeného způsobu života

populace

lokální populace, tj. skupina jedinců živočišného druhu, kteří se páří více mezi sebou než s jedinci jiných lokálních populací

preparát

zpracovaný mrtvý jedinec, sloužící k dokumentačním, vědeckým, výchovným či dekoračním účelům (vycpanina, kožka, kostra, apod.)

projekt pokusu

písemný záměr a cíl pokusu na zvířeti, který musí obsahovat identifikaci uživatelského zařízení a údaje o jeho akreditaci a další údaje požadované zákonem

telemetrie

sledování pomocí vysílače připevněného k tělu zvířete

tranzit

transport zvířete z jedné nečlenské země do druhé nečlenské země Evropské unie přes její území

volně žijící pták

jedinec živočišného druhu třídy *Aves*, jehož populace se v přírodě udržují samovolně, a to i v případě jeho chovu v lidské péči

vývoz

vývoz přes vnější hranice Evropské unie

vývoz – zpětný

vývoz přes vnější hranice Evropské unie takového exempláře, který byl do ní předtím dovezen

zvěř

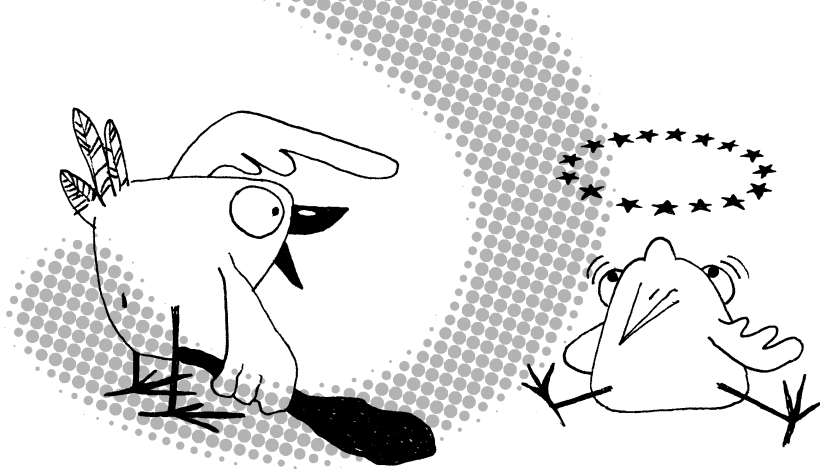
živočišné druhy, které jsou přímo vyjmenovány v zákoně o myslivosti

zvíře

jakýkoli živý obratlovec, vejce se za zvíře nepovažuje; termín používá zákon na ochranu zvířat proti týrání

živočich

jakýkoli jedinec kteréhokoli živočišného druhu, včetně bezobratlých; termín používá zákon o ochraně přírody a krajiny

8 Přehled právních předpisů

V celé příručce jsou uváděny odkazy vždy na původní právní předpis, použito je znění platné k 1. 11. 2004. Aktuální znění předpisů je dostupné na webu ČSO www.birdlife.cz.

MEZINÁRODNÍ ÚMLUVY A DOHODY

č. 396/1990 Sb.,

Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam zejména jako biotopy vodního ptactva

č. 572/1992 Sb.,

Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

č. 127/1994 Sb.,

Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů

č. 208/1994 Sb.,

Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů

č. 134/1999 Sb.,

Úmluva o biologické rozmanitosti

č. 19/2000 Sb. m. s.,

Evropská dohoda o ochraně zvířat v zájmovém chovu

č. 20/2000 Sb. m. s.,

Evropská dohoda o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě

č. 21/2000 Sb. m. s.,

Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely

č. 107/2001 Sb. m. s.,

Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť

č. 114/2003 Sb. m. s.,

Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat

č. 116/2003 Sb. m. s.,

Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely

PRÁVNÍ PŘEDPISY EVROPSKÉ UNIE

Směrnice Rady č. 79/409/EHS,

o ochraně volně žijících ptáků

Směrnice Rady č. 92/43/EHS,

o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů

a planě rostoucích rostlin

Směrnice Rady č. 1999/22/ES,

o zoologických zahradách

nařízení Rady č. 3254/91/EHS,

o zákazu používání náslapných pastí ve Společenství a dovozu kožešin z určitých volně žijících živočichů

nařízení Rady č. 338/97/ES,

o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi

nařízení Komise č. 1808/2001/ES,

o prováděcích pravidlech k nařízení Rady č. 338/97/ES o ochraně druhů volně žijících živočichů

a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi

nařízení Komise č. 1497/2003/ES,

kterým se mění nařízení Rady č. 338/97/ES o ochraně druhů

volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu

s nimi a stanoví druhové seznamy

ČESKÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY

zák. č. 140/1961 Sb.,

trestní zákon

zák. č. 141/1961 Sb.,

trestní řád

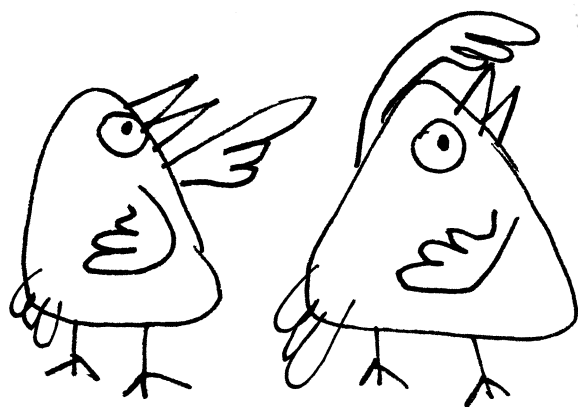
zák. č. 40/1964 Sb.,

občanský zákoník

zák. č. 71/1967 Sb.,

správní řád

- zák. č. 50/1976 Sb.,**
o územním plánování
a stavebním řízení
- zák. č. 200/1990 Sb.,**
o přestupcích
- zák. č. 17/1992 Sb.,**
o životním prostředí
- zák. č. 114/1992 Sb.,**
o ochraně přírody a krajiny
- zák. č. 246/1992 Sb.,**
na ochranu zvířat proti týrání
- zák. č. 1/1993 Sb.,**
Ústava ČR
- zák. č. 2/1993 Sb.,**
o vyhlášení Listiny
základních práv a svobod
jako součásti ústavního pořádku
České republiky
- zák. č. 114/1995 Sb.,**
o vnitrozemské plavbě
- zák. č. 289/1995 Sb.,**
o lesích
- zák. č. 91/1996 Sb.,**
o krmivech
- zák. č. 123/1998 Sb.,**
o právu na informace
o životním prostředí
- zák. č. 166/1999 Sb.,**
o veterinární péči
- zák. č. 349/1999 Sb.,**
o Veřejném ochránci práv
- zák. č. 115/2000 Sb.,**
o poskytování náhrad škod
způsobených vybranými zvláště
chráněnými živočichy
- zák. č. 122/2000 Sb.,**
o ochraně sbírek muzejní povahy
- zák. č. 151/2000 Sb.,**
o telekomunikacích
- zák. č. 154/2000 Sb.,**
o šlechtění, plemenitbě a evidenci
hospodářských zvířat
- zák. č. 219/2000 Sb.,**
o majetku ČR a jejím vystupování
v právních vztazích
- zák. č. 242/2000 Sb.,**
o ekologickém zemědělství
- zák. č. 458/2000 Sb.,**
energetický zákon
- zák. č. 100/2001 Sb.,**
o posuzování vlivů na životní prostředí
- zák. č. 164/2001 Sb.,**
lázeňský zákon
- zák. č. 254/2001 Sb.,**
o vodách
- zák. č. 449/2001 Sb.,**
o myslivosti
- zák. č. 76/2002 Sb.,**
o integrované prevenci
- zák. č. 86/2002 Sb.,**
o ovzduší
- zák. č. 120/2002 Sb.,**
o podmínkách uvádění biocidních
přípravků a účinných látek na trh
- zák. č. 150/2002 Sb.,**
soudní řád správní
- zák. č. 162/2003 Sb.,**
o zoologických zahradách
- zák. č. 356/2003 Sb.,**
o chemických látkách a přípravcích
- zák. č. 99/2004 Sb.,**
o rybářství
- zák. č. 100/2004 Sb.,**
o obchodování s ohroženými druhy
- zák. č. 326/2004 Sb.,**
o rostlinolékařské péči
- vyhl. č. 395/1992 Sb.,**
kterou se provádějí některá
ustanovení zákona
o ochraně přírody a krajiny
- vyhl. č. 75/1996 Sb.,**
kterou se stanoví
nebezpečné druhy zvířat
- vyhl. č. 360/2000 Sb.,**
o stanovení způsobu výpočtu výše
náhrady škody způsobené
vybranými zvláště chráněnými
živočichy na vymezených domestikova-
ných zvířatech, pesch sloužících
k jejich hlídání, rybách, včelstvech,
včelařském zařízení, nesklizených pol-
ních plodinách a na lesních porostech
- vyhl. č. 245/2002 Sb.,**
o době lovu jednotlivých druhů
zvěře a o bližších podmínkách
provádění lovu
- vyhl. č. 296/2003 Sb.,**
o zdraví zvířat a jeho ochraně,
o přemístování a přepravě zvířat
a o oprávnění a odborné způsobi-
losti k výkonu některých odbor-
ných veterinárních činností
- vyhl. č. 382/2003 Sb.,**
o veterinárních požadavcích
na obchodování se zvířaty
a o veterinárních podmínkách
jejich dovozu ze třetích zemí
- vyhl. č. 192/2004 Sb.,**
o ochraně zvířat při chovu,
veřejném vystoupení nebo svodu
- vyhl. č. 193/2004 Sb.,**
o ochraně zvířat při přepravě
- vyhl. č. 197/2004 Sb.,**
k provedení zákona o rybářství
- vyhl. č. 207/2004 Sb.,**
o ochraně, chovu a využití
pokusných zvířat
- vyhl. č. 208/2004 Sb.,**
o minimálních standardech
pro ochranu hospodářských zvířat
- vyhl. č. 227/2004 Sb.,**
kterou se provádějí některá
ustanovení zákona č. 100/2004 Sb.,
o obchodování s ohroženými druhy
- vyhl. č. 382/2004 Sb.,**
o ochraně hospodářských zvířat
při porážení, utrácení nebo
jiném usmrcování

9 Použitá a doporučená literatura

Vladimír Čechura, Rudolf Novák, Jiří Vaněk

Komentář k zákonu o myslivosti.

Českomoravská myslivecká jednota, Praha 2002.

Milan Damohorský (ed.)

Právo životního prostředí – Vlastnické právo a trestní právo a ochrana životního prostředí.

Sborník z konference, Rýchory, KRNAP, PF UK Praha 2001.

Milan Damohorský a kolektiv

Právo životního prostředí.

C.H.Beck, Praha 2003.

Jan Hora (ed.)

Legislativa EU a ochrana přírody.

Česká společnost ornitologická, Praha 1998.

kolektiv

Právní úprava ochrany přírody.

Právo a podnikání, 1/2005. Orac Praha.

Petr Roth (ed)

Legislativa Evropských společenství v oblasti územní a druhové ochrany přírody.

Ministerstvo životního prostředí, Praha 2003.

Jana Spurná, Jiří Doušek

Zájmové chovy a ochrana zvířat.

Kapesní příručka.

LexisNexis CZ s.r.o., nakladatelství řady Orac 2004.

Vojtěch Stejskal

Omezení mezinárodního obchodu s ohroženými druhy živočichů a rostlin.

České právo životního prostředí, 2/2001 (2), 36–51.

Vojtěch Stejskal

Odpovědnost za protiprávní jednání na úseku ochrany přírody a krajiny v České republice.

Ochrana přírody, 4/2002, 116–119.

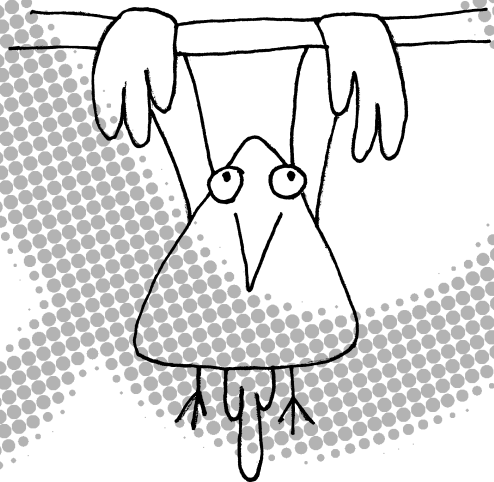
Veronika Vilimková, Vojtěch Stejskal

Zákon o obchodování s ohroženými druhy a předpisy související s komentářem.

Linde Praha, a.s. 2004.

<http://www.birdlife.cz>

aktuální znění nejdůležitějších právních předpisů i této příručky, seznamy druhů

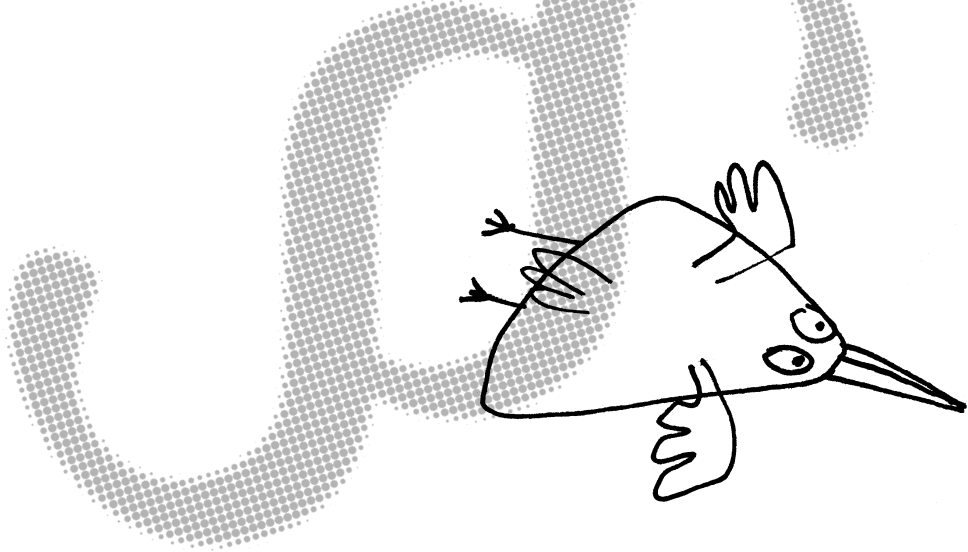

10 Rejstřík

akreditace	22, 23, 38, 41, 55	jestřábi koš	27, 28	permit	14, 37, 38, 45–47
audiovizuální dokumentace	20	karanténa	41, 47	pohyb v krajině	10, 20, 21, 51–53
•		koupě (koupit, nákup)	29, 35, 37, 39, 41, 47, 49, 50	potrava	22, 23, 25, 35
bezobratlí	9	krmení (krmit, krmivo)	36, 38, 43	pozorování	20, 21, 51, 57
biologická ochrana	42, 48, 50	kroužkování	22–25, 53	pravomoci	10, 54, 58
birdwatching	20	kříženec	44, 50	preparace	31, 32
•		•		prodej (prodávát)	19, 28, 29, 31, 32, 36, 37, 41, 42, 44, 47–50
dar	31, 35, 37, 47, 49	lov	14–17, 19, 20, 24, 26–29, 42, 48, 54, 55	projekt pokusu	11, 21–25, 41
digiscoping	20	lovecký dravec	29, 42, 44	přestupek	22, 26, 27, 39, 40, 42, 47–49, 54–56, 58
dovoz	14, 16, 37, 38, 41, 45–49	•		pytláctví	21, 27, 54
•		mikročíp	36, 38	•	
elektrické vedení	26, 32, 42	•		registrace	30, 37, 38, 42, 44, 47, 49
evidence	26, 31, 36, 37, 39, 41, 48, 51	náhrada škody	10, 17, 29, 54	regulace vodní hladiny	33
•		nahrávání (nahrávka)	20	rozklad	12
filmování	20, 50	nebezpečný druh	30, 36–38, 41, 55	ryby	10, 11, 17, 28, 29
fotografování	9, 11, 20, 21, 56, 57	nepřivodný druh	16, 44, 45, 54	•	
•		nesnímatelný kroužek	36–39, 49, 50	sbírka	31–32
handicapovaný pták (jedinec)	30, 38, 42–44	•		sokolnictví	42, 44, 50
hnízdni budka, podložka	26	obratlovci	9, 10, 15	•	
hnízdo	11, 15, 19, 20, 21, 23–25, 28, 31, 40, 43, 44, 53, 54, 57	odběr vzorků	25	telemetrie	22, 24
		odborná způsobilost	23, 24, 41	tranzit	16, 46
		odvolání	12, 54, 58		
		ombudsman	12, 28		

trestný čin	26, 27, 28, 42, 48, 49, 54, 56, 57, 58
uhynulý pták	30, 31, 32
•	
vejce	15, 19–22, 28, 30–32, 41
vstup (omezení)	11, 20, 22, 23, 25, 29, 51–53, 55
vypouštění (vypouštění)	24, 39, 40, 43, 44
vývoz	45
•	
zabavení	35, 50, 54
zabíjení (zabití, zabíjet)	14, 16, 19, 20, 32, 42, 54
záchranná stanice	35, 43
záchranný program	39, 40, 56
zakázané metody odchyty	27, 42
zoologická zahrada	16, 17, 40, 48, 50
•	
žádost	45
železa	17, 27, 28

11 Birds and Law

A brief list of statutory restrictions governing treatment of wild and captive birds.

WILD BIRDS

1. All wild birds are protected. It is prohibited to catch them, kill them and harmfully intervene in their natural way of life.
2. Hunters are allowed to hunt selected species during strictly specified period and using specified methods.
3. Permission is needed for taking pictures or filming, which may disturb the birds (i.e. during breeding).
4. Research, when catching birds is needed, can be carried out by researchers only on a basis of an approved project and issued permission.
5. Only persons licensed by the Bird Ringing Centre, National Museum Praha, are allowed to catch and ring birds.
6. It is allowed to observe breeding birds and clean nest boxes only if the breeding is not disturbed.
7. It is not allowed to make collections of nests and eggs. It is necessary to prove the origin of stuffed animals.
8. Permission is needed for any kind of activity which might cause disturbance to birds.

CAPTIVE BIRDS

1. Captive birds must be kept in conditions corresponding with their biological requirements and ensuring their health. Keeping birds in unsuitable conditions is considered as maltreatment.
2. Individuals of wild species living in Europe bred in captivity can be registered if their legal origin is proved. Trading and keeping of registered individuals is not prohibited.
3. Dangerous species (all raptor and owl species as well as herons and great parrots) are allowed to be kept in captivity with a permission of regional veterinary authority only.
4. Game species are allowed to be kept in captivity with a permission of the game management authority only.
5. CITES protects globally threatened species. Some of them are subject to obligatory registration and trade in CITES A species within EU must be permitted.
6. Import and export (outside EU) of CITES A and B species is allowed with the permit of

the Ministry of Environment only. The permit is necessary for export of CITES C species. Import of CITES C and D species is allowed under import notification at customs only. Export of wild specimens of European species is possible with export permit only.

7. Trade in both live and dead European wild birds and CITES A species is not allowed (apart from game species and animals bred in captivity with valid documents).
8. Releasing individuals bred in captivity to the wild is allowed with permission only.
9. To cure an injured bird, permission for keeping the bird in captivity is needed.

Breaking of any above mentioned restrictions is punished with sanctions such as a penalty or even an imprisonment. Specimens kept illegally can be confiscated.

LEGISLATION

The above-mentioned restrictions are based on:

- * Nature and Landscape Protection Act (No. 114/1992)
- * Animal Maltreatment Prevention Act (No. 246/1992)
- * Hunting Act (No. 449/2001)
- * CITES (European regulation No. 338/97/ES and Act No. 100/2004)

Criminal responsibility is based on the Criminal code (No. 140/1961).

The terms „permission“ and „permit“ are used for several official documents used in different situations.

RESPONSIBLE AUTHORITIES

For the Nature and Landscape Protection Act and CITES

- * regional authorities
- * selected municipal authorities
- * administrations of national parks and protected landscape areas
- * Ministry of Environment

For the Animal Maltreatment Prevention Act

- * regional veterinary authorities
- * Central commission for animal welfare

For the Hunting Act

- * selected municipal authorities
- * regional authorities
- * Ministry of Agriculture

Control authorities

- * Czech Environmental Inspectorate
- * Police of the Czech Republic
- * public guards
- * customs authorities
- * municipal authorities
- * regional veterinary authorities

FURTHER INFORMATION

Czech Society for Ornithology

Hornoměřcholupská 34
 CZ-102 00 Praha-Hostivař
 Czech Republic
 phone: +420 274 866 700
 e-mail: cso@birdlife.cz
 http://www.birdlife.cz